

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

SUSANNA HIETANEN

RAISA VALLI

SAULI VATANEN

PETRI KARPPINEN

Kansallisen Itämeren alueen lohi- ja meritaimenstrategian 2020 arviointi

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2021:6

Kansallisen Itämeren alueen lohi- ja meritaimenstrategian 2020 arviointi

Susanna Hietanen, Raisa Valli, Sauli Vatanen, Petri Karppinen

Maa- ja metsätalousministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Maa- ja metsätalousministeriö

© 2021 tekijät ja maa- ja metsätalousministeriö

ISBN pdf: 978-952-366-187-5

ISSN pdf: 1797-397X

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Kansallisen Itämeren alueen lohi- ja meritaimenstrategian 2020 arviointi

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2021:6

Julkaisija	Maa- ja metsätalousministeriö		
Tekijä/t Toimittaja/t Yhteisötekijä	Susanna Hietanen, Raisa Valli, Sauli Vatanen, Petri Karppinen		
Kieli	suomi	Sivumäärä	95

Tiivistelmä

Lohi- ja meritaimenstrategia kattoi ajanjakson 2015–2020. Strategian jatkamista tai päivittämistä varten strategian toteutumista arvioitiin toimenpiteiden toteutumisen ja tavoitteiden saavuttamisen kautta.

Strategian tavoitetila ja päämäärät todettiin edelleen päteviksi ja strategian jatkamista pidettiin tärkeänä. Toimintaympäristössä on tapahtunut strategian päämääriä tukevia muutoksia, jotka vaikuttavat päivityksen lähtökohtiin.

Strategiakaudella lähestyttiin tavoitetilaa elinvoimaisista lohi- ja meritaimenkannoista ja niiden kestävästä hyödyntämisestä. Myönteisen kehityksen etenkin kohti ekologisia tavoitteita odotettiin jatkuvan strategian mukaisilla toimilla. Kestävän hyödyntämisen saavuttaminen nykyisessä strategiassa esitetyillä toimilla jakoi mielipiteitä enemmän ja siihen tulee kiinnittää huomiota strategiaa päivitettäessä.

Lohi- ja meritaimenstrategiasta osoitettiin lukuisia kohtia, joihin strategiakauden aikana saatu tutkimus- tai kokemusperäinen tieto luovat muutospainetta. Huomattava osa esitetystä kritiikistä kohdistui kalastuksen säätelyyn ja siihen johtavaan päätöksentekoprosessiin. Kritiikin taustalla ovat pitkälti ekologiaan ja talouteen liittyvät epävarmuudet. Näiden hallinnassa olennaista on epävarmuuksien tiedostaminen sekä valmius muuttaa toimintaa tietojen täsmentyessä. Molemmat edellyttävät avointa keskusteluyhteyttä eri intressiryhmien välillä.

Asiasanat	lohi, meritaimen, kalastus, kestävä kehitys, monimuotoisuus, elinympäristö, vaelluskalat		
ISBN PDF	978-952-366-187-5	ISSN PDF	1797-397X
ISBN painettu		ISSN painettu	
Asianumero		Hankenumero	

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-187-5>

Utvärdering av den nationella lax- och havsöringsstrategin för Östersjöområdet 2020

Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2021:6

Utgivare	Jord- och skogsbruksministeriet		
Författare	Susanna Hietanen, Raisa Valli, Sauli Vatanen, Petri Karppinen		
Redigerare			
Utarbetad av			
Språk	finska	Sidantal	95

Referat

Lax- och havsöringsstrategin gällde åren 2015–2020. I syfte att förlänga och uppdatera strategin har man utvärderat hur strategin har genomförts när det gäller verkställandet av åtgärderna och uppnåendet av målen.

Man konstaterade att strategins syften och mål fortfarande är giltiga och att det är viktigt att strategin förlängs. I livsmiljön har det skett förändringar som stöder målen för strategin och som inverkar på uppdateringens utgångspunkter.

När det gäller livskraftiga lax- och havsöringsbestånd och ett hållbart utnyttjande av dem kom man under strategiperioden mycket nära målbilden. Särskilt vad gäller de ekologiska målen förväntas åtgärderna i strategin kunna främja den positiva utvecklingen också i fortsättningen. Åsikterna om huruvida ett hållbart utnyttjande kan uppnås med åtgärderna i den gällande strategin var dock mera delade, och detta bör beaktas vid uppdateringen av strategin.

Man ansåg att forskningsresultaten och erfarenheterna under strategiperioden visar att det finns ett förändringstryck vad gäller många punkter i lax- och havsöringsstrategin. Mycket av den kritik som framfördes gällde regleringen av fisket och den beslutsprocess som regleringen bygger på. Kritiken beror till stor del på oklarheterna i fråga om ekologi och ekonomi. För att kunna hantera dessa frågor är det väsentligt att identifiera oklarheterna och kunna ändra verksamheten i takt med att informationen preciseras. Detta kräver öppen diskussion mellan de olika intressegrupperna.

Nyckelord	lax, havsöring, fiske, hållbar utveckling, mångfald, livsmiljö, vandringsfiskar		
ISBN PDF	978-952-366-187-5	ISSN PDF	1797-397X
ISBN tryckt		ISSN tryckt	
Ärendenummer		Projektnummer	

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-187-5>

Evaluation of the national salmon and sea trout strategy 2020 for the Baltic Sea region

Publications of the Ministry of Agriculture and Forestry 2021:6

Publisher Ministry of Agriculture and Forestry

Authors Susanna Hietanen, Raisa Valli, Sauli Vatanen, Petri Karppinen

Editor

Group Author

Language Finnish

Pages

95

Abstract

The salmon and sea trout strategy covered the period 2015–2020. In view of continuing or updating the strategy, an evaluation was conducted concerning the implementation of the measures and achievement of the objectives set in the strategy.

The target state and objectives of the strategy are still valid, and it was considered important to continue the strategy. Changes have taken place in the environment where the strategy is being implemented that support its objectives and have impacts on what the updates will be based on.

During the strategy period progress was made towards the target state, i.e. viable salmon and sea trout populations and their sustainable exploitation. The positive trends towards the ecological objectives, in particular, were expected to continue with the actions taken in line with the strategy. Opinions were more divided on whether sustainable exploitation would be achieved with the proposed measures, and this should be taken into account when updating the strategy.

Several points were indicated in the salmon and sea trout strategy where pressures for change have arisen from scientific and experience-based knowledge gained during the strategy period. A considerable share of the criticism concerned the regulation of fishing and the decision-making procedures behind this. The criticism was largely due to uncertainties related to the ecological and economic aspects. The key issues in managing these are the ability to identify uncertainties and preparedness to modify actions based on new, more accurate information. Both require open dialogue and contacts between the different stakeholders.

Keywords salmon, sea trout, fisheries, sustainable development, biodiversity, habitat, migratory fish

ISBN PDF 978-952-366-187-5

ISBN printed

Reference number

ISSN PDF 1797-397X

ISSN printed

Project number

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-187-5>

Sisältö

LUKIJALLE	8
1 Johdanto	10
2 Strategian arvioinnissa käytetyt menetelmät	11
3 Strategian tavoitetilan saavuttaminen	13
3.1 Elinvoimaiset lohi- ja meritaimenkannat	13
3.2 Lohi- ja meritaimenkantojen kestävä hyödyntäminen.....	14
4 Strategian päämäärät ja niiden saavuttaminen	16
4.1 Vahvistuvat monimuotoiset kannat, smolttituotanto-kutukantatavoitteet kalastuksen säätelyn perustana	17
4.1.1 Toimenpiteiden toteutuminen	18
4.1.2 Kehityskohteet.....	20
4.2 Kestävä kalastus.....	21
4.2.1 Toimenpiteiden toteutuminen	22
4.2.2 Kehityskohteet.....	27
4.3 Kalastuksen tarkastelu kokonaisuutena.....	29
4.3.1 Toimenpiteiden toteutuminen	30
4.4 Avoin päätöksentekoprosessi pitkäjänteisessä kalastuksen säätelyssä	32
4.4.1 Toimenpiteiden toteutuminen	34
4.4.2 Kehityskohteet.....	35
4.5 Riittävä kalastuksen valvonta.....	35
4.5.1 Toimenpiteiden toteutuminen	36
4.5.2 Kehityskohteet.....	37
4.6 Elinympäristöt kuntoon, istutuksista luontaisen elinkierron tukemiseen.....	38
4.6.1 Toimenpiteiden toteutuminen	39
4.6.2 Kehityskohteet.....	40
4.7 Tietoa eri tahoilta, yhteisymmärrys kantojen hyödyntämisestä.....	41
4.7.1 Toimenpiteiden toteutuminen	42
4.7.2 Kehityskohteet.....	44

5	Muutokset toimintaympäristössä	46
5.1	Asennemuutos vaelluskaloihin suhtautumisessa	46
5.2	Lainsäädännön keskeiset uudistukset	47
5.3	EU-tasolta tulevat muutospaineet	47
6	Strategian kestävyys	48
6.1	Ekologinen kestävyys	48
6.2	Sosiaalinen ja yhteiskunnallinen kestävyys.....	49
6.3	Taloudellinen kestävyys.....	50
7	Toteutuminen, ajanmukaisuus ja kehitysehdotukset	52
7.1	Strategian toteutuminen ja ajanmukaisuus	52
7.2	Kehitysehdotukset	53
8	Yhteenveto ja johtopäätökset	56
	Lähteet	57
	Liitteet	58
	Liite 1. Verkkokyselyn tulokset	58
	Liite 2. Haastattelut	86
	Liite 3. Työpaja	87
	Liite 4. Seurantaryhmään esitetyt tahot	95

LUKIJALLE

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kansallisen lohi- ja meritaimenstrategian valmistelun joulukuussa 2012. Strategiatyön käynnistämisen taustalla olivat huoli Itämeren lohi- ja meritaimenkantojen tilasta sekä eduskunnasta ilmaistu tarve valmistella kansallista yhteisymmärrystä aikaansaavaa kestävästä lohipolitiikkaa.

Laajapohjaisessa työryhmässä aikaansaatu lohi- ja meritaimenstrategiaa on luonnehdittu kompromissiksi hyvin eri tyyppisten intressien välillä. Strategiaan sisältyi seitsemän strategista päämäärää ja 50 toimenpidettä, joihin strategiatyöryhmän jäsenet ovat voineet sitoutua. Toimenpiteitä saattoi tyyppitellä uutta säädösvalmistelua vaativiksi toimenpiteiksi, toimintaohjeiksi hallinnolle, tulosohjauksella toteutettaviksi toimenpiteiksi tai kokonaisuuksiksi, jotka vaativat lisäselvityksiä.

Toteutusta on seurattu yhdessä kalastiestrategian kanssa yhteisessä seurantaryhmässä. Siellä käydyn keskustelun perusteella oli ilmeistä, että strategiaa halutaan jatkaa, mutta sen yksityiskohdista on eri näkemyksiä.

Strategia on löytänyt tiensä myös hallitusohjelmiin kalatiestrategian tavoin. Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa on linjattu työn jatkosta: Lohi- ja meritaimenstrategian toteutuminen tulee arvioida ja päättää sen jatkamisesta tai päivittämisestä.

Tämän arvioinnin päämääränä on selvittää, miten strategia on toteutunut. Lisäksi tarvitsemme tietoa siitä, miten jatketaan, miltä osin strategia on edelleen ajankohtainen ja miltä osin se kaipaa päivittämistä. Mitkä toimenpiteet ovat edenneet, mitkä taas osoittautuneet hankaliksi toteutuksen kannalta ja mitä uutta on noussut yhden lohisukupolven keskimääräisen kiertoajan kuluessa. Arvioinnin on tehnyt ulkopuolinen konsultti, Sitowise Oy, jolla on kokemusta erilaisten strategioiden arvioinnista. Tavoitteena on ollut saada uusin silmin strategiaa tarkasteleva näkökulma arvioinnin pohjaksi.

Kiitokset sekä konsulteille että arviointityöhön osallistuneille sidosryhmien edustajille joiden työpanoksen kautta olemme nyt tässä. Lohta ja meritaimenta koskeva keskustelu jatkuu ja tarvitsemme strategian, jolla voidaan rakentaa yhteisymmärrystä ja sitoutumista lohi- ja meritaimenpolitiikkaan jatkossakin.

Maaliskuu 2021

Tapio Hakaste

Lohi- ja meritaimenstrategian seurantaryhmän sihteeri

1 Johdanto

Suomen ensimmäinen kansallinen Itämeren alueen lohi- ja meritaimenstrategia julkaistiin vuonna 2015. Sen aikajänne ulottui vuoden 2020 loppuun. Strategiakauden päätyttyä arvioidaan strategian toteutumista, millä tuetaan strategian jatkamista tai päivittämistä koskevaa päätöksentekoa.

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kansallisen lohi- ja meritaimenstrategian valmistelun asettamalla 18.12.2012 laajapohjaisen työryhmän. Strategiatyön käynnistämisen taustalla olivat huoli Itämeren lohi- ja meritaimenkantojen tilasta ja eduskunnasta ilmaistu tarve valmistella kansallista yhteisymmärrystä aikaansaavaa kestävää lohipolitiikkaa.

Lohi- ja meritaimenstrategian valmistelussa sovitettiin yhteen erilaisia näkökulmia ja asetettiin Suomen lohi- ja meritaimenkantojen käytölle ja hoidolle tavoitetila, näitä tukevat päämäärät ja toimenpide-esitykset. Lisäksi strategiassa esitettiin tiivistetysti strategian lähtökohdat ja tavoitteet. Strategia vahvistettiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä 16.10.2014.

Tavoitetilasta johdettiin seitsemän strategista päämäärää, jotka koskivat lohi- ja meritaimenkantojen elinvoimaisuutta, kalastuksen järjestämistä, Itämeren lohenkalastuksen tarkastelua kokonaisuutena, kalastuksen säätelyä ja siihen liittyvää päätöksentekoprosessia, kalastuksenvalvontaa sekä lohi- ja meritaimenkantojen tutkimusta. Strategisten päämäärien saavuttamista edistämään asetettiin toteutettavaksi kaikkiaan 50 toimenpidettä.

Strategian valmistelussa otettiin huomioon myös valtioneuvoston hyväksymä kalatie-strategia, jonka linjauksiin lohistrategia sovitettiin.

Strategian avulla ohjattiin valtion viranomaisten, erityisesti alueellisen kalataloushallinnon toimintaa, mutta se vaikutti tulosohjauksen sekä yhteistyö- ja rahoitustoiminnan kautta myös monen muun tahon toiminnan suuntaamiseen. Sillä pyrittiin myös lisäämään viranomaistoiminnan vaikuttavuutta ja läpinäkyvyyttä. Strategian toimeenpanon toteuttamista tukemaan nimitettiin laajasti eri sidosryhmiä edustava seurantaryhmä.

Tässä strategian arvioinnissa on tarkasteltu esitettyjen päämäärien saavuttamista ja toimenpiteiden toteutumista, strategian ajanmukaisuutta ja päivitystarpeita sekä sen ekologista, sosiaalista, yhteiskunnallista ja taloudellista kestävyyttä. Arviointi tuottaa tietoa strategian jatkamista tai päivittämistä koskevaa päätöksentekoa varten.

2 Strategian arvioinnissa käytetyt menetelmät

Strategian arviointi toteutettiin hyödyntäen useita menetelmiä, joiden avulla arvioitiin toimenpiteiden ja siten myös päämäärien toteutumista sekä kerättiin kehittämideoita. Arvioinnissa hyödynnettiin aineistoanalyysiä, strategian seurantaryhmälle osoitettua kyselyä ja sitä täydentäviä keskeisten sidosryhmien haastatteluja. Lisäksi toteutettiin kaksivaiheinen työpajatyöskentely.

Strategian päämäärien saavuttamista arvioitiin niiden saavuttamiseksi esitettyjen toimenpiteiden toteutumisen kautta. Arviointi perustui **aineistoanalyysiin**, jossa toimenpiteiden toteutuminen todennettiin käytettävissä olevista asiakirjoista, kuten kalastuslaista ja -asetuksesta, sekä maa- ja metsätalousministeriön ja Luonnonvarakeskuksen asiantuntijoiden haastatteluilla (Kuva 1).

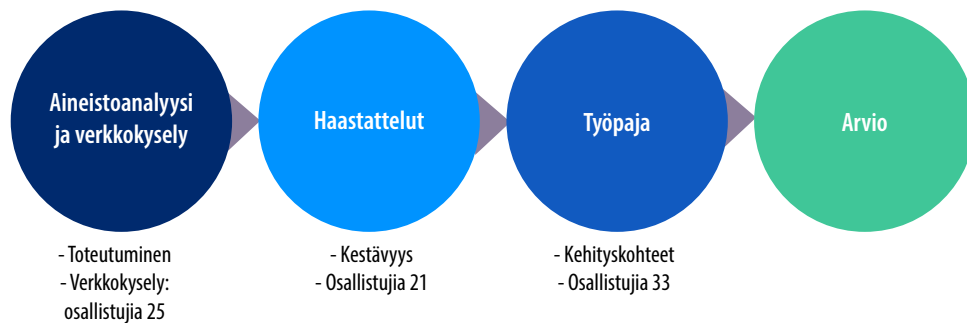
Aineistoanalyysiä täydennettiin **verkkokyselyllä**, joka kohdistettiin monipuolisesti sidosryhmiä edustavalle strategian seurantaryhmälle (Kuva 1). Ryhmään kuului 35 jäsentä ja nelihenkisen sihteeristö. Kyselyyn vastaamaan kutsuttiin ryhmän jäsenet, varajäsenet ja viimeisimmissä kokouksissa sijaisina toimineet henkilöt sekä seurantaryhmän sihteeristö, kaikkiaan 51 henkilöä. Verkkokyselyssä pyydettiin arvioimaan kutakin strategian tavoite-tilan ja päämäärien saavuttamista viisiportaisella asteikolla sekä esittämään keskeisimmät strategian menestystekijät, ongelmakohdat sekä kehityskohteet. Kyselyssä oli mahdollista kommentoida myös yksittäisten toimenpiteiden toteutumista. Verkkokyselyyn osallistui sen aukioloaikana 11.12.2020–10.1.2021 kaikkiaan 25 vastaajaa, jotka kirjasiivat satoja päämäärien saavuttamista tukeneita ja sitä vaikeuttaneita tekijöitä. Verkkokyselyn tulokset on esitetty tämän raportin liitteessä 1.

Strategian ekologisen, sosiaalisen, yhteiskunnallisen ja taloudellisen kestävyuden arvioimiseksi **haastateltiin** 21 keskeisiä sidosryhmiä edustaneita toimijoita (Kuva 1). Haastattelukysymykset ja haastatellut on esitetty liitteessä 2.

Ajanmukaisuutta arvioitiin ja kehitysehdotuksia kerättiin läpi koko arviointiprosessin. Arvioinnin aiemmissa vaiheissa muodostettua aineistoa käsiteltiin 10.2.2021 toteutetussa sidosryhmätyöpajassa (Kuva 1). **Työpajaan** kutsuttiin seurantaryhmä varajäsenineen ja sijaistajineen ja siihen osallistui arviointiryhmän lisäksi 33 toimijaa (Liite 3). Työpajan ensimmäisessä vaiheessa kutsutuille esitettiin aiempien vaiheiden perusteella valittuja kehittämiskohteita. Osallistujilta kerättiin näihin anonyymejä kommentteja ja ideoita Ideawall-menetelmällä. Osallistujat näkivät toistensa ideat, pääsivät kommentoimaan

ideoita ja kannattamaan niitä. Työpajan toisessa, etäyhteyksin toteutetussa vaiheessa osallistujat ottivat kantaa työpajassa esitettyihin väittämiin strategian päivitystyössä huomioitavien tekijöiden merkittävydestä ja mahdollisesti mainitsematta jääneistä, tärkeinä pidetyistä aiheista. Työpajassa menetelmänä käytetyn äänestyksen tulokset on esitetty liitteessä 3.

Kuva 1. Arvioinnin eri vaiheissa käytetyt menetelmät.

Strategian toteutumisen arvioinnissa haettiin vastauksia erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

- Onko strategiassa esitetyt toimenpiteet toteutettu?
- Miten strategiaan liittyvät suunnitelmat ja lainsäädäntö on viety käytäntöön?
- Mikä on tämänhetkinen tilanne eri osa-alueissa suhteessa strategian päämääriin?
- Mitkä tekijät ovat mahdollisesti estäneet toteuttamista?

Strategian ajanmukaisuuden ja kehittämistarpeiden arvioinnissa keskityttiin seuraaviin kysymyksiin:

- Onko tapahtunut toimintaympäristön tai muita muutoksia, jotka olisivat vaikuttaneet toteuttamistarpeeseen?
- Mitä kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia on noussut esiin strategiaa toteutettaessa ja eri sidosryhmien kanssa käydyssä vuorovaikutuksessa?
- Mitä tulisi erityisesti ottaa huomioon strategian päivityksessä?

3 Strategian tavoitetilan saavuttaminen

Strategian tavoitetilana olivat sekä elinvoimaiset lohi- ja meritaimenkannat että niiden kestävä hyödyntäminen. Arviointiaineiston perusteella tavoitetilaa on strategian mukaisilla toimilla selvästi lähestytty. Myönteisen kehityksen arvioidaan strategian mukaisilla toimilla jatkuvan etenkin ekologisten tavoitteiden suhteen. Mielipiteet jakautuivat enemmän arvioitaessa kestävän hyödyntämisen saavuttamista.

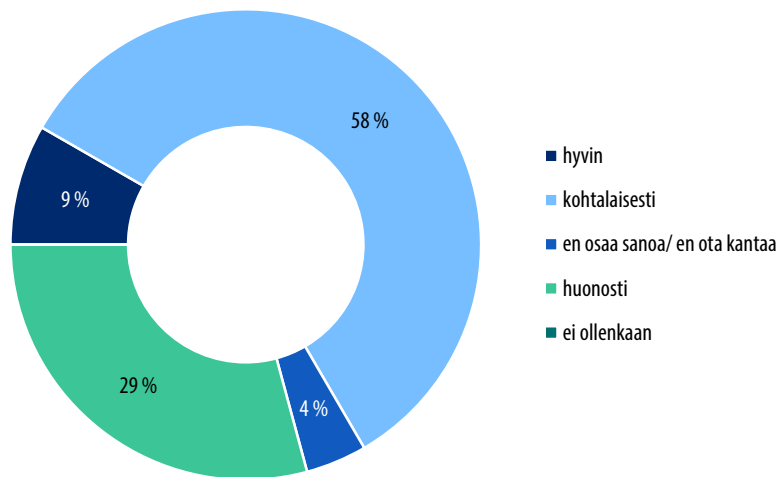
3.1 Elinvoimaiset lohi- ja meritaimenkannat

Elinvoimaiset lohi- ja meritaimenkannat lisääntyvät Suomen joissa ja niitä palautetaan potentiaaliin ja rakennettuihin jokiin ja puroihin siten, että kantojen geneettinen monimuotoisuus pitkällä aikavälillä vahvistuu.

Verkkokyselyn vastaajista enemmistö koki, että tavoitetila on saavutettu hyvin tai kohtalaisesti, mutta kolmanneksen mukaan tavoitetila on saavutettu huonosti (Kuva 2). Täysin saavuttamatta tavoitetila ei jäänyt yhdenkään vastaajan mielestä. Avovastauksissa mainittiin, ettei tavoitteiden saavuttamista tällä aikajänteellä vielä voitu odottaakaan.

Verkkokyselyn avovastauksissa nousi vahvasti esille yhteisen intressin ja yleisen mielipiteen merkitys tavoitetilan saavuttamisessa. Tämän, kalatiestrategian ohella, koettiin liisänneen erityisesti elinympäristön kunnostushankkeita, joihin oli strategiakaudesta myös saatu rahoitusta. Tärkeinä menestystekijöinä pidettiin kalastuslain uudistusta ja kalastusasetusta sekä EU:n ja kansallisen tason kalastuksen säätelyä.

Kuva 2. Verkkokyselyn vastausjakauma elinvoimaisten lohi- ja meritaimenkantojen tavoitetilan saavuttamisesta. Vastaajien lukumäärä 24.

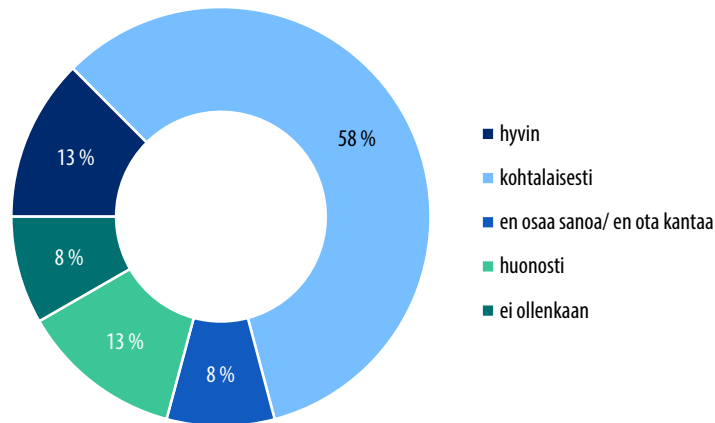
Tavoitetilan saavuttamista vaikeuttavina tekijöinä mainittiin toistuvasti vesien heikko ekologinen tila ja vaellusesteet. Myös kalatalousvelvoitteiden niukkuus koettiin merkittäväksi ongelmaksi. Kalastuksen säätelyn katsottiin olevan vieläkin riittämättömällä tasolla. Myös tietopuutteita todettiin edelleen olevan erityisesti meritaimenen osalta.

3.2 Lohi- ja meritaimenkantojen kestävä hyödyntäminen

Itämeren lohi- ja meritaimenkantoja hyödynnetään kestävästi ja Suomen merialueille ja jokiin tulevat lohi- ja meritaimenmäärät kasvavat. Suomen meri- ja jokialueilla on hyvät edellytykset harjoittaa lohien ammattikalastusta, vapaa-ajankalastusta ja kalastusmatkailua.

Enemmistö verkkokyselyyn vastaajista koki, että kestävä hyödyntämisen tavoitetila on saavutettu joko hyvin tai kohtalaisesti. Kuitenkin 13 % vastaajista koki, että tavoitetila on saavutettu huonosti ja 8 % katsoi, ettei tavoitetta ollut saavutettu lainkaan (Kuva 3).

Kuva 3. Verkkokyselyn vastausjakauma lohi- ja meritaimenkantojen kestävän hyödyntämisen tavoitetilan saavuttamisesta. Vastaajien lukumäärä 24.

Kestävän hyödyntämisen kannalta tärkeinä tavoitetilan saavuttamista tukevin tekijöinä esiin nousivat kalastuslain uudistus, kalastusasetus sekä EU:n ja kansallisen tason kalastuksen säätely toimijakohtaisine kiintiöineen. Myönteisenä kehityksenä mainittiin toistuvasti Tornionjoen lohikannan vahvistuminen, mikä mahdollistaa kalastusmatkailun kasvun.

Kestävyden kannalta ongelmiksi koettiin huomion keskittäminen vain muutamaankin jokeen, sekakantakalastus, sekä meritaimenen osalta myös sivusaalis- ja kalastuskuolleisuus. Kalastuksen säätelyä arvosteltiin sekä liian sallivaksi että liian rajoittavaksi. Säätelyä pidettiin yleisesti kankeasti reagoivana suhteessa nopeastikin vaihtelevaan poikas- ja smoltti-tuotantoon. Myös sen kohdistuminen eri toimijoihin koettiin ongelmalliseksi.

4 Strategian päämäärät ja niiden saavuttaminen

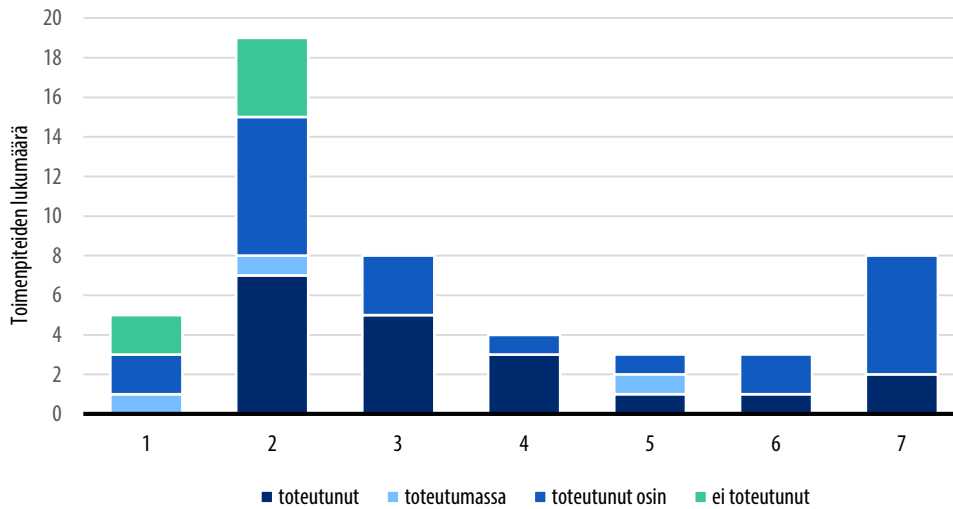
Kaksi kolmesta vastanneesta arvioi, että strategian tavoitetilan toteutumista tukevat seitsemän päämäärää on saavutettu joko hyvin tai vähintään kohtalaisesti. Kaikki esitetyt toimenpiteet oli suunniteltu toteutettaviksi strategian voimassaoloajan puitteissa. Osa toimenpiteistä oli nopeasti toteutettavissa, osa edellytti yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Pääosa toimenpiteistä toteutui strategiakaudella vähintään osin.

Strategian tavoitetilasta johdetut päämäärät koskivat lohi- ja meritaimenkantojen elinvoimaisuutta, kalastuksen järjestämistä, Itämeren lohenkalastuksen tarkastelua kokonaisuutena, kalastuksen säätelyä ja siihen liittyvää päätöksentekoprosessia, kalastuksenvalvontaa sekä lohi- ja meritaimenkantojen tutkimusta.

Kaikkien päämäärien kohdalla keskimäärin 2/3 vastaajista arvioi, että päämäärä on saavutettu joko hyvin tai vähintään kohtalaisesti. Parhaiten oli edistytty kalastuksen tarkastelussa kokonaisuutena -päämäärän edistämisessä, missä 22 % vastaajista arvioi päämäärän saavutetuksi hyvin. Yksikään vastaaja ei katsonut, että päämäärää ei olisi saavutettu lainkaan. Heikoimmin oli edistytty kalakantojen elinvoimaisuuden vahvistamisessa ja ekologisten mittareiden käytössä säätelyn tukena sekä tietoon perustuvan yhteisymmärryksen rakentamisessa perusteena kantojen hyödyntämiselle. Näissä vain 4 % vastaajista arvioi päämäärän saavutetuksi hyvin. Yhtä moni arvioi, ettei päämäärää ollut saavutettu lainkaan.

Päämäärien saavuttamiseksi esitetyistä toimenpiteistä suurin osa (44/50) toteutui strategiakaudella vähintään osittain, tai on toteutumassa strategiakauden jo päätyttyä (Kuva 4). Kokonaan toteuttamatta jääneistä toimenpiteistä kolme kohdistui yksinomaan meritaimeen, kaksi lähinnä loheen ja yksi sekä loheen että meritaimeen. Päämäärien saavuttamisen arviointia vaikeutti sekä tavoitteiden että toimenpiteiden laajuus ja moninaisuus. Myöskään varsinaisia indikaattoreita toimenpiteen tai tavoitteen toteutumiseksi ei useinkaan oltu asetettu.

Kuva 4. Päämäärien saavuttamiseksi esitettyjen toimenpiteiden toteutuminen strategian aikajaksolla.

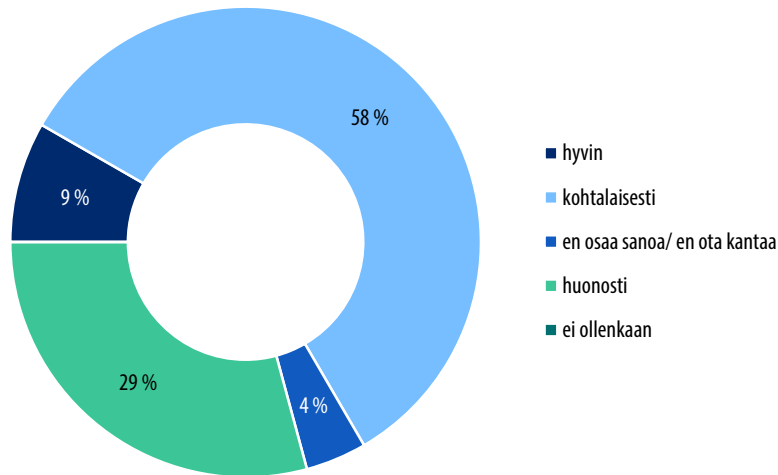

4.1 Vahvistuvat monimuotoiset kannat, smolttituotanto-kutukantatavoitteet kalastuksen säätelyn perustana

Suomen luonnossa lisääntyvät lohi- ja meritaimenkannat vahvistuvat elinvoimaisiksi ja pitävät yllä monimuotoisuutta. Jokikohtaiset smolttituotanto-kutukantatavoitteet on asetettu ja niitä käytetään kalastuksen säätelyn perustana.

Verkkokyselyn vastaajista 66 % arvioi päämäärän saavutetuksi joko hyvin tai kohtalaisesti. Kuitenkin kolmannes vastaajista koki, että tavoitetila on saavutettu huonosti ja 4 % katsoi, ettei tavoitetta saavutettu lainkaan (Kuva 5). Avovastauksissa nousi esiin ongelmakohtana erityisesti meritaimenen ahdinko. Lohikantojen vahvistumisen katsottiin onnistuneen paremmin. Lisäksi vastauksissa tuotiin toistuvasti esiin alueellinen vaihtelu päämäärän saavuttamisessa – Tornionjoen menestystarina ei ainakaan vielä heijastu muille joille.

Kuva 5. Verkkokyselyn vastausjakauma vahvistuvien ja monimuotoisten lohi- ja meritaimenkantojen ja smolttituotanto-kutukantatavoitteisiin perustuvan säätelyn päämäärän saavuttamisesta. Vastaajien lukumäärä 24.

Monimuotoinen yhteistyö elinympäristön kunnostuksissa ja tähän saadut resurssit nousivat esiin keskeisinä menestystekijöinä. Kalastuksen säätelyn koettiin tukevan etenkin meritaimenen elpymistä.

Jokikohtaiset tuotanto- ja kutukantatavoitteet puuttuvat vielä laajalti, mikä vaikeuttaa kalastuksen säätelyn toteuttamista. Riittävää tietoa tavoitteiden asettamiseen ei vielä ole. Elvytysuunnitelmat ovat viivästyneet aiotuista aikatauluistaan ja ovat osittain kokonaan tekemättä. Istutuksilla koetaan olevan edelleen liian suuri rooli suhteessa luontaisen lisäntymisen tukemiseen.

4.1.1 Toimenpiteiden toteutuminen

Toimenpide 1. Tornionjoen ja Simojoen smolttituotannolle asetetaan 80 % minimitaloite 25 % riskitasolla ja sitä vastaava kutukantatavoite lohen määränä. Tavoitteiden saavuttamista tarkastellaan neljän perättäisen vuoden liukuvana keskiarvona. Suomi pyrkii vaikuttamaan lohisuunnitelmaan siten, että smolttituotannon tavoitteeksi EU tasolla tulisi 80 %.

Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) suositus smolttituotannon tavoitetasoksi on 75 % (Bondestam 2020a; 2020b). EU:n komissio noudattaa ICES:n suositusta. Suomi on lohisuunnitelman valmistelussa pyrkinyt nostamaan smolttituotannon tavoitetasoksi 80 % osana hoitosuunnitelmaa.

Luonnonvarakeskus on arvioinut Tornionjoen ja Simojoen smolttituotantoa ja kutukantaa ICES:n lohikantojen tilan arviointiin ja seurantaan kehitetyllä lohimalilla. Vuosina 2016–2019 keskimääräinen smolttituotanto on saavuttanut kansallisen minimitalvoitteen (80 %) Tornionjoessa 97 % todennäköisyydellä ja Simojoessa 65 % todennäköisyydellä. Vastaavalla ajanjaksolla keskimääräinen kutukanta on saavuttanut 80 % minimitalvoitteen Tornionjoessa lähes 100 % todennäköisyydellä ja Simojoessa 54 % todennäköisyydellä (Romakkaniemi & Pakarinen 2020).

Toimenpide 2. Rakennetuille ja potentiaalisille luonnonlohi- ja taimenjoille asetetaan tuotanto- ja kutukalojen määrätavoitteet, joilla pyritään saamaan aikaan luonnontuotannon kasvua. Tavoitteiden saavuttamista tarkastellaan neljän perättäisen vuoden liukuvana keskiarvona.

Rakennetuille ja potentiaalisille luonnonlohi- ja taimenjoille ei ole esitetty tuotanto- ja kutukalojen määrätavoitteita muuten kuin Lapin ELY-keskuksen Kemi- ja Iijoen kalatalousvelvoitteiden muutoshakemuksen yhteydessä. Syynä tähän on ollut tiedon puute erityisesti meritaimenen osalta. Rakennetuissa joissa myös määrätavoitteet muuttuvat tehtyjen toimenpiteiden (esim. kalatiet) seurauksena. (Romakkaniemi, henkilökohtainen tiedonanto)

Toimenpide 3. Laaditaan vuoden 2015 aikana toimenpideohjelmat Simojoen luonnonlohen ja Kymijokeen siirtoistutetun Nevan lohikannan elvyttämiseksi. Simojoen lohikannan kalastuksen ohjaaminen toteutetaan kokonaisuutena ottaen huomioon sekä meri- että jokikalastus.

Simojoen ja Kymijoen toimenpideohjelmat lohikantojen elvyttämiseksi ovat valmistumassa tavoiteaikataulusta myöhässä. Toimenpideohjelmat ovat luonnosvaiheessa tätä raporttia kirjoitettaessa helmikuussa 2021 (Romakkaniemi, henkilökohtainen tiedonanto).

Toimenpidesuunnitelman mukaan Simojoen lohikannan kalastuksen säätelyssä on merialueella pidettävä vähintään nykyinen säätelyn taso. Sen sijaan jokialueella säätelyn tarvetta ei ole, koska jokialueella lohi on hyvin vaikea kala kalastaa vapavälineillä (alle 10 % saadaan saaliiksi) (Romakkaniemi ym. 2020).

Toimenpide 4. Muiden rakennettujen ja potentiaalisten lohijokien toimenpideohjelmien tarvetta aikavälillä 2016–2020 ottaen huomioon kalatiestrategian toteutuminen sekä vaellusreittien ja elinympäristöjen kehittyminen.

Muiden rakennettujen ja potentiaalisten lohijokien toimenpideohjelmien tarvetta aikavälillä 2016–2020 ei ole tarkasteltu (Romakkaniemi, henkilökohtainen tiedonanto).

Toimenpide 5. Laaditaan viimeistään vuoteen 2015 mennessä alkuperäisille meritaimenkannoille elvytyssuunnitelmat. Muiden meritaimenkantojen osalta tehdään hoitosuunnitelmat vuoteen 2018 mennessä.

Alkuperäisten meritaimenkantojen elvytyssuunnitelma on valmistunut aikataulusta myöhässä loppuvuodesta 2019 (Koivurinta ym. 2019).

Muiden meritaimenkantojen osalta hoitosuunnitelmia ei ole laadittu. Syynä tähän on määrärahojen ja resurssien puute sekä ylipäätään tutkimustiedon puutteet meritaimeneen liittyen. (Romakkaniemi, henkilökohtainen tiedonanto)

4.1.2 Kehityskohteet

Päämäärä on edelleen ajanmukainen ja vielä toteuttamattomien toimenpiteiden loppuunsaattaminen on tärkeää päämäärän saavuttamiselle. Toteutuksen varmistamiseksi strategian päivityksessä tulee nimetä vastuutahot eri toimenpiteille ja osoittaa niille resurssit. Joihinkin toimenpiteisiin, kuten smolttituotanto- ja kutukantatavoitteiden asettamiselle meritaimenelle, kohdistuu vielä tietopuutteita, jotka olisi tärkeää tunnistaa ja ohjata resursseja niiden selvittämiseksi. Toisaalta olemassa olevan tutkimustiedon objektiivisuus kyseenalaistettiin toistuvasti, mikä kertoo epäluottamuksesta toimijoiden kesken ja korostaa tutkimusten lähtökohtien ja toteutuksen esittämisen tarvetta.

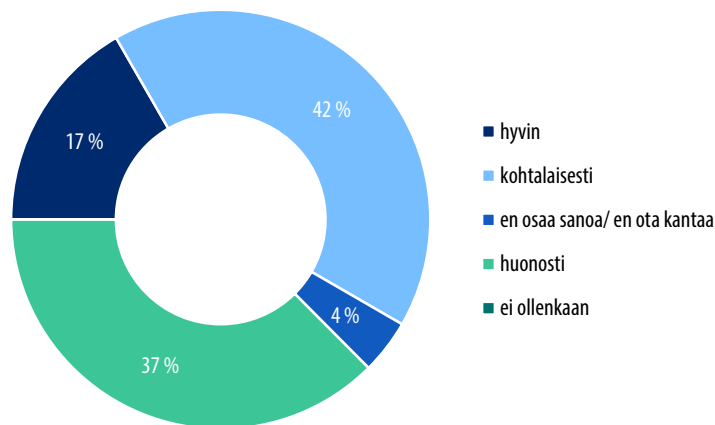
Vaelluskalojen tautitilanteessa on tapahtunut muutos huonompaan, eikä syytä muutokselle tunneta tarkasti. Tämä herättää suurta huolta kaikissa sidosryhmissä. Tutkimustietoa kaivataan. Tautien lisäksi kalojen terveyteen vaikuttaa niiden käsittely. Tutkimustietoa kaivattiin lisää mm. pyydystä ja päästä -kalastuksen ja rysästä vapauttamisen jälkeisestä selviytymisestä ja näiden vaikutuksista kalojen lisääntymismenestykseen.

4.2 Kestävä kalastus

Kalastuksen säätelyn avulla varmistetaan lohi- ja meritaimenkantojen ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kalastus. Säätely perustuu parhaimpaan käytettävissä olevaan tieteelliseen ja muuhun kestävä kalastuksen kannalta olennaiseen tietoon sekä ennalta varautuvaan lähestymistapaan.

Verkkokyselyn vastaajista 17 % koki, että päämäärä on saavutettu hyvin ja 42 %, että se on saavutettu kohtalaisesti, mutta peräti 37 % vastaajista arvioi, että se on saavutettu huonosti (Kuva 6). Täysin saavuttamatta päämäärä ei jäänyt yhdenkään vastaajan mielestä. Lohen kohdalla päämäärä on saavutettu meritaimenta paremmin. Arvioidessaan päämäärän saavuttamista vastaajat toivat esiin vaikuttavuuden pitkän aikajänteen - monet toimenpiteet vaikuttavat toteutuessaankin vasta pitkällä aikavälillä. Lisäksi monitahoisten asioiden käsittely on hidasta.

Kuva 6. Verkkokyselyn vastausjakauma kestävä kalastuksen päämäärän saavuttamisesta. Vastaajien lukumäärä 24.

Monissa vastauksissa korostettiin tieteellisen tiedon sekä kansallisen ja kansainvälisen lainsäädännön ja yhteistyön merkitystä säätelyn perustana. Onnistumiseen vaikuttavina tekijöinä mainittiin meritaimenen rasvaevällisten luonnonkalojen rauhoittaminen, suojeluarvon määrittäminen, menettämisseuraamusjärjestelmä ja tehostunut valvonta.

Tietopuutteita tunnistettiin niin ekologisissa, sosiaalisissa kuin taloudellisissakin tekijöissä. Vajavaisilla tiedoilla ei tavoitteita voida asettaa, jolloin ei saada ohjausvaikutustakaan. Sekakantakalastuksen ongelmiin ei ole päästy kunnolla kiinni. Säätelytoimet koettiin sekä

ajallisesti että alueellisesti osin väärin kohdennetuiksi, osin liian tiukoiksi, osin riittämättömiksi. Sekä jokiin että merialueille (uistelu) kaivattiin kausikiintiöitä, vaikka niiden valvominen nykyisillä seurantamenetelmillä ja kalastuksenvalvonnan resursseilla todettiin vaativaksi. Merialueella ICES:n suositukset katsottiin vastauksissa toistuvasti ylitetyn. Haastatteluissa tosin nousi esille myös, että strategiakauden loppupuolella suosituksia on noudatettu paremmin kuin sen alkupuolella tai strategiaa edeltävänä aikana.

4.2.1 Toimenpiteiden toteutuminen

Toimenpiteet 6–14 kohdistuvat loheen, toimenpiteet 15–20 meritaimeneen, ja toimenpiteet 21–24 sekä loheen että meritaimeneen.

Toimenpide 6. Suomi toimii niin, että EU:n ja kansalliset päätökset lohesta ja meritaimenesta ottaisivat huomioon tieteelliset ja muut neuvot sekä niihin liittyvät epävarmuustekijät ja sovellettavan kalastuslainsäädännön ml. ennalta varautuvan lähestymistavan.

Suomi on strategiakaudella esittänyt saaliskiintiöitä ICES:n tieteellisen ohjauksen mukaisesti (Bondestam 2020a; 2020b). Vuoden 2021 lohikiintiöt ovat ICES:n suositusten (suositus 96 600 lohta Pohjanlahdelle ja pääaltaalle, päätös Venäjän osuuden vähentämisen jälkeen 94 690 lohta sekä suositus 9 800 lohta Suomenlahdelle, päätös Venäjän osuuden vähentämisen jälkeen 8 883 lohta) mukaisia (Bondestam, henkilökohtainen tiedonanto). Toteutetun verkkokyselyn perusteella ennalta varautuvaa lähestymistapaa ei ole kuitenkaan onnistuttu toteuttamaan.

Toimenpide 7. Lohiasetuksen uudistamisen yhteydessä Suomessa otetaan käyttöön kalastajakohtaiset ei-siirrettävät lohikiintiöt ja lohisaaliin merkintä sekä niihin perustuva valvonta. EU:n Suomelle vahvistamat lohikiintiöt jaetaan ammattikalastajille objektiivisiin kriteereihin perustuen. Kiintiöjaon periaatteet käsitellään vuonna 2014 jäljempänä mainitussa seurantaryhmässä. Pyydys- ja saalismääriä voidaan ajallisesti ja alueellisesti rajoittaa pyynnin tasaamiseksi ja kalastuksen suuntaamiseksi yli koko kalastuskauden.

Kalastajakohtaiset lohikiintiöt on otettu käyttöön vuonna 2017 (Laki 1048/2016 ja Valtioneuvoston asetus 1050/2016). Kiintiöt ovat pääosin siirrettäviä, mutta siirtoihin liittyy alueellisia rajoituksia. Uudessa kiintiöjärjestelmässä lohikiintiöiden siirtäminen on kielletty muille kuin I-ryhmän kaupallisille kalastajille ja Perämeren eteläpuolelle toimiville kalastajille (1048/2016, 16 ja 22 §). Aloitteleville kalastajille myönnetään erikseen ei-siirrettäviä kiintiöitä. Kalastajakohtaisen kiintiöjärjestelmän kriteereistä ja toimivuudesta on tehty tutkimus (Salmi ym. 2019).

Kiintiöistä on keskusteltu seurantaryhmän kokouksissa, mm. 18.2.2016 kalastajakohtaisten kiintiöiden valmistelua koskeneesta esityksestä.

Lohisaaliiden merkinnästä on säädetty Valtioneuvoston asetuksessa lohenkalastuksen rajoituksista (236/2017, 9 §). Samassa asetuksessa on säädetty myös pyydys- ja saalismäärien rajoituksista.

Toimenpide 8. Uudistetaan lohiasetus siten, että se täydentää kalastajakohtaisiin kiintiöihin siirtymistä, parantaa ammattikalastajien saaliin arvon ja varmistaa lohikantojen monimuotoisuuden säilymisen sekä vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun harjoittamisen, jakamalla pyyntiä yli koko kalastuskauden. Uudistuksessa otetaan huomioon valikoimattoman sekakantakalastuksen vähentäminen.

Asetukset lohenkalastuksen rajoituksista on uusittu 29.4.2017 (236/2017 ja asetus 237/2017). Asetuksissa on pyritty huomioimaan toimenpiteen 8 mukaiset haastavat tavoitteet. Pyyntiä on säädelty sekä ajallisesti että pyydysmääriä rajoittamalla. Kaikilta osin tavoitteita ei ole kuitenkaan saavutettu. Erityisesti sekakantakalastukseen liittyy vielä ratkaisemattomia ongelmia.

Toimenpide 9. Ennen kuin kalastajakohtaisia kiintiöitä otetaan käyttöön, selvitetään ns. terminaalikalastuksen uudelleen järjestämisen mahdollisuuksia ja edellytyksiä. Isorysien käyttö lohen ja taimenen kalastuksessa rajataan 1 ryhmän ammattikalastajille.

Terminaalikalastusta on selvitetty lohiasetuksen uudistamisen yhteydessä ja siihen on tehty muutoksia (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto).

Isorysät on lohenkalastuksessa kielletty muilta kuin kaupallisilta kalastajilta (kalastusasetus 1360/2015, 13 §), mutta rajaamista vain I-ryhmän kaupallisille kalastajille ei kaupallisten kalastajien yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi ole voitu toteuttaa. Alkukauden lohenkalastus on kuitenkin sallittu vain I-ryhmän kaupallisille kalastajille.

Toimenpide 10. Selvitetään vuoden 2015 aikana ajosiimakalastuksen merkitys eri kalastajaryhmille ja kalastusmuodon rajoittamisen vaikutukset ja tarve kalakantojen kestävyuden kannalta Pohjanlahdella ja Suomenlahdella ja arvioidaan sen pohjalta tarvittavat toimenpiteet.

Ajosiimakalastuksen merkitys on selvitetty virkatyönä (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto). Pääaltaan osalta ajosiimakalastus on kielletty (asetus 832/2012).

Pohjanlahdella ja Suomenlahdella toimii vain yksittäisiä siimakalastajia, joiden merkitys lohikannoille on vähäinen.

Toimenpide 11. Tornionjoella tunnustetaan sekä perinteisten kalastusmuotojen, vapaa- ajankalastuksen, että kalastusmatkailun tarpeet. Jokialueilla otetaan käyttöön lupakohtainen kausikiintiö ja saalisilmoitusta koskeva velvoite tai sitä vastaavia kestävävä kalastusta tukevia uudistuksia. Merialueilla ylläpidetään vapaa- ajankalastajien saalisrajoitukset ml. 1 lohi per kalastaja ja päivä –säännön ulottaminen koko merialueelle sekä rajoitetaan verkkojen käyttöä. Pyritään vähentämään lisääntymisen kannalta arvokkaiden suurten naaraslohien kalastuskuolevuutta myös jokialueella.

Tornionjoella esiintyy kaikkia edellä mainittuja kalastusmuotoja, eikä toiminnassa ole tapahtunut suuria muutoksia (Romakkaniemi, henkilökohtainen tiedonanto).

Lupakohtainen kausikiintiö ja saalisilmoitusvelvoite ei ole toteutunut. Kausikiintiöstä Tornionjoelle on tehty esiselvitys vuonna 2014 ja saalisilmoitusvelvollisuutta selvitetään osana Omakala-järjestelmää. Käytössä on kuitenkin vapakalastuksessa yhden lohien päiväkiintiö. Suurten naaraslohien osalta kalastusta rajoittaa hieman kalastuskauden alkaminen kesäkuun 1. päivä. Muilta osin rajoituksia ei ole asetettu (Romakkaniemi, henkilökohtainen tiedonanto).

Vapaa-ajankalastuksen saalisrajoitus on toimenpiteestä poikkeavasti 2 lohta/kalastaja/vrk (Kalastusasetus 1360/2015, 4 §).

Toimenpide 12. Kaikki 1-vuotiaina tai sitä kookkaampina istutettavat lohet (lukuun ottamatta elvytys- ja palautusistutukset) tulee rasvaeväleikata vuoden 2016 istutuksista alkaen, ja mikäli mahdollista vapaaehtoiselta pohjalta vuoden 2015 istutuksista alkaen.

Rasvaeväleikkauksista on säädetty kalastusasetuksessa (1360/2015, 15 §): ”Vähintään vuoden ikäisinä istutettavien taimenten, lohien ja järvilohien rasvaevä on vuodesta 2017 alkaen leikattava pois.”

Toimenpide 13. Edistetään eväleikattujen lohien valikoivaa hyödyntämistä vuodesta 2018 alkaen.

Valtioneuvoston asetuksessa 236/2017 (8 §) on valikointikielto ja EU:ssa on voimassa purkamisvelvoite (poisheittokiello). Tähän on kuitenkin haettu vapautus, joka on ollut voimassa koko poisheittokiellon soveltamisajan vuoden 2015 alusta. Vuodesta 2021 eteenpäin BALTFISH on esittänyt komissiolle, että vapautusta jatkettaisiin (Bondestam &

Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto). BALTFISH on Itämeren Euroopan unionin jäsenmaiden alueellinen yhteistyöelin.

Eväleikkattujen lohien valikoivaa hyödyntämistä ei ole tehty, mutta mahdollisia tapoja rasvaeväleikkauksen antaman lisätiedon käytöstä on pohdittu (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto). Kalojen valikointiin liittyy kuitenkin ongelmia, mm. lohien ylimääräinen käsittely aiheuttaa kuolleisuuden kasvua. Tämän takia useat tahot vastustavat eväleikkattujen lohien valikoivaa hyödyntämistä.

Luonnonvarakeskus on tutkinut Suomen rannikkokalastuksessa vapautettujen lohien eloonjääntä vuosina 2001–2002 (Siira ym. 2006) ja uudelleen kesällä 2020 (Ruokonen ym. 2021). Vuosien 2001–2002 tutkimuksessa Pohjanlahden rannikon perinteisistä laatikkoperäryksistä vapauttamisesta aiheutuva lohien kuolleisuuden arvioitiin olevan 4–21 % (Siira ym. 2006). Kesällä 2020 ponttoonirysistä vapautettujen usean merivuoden lohien kuolleisuus oli suurimmillaan 21–26 % ja yhden merivuoden lohien 19 % (Ruokonen ym. 2021). Ruotsissa 2010-luvulla ponttoonirysillä tehdyissä tutkimuksissa kuolleisuus on ollut selvästi suurempaa (47–88 %). Mahdollisia syitä kuolleisuusarvioiden eroihin voivat olla erilaiset kalojen käsittelytavat, merkintämenetelmät ja ympäristöolosuhteet, lähinnä veden lämpötila tutkimuksen aikana (Ruokonen ym. 2021).

Toimenpide 14. Arvioidaan lohienkalastuksen mahdolliset muutostarpeet lohienkalastusoikeuksia koskevan Lapin yliopiston selvityksen valmistuttua.

Lohienkalastusoikeuksia koskevia selvityksiä on valmistunut (Joonas 2015; Hollo 2017; Huhtala 2019). Muutostarpeita on selvitetty näiden pohjalta.

Toimenpide 15. Kaikki 1-vuotiaina tai sitä kookkaampina istutettavat meritaimenet (lukuun ottamatta elvytys- ja palautusistutukset) tulee rasvaeväleikata vuoden 2016 istutuksista alkaen, ja mikäli mahdollista vapaaehtoiselta pohjalta vuoden 2015 istutuksista alkaen.

Rasvaeväleikkauksista on säädetty kalastusasetuksessa (1360/2015, 15 §): ”Vähintään vuoden ikäisinä istutettavien taimenten, lohien ja järvilohien rasvaevä on vuodesta 2017 alkaen leikattava pois.”

Toimenpide 16. Suomenlahden meri- ja jokialueella kaikki rasvaevälliset meritaimenet tulee vapauttaa vuodesta 2015 alkaen ja muualla vuodesta 2018 alkaen.

Rasvaevällisten meritaimenien rauhoituksesta Suomenlahden meri- ja jokialueilla on säädetty vuonna 2016 voimaan tullessa kalastusasetuksessa (1360/2015). Muiden merialueiden osalta rauhoitus tuli voimaan vuonna 2019.

Toimenpide 17. Kielletään meritaimenen kohdennettu pyynti. Meritaimenen kohdennettu viehekalastus sallitaan kuitenkin alueilla, joilla Suomesta istutetut meritaimenet ovat rasvaeväleikattuja ja joissa sovelletaan rasvaevällisten vapautuspakkoa.

Meritaimenen kohdennettua kalastusta ei ole kielletty. Taimenen kalastus pintaverkoilla on kuitenkin kielletty kalastusasetuksessa (1360/2015, 12 §).

Toimenpide 18. Meritaimenen viehekalastus merialueella sallitaan ainoastaan vieheellä, jossa on yksi enintään kolmihaarainen ja väkäsetön koukku tai kaksi yksihaarasta väkäsetöntä koukkuja.

Meritaimenen viehekalastuksessa käytetyistä koukuista ei ole säädetty laissa tai asetuksissa. On kuitenkin mahdollista, että rajoituksia esitetään kalatalousalueille laadittavissa käyttö- ja hoitosuunnitelmissa, jotka valmistuvat vuoden 2021 loppuun mennessä.

Toimenpide 19. Meritaimenen alamitaksi säädetään 60 cm.

Meritaimenen alamitta on rasvaeväleikatuilla kaloilla 50 cm. Rasvaevälliset meritaimenet on rauhoitettu kokonaan (kalastusasetus 1360/2015, 1 §).

Toimenpide 20. Merialueella vahvemman kuin 0,20 mm (monofiili) havaksesta, punotusta langasta tai vahvasta kuitumateriaalista tehtyjen verkkojen asettaminen pyyntiin 50 m lähempänä rantaa kielletään 1.10.–31.12. ja 1.4.–15.5. väliseksi ajaksi.

Verkkojen havaksen materiaalia koskevia säädöksiä ranta-alueille ei ole säädetty laissa tai asetuksissa. On kuitenkin mahdollista, että rajoituksia esitetään kalatalousalueille laadittavissa käyttö- ja hoitosuunnitelmissa, jotka valmistuvat vuoden 2021 loppuun mennessä.

Toimenpide 21. Verkkokalastus taimenen ja lohen syysrauhituksen aikana kielletään niissä mereen laskevissa joissa, joihin lohi tai taimen nousee.

Verkkokalastuskielto ajalle 15.8.–30.11. on säädetty kalastusasetuksessa (1360/2015, 12 §).

Toimenpide 22. Kalaväyläsäännökset saatetaan paremmin toimiviksi uudessa kalastuslaissa. Selvitetään jokisuulle vaelluskalojen nousuajaksi asetettavan

verkkokalastuskiellon merkitys ja vaikutukset osana laadittavia hoito- tai elvytysuunnitelmia.

Kalaväyläsäädöksiä on uudistettu kalastuslaissa (379/2015, 67-69 §). Kalastuslain 66 §:n nojalla kiellettiin meressä kilometria lähempänä vaelluskalavesistöön kuuluvan joen suuta kalastaminen verkoilla 15.8.–31.10. välisenä aikana. Jokisuulle vaelluskalojen nousuajaksi asetettavan verkkokalastuskiellon merkitystä ja vaikutuksia on selvitetty Itämeren meritaimenen vesistökohtaisessa elvytys- ja hoitosuunnitelmassa (Koivurinta ym. 2019). Muiden kuin alkuperäisten kantojen osalta elvytys- ja hoitosuunnitelmaa ei ole tehty. Näiden osalta verkkokalastuskieltojen merkitystä ja vaikutusta voidaan tarkastella tekeillä olevissa kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmissa.

Toimenpide 23. Kahlaaminen kalastustarkoituksessa lohi- ja meritaimenjokien ja purojen kutusorakoilla kielletään 15.9.–31.5. väliseksi ajaksi.

Kalastuslaissa tai asetuksessa ei ole säädetty kahlaamisesta. Rajoituksia on kuitenkin tehty vesialueen omistajien toimesta (lupa-alueiden kalastussäännöt).

Toimenpide 24. Saamelaisten oikeudet lohenkalastukseen Itämereen laskevien jokien saamelaisten kotiseutualueella selvitetään.

Saamelaisten oikeuksia lohenkalastukseen ei ole selvitetty (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto).

4.2.2 Kehityskohteet

Kalastuksen strategiakauden aikaisen säätelyn koettiin ainakin jossain määrin edistäneen kantojen elpymistä, vaikkei lyhyen strategiakauden aikana varsinaisia vaikutuksia vielä voitaisikaan nähdä. Erityisesti rasvaevällisen meritaimenen rauhoittaminen on toimenpide, jolla voidaan olettaa olevan selvä meritaimenkantoja vahvistava vaikutus. Verkkokyselyyn saaduissa vastauksissa ja kehityskohteita kartoittaneessa työpajan ennakkotehtävässä vaelluskalakannan kasvun todettiin kuitenkin voivan johtua yhtä hyvin myös luontaisesta vaihtelusta kuin tehdyistä toimista, tai kannan kasvaneen jopa toimenpiteistä huolimatta.

Yhdestä menestystekijästä ja kehityskohteesta vallitsi yhteisymmärrys: kalastuksen valvonnan lisääntyminen on edistänyt tavoitteiden saavuttamista. Valvontaa tulisi jatkossa laajentaa ja ammattimaistaa, ja sen tulisi ulottua merialueiden lisäksi nykyistä tehokkaammin myös jokikalastukseen.

Kalastuksen säätelyssä on kuitenkin useampia kehityskohtia, joissa mielipiteet poikkeavat huomattavasti.

Milloin kanta on riittävän vahva kestääkseen kalastusta?

Kaikki toimijat korostavat, että vahva, hyvinvoiva kalakanta on kaiken kalastuksen perusta. Erimielisyyttä sen sijaan on siitä, milloin lohikannat ovat riittävän vahvoja kestääkseen kalastusta. Haasteita aiheuttaa sekakantakalastus, jonka takia kalastuksen säätelyä joudutaan tekemään heikkojen kantojen kantokyvyn mukaisesti. Ekologisten tavoitteiden ja näihin liittyvien indikaattorien määrittämisen katsottiin pitkälti joko jääneen tekemättä, epäonnistuneen tai niistä viestimisen jääneen vajaan. Koska tavoitteista ei ole yhtenäistä käsitystä, eri toimijoilla on erilainen käsitys tavoitteiden saavuttamisesta.

Kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmia pidetään keskeisinä työkaluina ekologisten tavoitteiden ja näihin liittyvien toimenpiteiden ja rajoitusten asettamisessa. Näiden valmistuminen on kuitenkin viivästynyt covid-19 -pandemian vuoksi.

Kuka saa kalastaa, milloin, miten ja kuinka paljon?

Vaelluskalojen elinkierto meri- ja jokivaiheineen vaikeuttaa kalastuksen säätelyä. Sekä vapaa-ajankalastajat että kaupalliset kalastajat pyrkivät hyödyntämään samaa rajallista resurssia. Siinä, missä vapaa-ajankalastajien kalastuspaine voi jokikalastuksessa kohdistua tietyn joen kantaan tai osakantoihin, kaupallisten ja vapaa-ajan kalastajien kalastajien pyynti kohdistuu merialueella lajiin kantaan erottelematta. Alue- ja aikarajoituksilla voidaan pyrkiä vaikuttamaan kalastuksen kohdistumiseen eri kantoihin tai eri ikäisiin lohiin. Resurssijaossa ja sen oikeudenmukaisuuden arvioinnissa on tarpeen huomioida, että molempien kalastajaryhmien toimintaan liittyy taloudellisia arvoketjuja. Epäselvää kuitenkin on, mitä kaikkea noihin arvoketjuihin ja sosioekonomisiin vaikutuksiin tulisi laskea mukaan.

Sekä kaupallisen kalastuksen että vapaa-ajankalastuksen toimintaedellytyksiin esitettiin runsaasti muutoksia. Osa esityksistä oli varsin yksityiskohtaisia, kuten ehdotus ottaa ry-sien ohjainaitojen säätely mukaan strategiaan tai vaatimus puuttua vapaa-ajankalastajien punttikalastukseen. Kritiikkiä saivat kuitenkin koko säätelyprosessi, kansallisen kiintiön määräytyminen ja sen jako eri toimijoille sekä ajallinen ja pyydystekninen säätely kiintiön kalastamisessa sekä kalastuksen valvonta.

Kalastuksen kiintiöjärjestelmältä oli selvästi odotettu toteutunutta enemmän vaikuttavuutta. Kiintiöiden alueellisesti rajoitettu siirrettävyys koettiin paitsi joitakin toimijoita syrjivänä, myös koko kiintiöpyynnin ajatuksen vesittäväksi muutoksena strategian valmistelussa esillä olleeseen malliin verrattuna. Toisaalta kiintiöitä haluttiin kuitenkin avata

vahvemmalle kansalliselle säätelylle kiintiöiden sisällä, ja jopa mahdollistaa kiintiön myyminen kalastamattomille tahoille suojelumielessä.

Merialueella tapahtuvan sekakantakalastuksen vaikutus kalakantoihin nousi toistuvasti esiin keskeisenä, toistaiseksi ratkaisemattomana haasteena. Edistystä on saatu laitonta lohenkalastusta pääaltaalla merkittävästi vähentämällä. Suomessa valtaosa lohisaaliista saadaan Perämereltä, jossa pyynti kohdistuu pääosin alueen vahvoihin kantoihin sekä kalatalousvelvoitteiden istukkaisiin. Meritaimenen kannalta keskeisenä ongelmana mainittiin päätyminen sivusaaliiksi rauhoituksesta ja jokisuun verkkopyyntirajoitteista huolimatta.

Vaelluskalakantaa verottavasta avomeriustelusta puuttuu puolueetonta, pidemmän aikavälin tutkimustietoa etenkin eteläiseltä Itämereltä. Kansainvälinen yhteistyö koettiin tässä tärkeänä.

Selkeiden sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyyskykyjen linjausten puuttuessa kalataloushallinnon sisäistenkin tavoitteiden koettiin olevan ristiriitaisia. Korjaustoimeksi esitettiin poikkihallinnollista yhteistyötä.

Säätelyn pitkäjänteisyys ja ketteryys

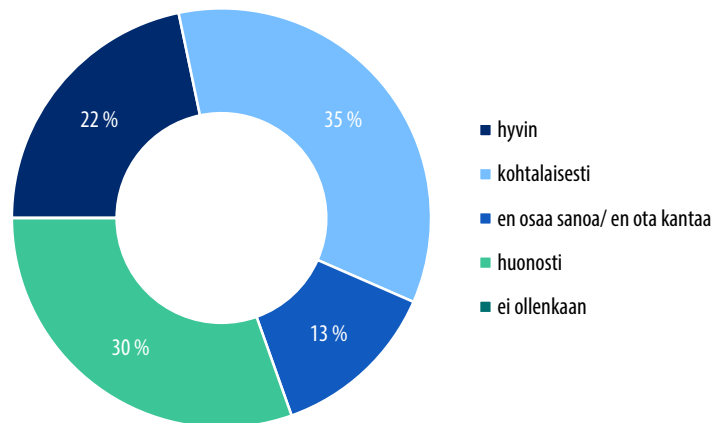
Säätelyyn kaivattiin sekä jatkuvuuden ja toiminnan kehittämisen turvaavaa pitkäjänteisyyttä, että mahdollisuutta mukautua ketterästi muuttuviin olosuhteisiin. Adaptiivisen/reaktiivisen säätelyn pelisäännöt tulisi sopia yhdessä ennakkoon, jolloin toimijoiden olisi mahdollista varautua erilaisiin muuttuviin tilanteisiin. Kauden aikana muuttuvista tilanteista, joihin nopeaa reagointia tarvittaisiin, mainittiin esimerkkinä kalatautien esiintyminen ja salakalastus. Lisäksi nostettiin esiin mahdollisuus käyttää joken nousevien kalojen määrää säätelyn perustana.

4.3 Kalastuksen tarkastelu kokonaisuutena

Itämeren lohenkalastusta tarkastellaan kokonaisuutena (EU-taso, kansallinen taso, alueellinen taso).

Kokonaisuuden ja eri aluetasojen vaikutukset kalastuksen säätelyyn olivat vastaajille vaikeasti hahmotettavia, mikä näkyi verkkokyselyssä päämäärän saavuttamisen arvioinnissa korkeahkona (13 %) en osaa sanoa- vaihtoehdon osuutena. Myös avovastauksissa saatiin niukasti kommentteja. Yleisesti kuitenkin päämäärä katsottiin saavutetun joko kohtalaisesti tai hyvin, vaikka kolmannes vastaajista katsoikin, että päämäärä on saavutettu huonosti (Kuva 7). Täysin saavuttamatta päämäärä ei jäänyt yhdenkään vastaajan mielestä.

Kuva 7. Verkkokyselyn vastausjakauma kalastuksen kokonaisuutena tarkastelun päämäärän saavuttamisesta. Vastaajien lukumäärä 23.

Laaditun strategian arvioitiin tukevan johdonmukaista EU-kalastuspolitiikkaa. Kansainväliseltä tasolta kansalliselle tasolle ulottuvan säätelyketjun (ICES – EU-komissio – ministerineuvosto/BALTFISH – kansallinen päätäntä) katsottiin toimivan hyvin. Enemmän kritiikkiä esitettiin kansallisen tason päätöksentekoa ja etenkin alueellista säätelyä kohtaan.

Kokonaisuuden ja eri aluetasojen säätelytoimien keskinäistä suhdetta ja näin syntyviä vaikutuksia on vaikea hahmottaa. Alueellisella tai paikallisella tasolla on mahdollista tehdä esimerkiksi pyyntiä rajoittavia toimia, mutta EU-tason ja kansallisen tason säätelyn ei koeta ottavan niitä riittävästi huomioon. Toisaalta EU-tasolta tulevien tavoitteiden katsotaan vesittyvän pitkässä päätöksentekoketjussa.

4.3.1 Toimenpiteiden toteutuminen

Toimenpide 25. Suomi pyrkii löytämään yhteisymmärryksen komission ja muiden Itämeren jäsenvaltioiden kanssa Itämeren päältä ja Pohjanlahden lohen TAC:sta pyrkien mahdollisimman lähelle ICES:n tieteellistä neuvonantoa.

Suomi on järjestelmällisesti kannattanut lohen kokonaiskiintiön vahvistamista tieteellisen neuvon mukaisesti (Bondestam 2020a; Bondestam 2020b).

Toimenpide 26. Suomi edellyttää, että komissio ja jäsenvaltiot valvovat, että Itämerellä ei harjoiteta laittonta lohenkalastusta, ja jos sellaista todennetaan, se viipymättä ja kokonaan eliminoidaan. Todennettu laiton lohisaalis tulee EU:n kalastuksen valvonta-asetuksen 1224/2009 105 artiklan mukaisesti vähentää asianomaisen jäsenvaltion kiintiöistä.

Suomi on toiminut aktiivisesti valvonnan lisäämisen ja laittoman lohenkalastuksen kitkemisen puolesta (Bondestam 2020a; Bondestam 2020b). Tämä on aikaansaanut merkittävää vähennystä laittomaan lohenkalastukseen, joka erityisesti on koskenut lohen väärinraportointia meritaimenena.

Toimenpide 27. Suomi pyrkii toimimaan niin, että jokialueiden kalastuksen säätely säilytetään Tornion-Muonionjokea lukuun ottamatta (Rajajokisopimus) kansallisessa päätöksenteossa.

EU:lla on ollut pyrkimyksiä säädellä myös jokikalastusta, mutta nämä pyrkimykset on torjuttu. EU:n kalastuspolitiikka keskittyy merialueisiin. Kyseessä on kuitenkin jaettu toimivalta, eli EU voi periaatteessa päättää kalastuksen säätelystä myös jokien osalta (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto).

Toimenpide 28. Suomi pyrkii siihen, että komissio pyytää ICES:iä antamaan suosituksia heikkojen lohikantojen elvyttämistä koskevista kohdennetuista kalastuksen säätelytoimista.

Asia on toteutunut ICES:n normaalin neuvonannon kohdalla, jossa tarkastelu tehdään kantaryhmittäin (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto). Esimerkkejä kohdennetuista säätelytoimista ovat mm. siimakalastuskielto päältaalla ja jokisuukalastuksen vähentäminen.

Toimenpide 29. Suomi pyrkii mahdollisuuksien mukaan Ruotsin ja Viron kanssa sopimaan yhdenmukaisista lohenkalastuksen kansallisista säätelyjärjestelmistä.

Ruotsin kanssa lohenkalastuksen säätelyjärjestelmistä neuvotellaan vuosittain Tornionjoen ja merialueen osalta. Viron kanssa keskustelu yhdenmukaistamisesta merialueen osalta on katsottu tarpeettomaksi sen vuoksi, että Virolla ei ole varsinaista loheen kohdistuvaa kalastusta (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto).

Toimenpide 30. Suomi pyrkii yhdessä Ruotsin kanssa vaikuttamaan Itämeren lohikantojen hoitosuunnitelmaehdotukseen siten, että se tukee kansallisen lohi- ja meritaimenstrategian päämäärien saavuttamista.

Suomi on pitänyt erittäin tärkeänä, että Itämerelle saadaan lohien monivuotinen hoitosuunnitelma (Bondestam 2020a; Bondestam 2020b). Yhteisen lohikantojen hoitosuunnitelman laatiminen ei Suomen valmistelusta ja pyrkimyksistä huolimatta kuitenkaan ole saanut muilta Itämeren jäsenvaltioilta riittävää tukea. Ruotsin kanssa on kuitenkin ollut yhteinen kanta esimerkiksi toimenpiteen 1 mukaisesta 80 % smolttitavoitteesta (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto).

Toimenpide 31. Suomi toimii lohien valikoimattoman sekakantakalastuksen vähentämiseksi, kuten ajosiimakalastuksen ja vetouistelun rajoittamiseksi Itämeren pääaltaan alueella.

Sekakantakalastuksen vähentämiseksi on tehty runsaasti toimenpiteitä. Lohisiimakalastus pääaltaalla on kielletty ja kalastuksen valvontaa lisätty, jonka seurauksena Puolan kalastusrikkomukset on saatu kuriin (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto). Lohiasetuksessa (236/2017) on säädetty rysien alueellisista ja määrällisistä rajoituksista sekä saaliin rajoittamisesta alkukauden osalta. Kiintiöitä ei ole myöskään mahdollista siirtää pohjoisesta etelään (raja 64o).

Toimenpide 32. Selvitetään lohien ja meritaimenen poisheittokieltoon liittyviä järjestelyjä ja osallistutaan aktiivisesti sitä koskevaan päätöksentekoon.

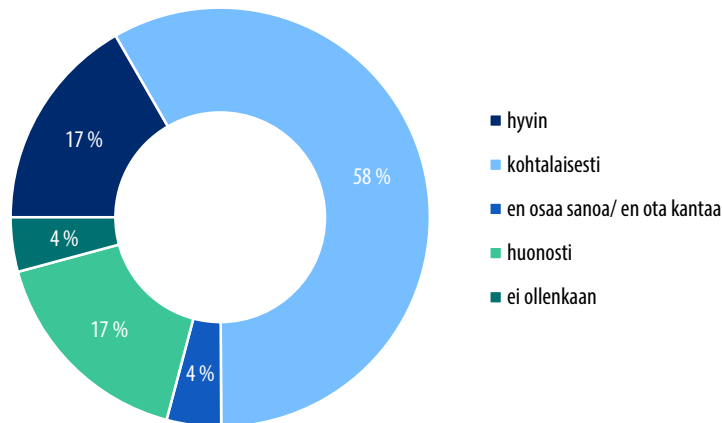
Suomi on ollut poisheittokieltoon liittyvässä päätöksenteossa aktiivinen ja poisheittoon on haettu jatkoa. Asiaan liittyy ongelmakohtia, kuten kalojen vahingoittuminen pyytämisen ja vapauttamisen yhteydessä. Luke on kesällä 2020 tutkinut Suomen rannikkokalastuksessa vapautettujen lohien eloonjääntiä (Ruokonen ym. 2021). Tutkimuksessa arvioitiin pyynnin ja rysästä vapauttamisen aiheuttaman kuolleisuuden olevan usean merivuoden lohilla suurimmillaan 21–26 %, ja yhden merivuoden lohilla 19 %.

4.4 Avoin päätöksentekoprosessi pitkäjänteisessä kalastuksen säätelyssä

Kalastuksensäätely on pitkäjänteistä. Päätöksentekoprosessi on avoin, läpinäkyvä, osallistava ja syrjimätön.

Peräti kolme neljästä verkkokyselyyn vastaajasta arvioi, että päämäärä on saavutettu joko hyvin tai ainakin kohtalaisesti. Silti 17 % vastaajista koki, että tavoite on saavutettu vain huonosti, ja 4 % arvioi, että tavoitteeseen ei ole päästy lainkaan (Kuva 8).

Kuva 8. Verkkokyselyn vastausjakauma kalastuksen säätelyn pitkäjänteisyyden ja päätöksenteon avoimuuden päämäärän saavuttamisesta. Vastaajien lukumäärä 24.

Avovastauksissa tuotiin esille säätelyn pitkäjänteisyyden ristiriitaisuus päämääränä, kun käytännön toimintaan kohdistuvien määräysten pysyvyys yhtäältä mahdollistaa pitkän tähtäimen suunnittelun, toisaalta estää ketterän reagoimisen kalastettavan kannan vaihteluun.

Pitkäjänteisyydelle voidaan antaa erilaisia tulkintoja. Esitettyjen toimenpiteiden valossa strategiassa tällä on tarkoitettu pitkäaikaista sitoutumista yhteisesti sovittuihin kalastuksen säätelyn päätöksentekoprosesseihin. Näissä pyritään nojaamaan monivuotisiin suunnitelmiin, joiden pohjalta säätelyä muokataan esitetyn prosessin mukaisesti vuosittain.

Verkkokyselyn vastausten mukaan erityisesti kalastuslain ja -asetuksen koettiin tuke-
neen päämäärän saavuttamista. Suomen toimintaa EU-yhteyksissä pidettiin aktiivisena ja johdonmukaisena. ICES:n ohjeistus oli vastaajien mielestä huomioitu pääosin hyvin. EU17-jaoston osallistavuuden ja läpinäkyvyyden toteutumisesta annettiin sekä myönteisiä että kielteisiä kommentteja. BALTFISH-yhteistyössä mainittiin useammassa vastauksessa olevan haasteita etenkin avoimuudessa ja tiedonsaannissa. Verkkokyselyn vastauksissa nousi esille syrjinnän kokemuksiakin.

Avoimuus ja läpinäkyvyys voivat tarkoittaa eri toimijoille eri asioita, mutta yleisesti arviointiprosessin eri vaiheissa näissä mainittiin puutteita. Silloinkin, kun varsinaista asiantietoa on ollut saatavilla, perustelut tehdyille päätöksille ovat voineet jäädä epäselviksi, mikä on koettu tiedon pitämisenä saavuttamattomissa. Seurantaryhmytyössä osallistavuuden koettiin jääneen vähäiseksi strategiatyön aikaiseen verrattuna esimerkiksi kiintiöistä

päätettäessä. Ryhmän toiminnassa kritisoitiin erityisesti roolia vain tiedon vastaanottajina, jolloin avoin keskustelu on jäänyt vähäiseksi.

4.4.1 Toimenpiteiden toteutuminen

Toimenpide 33. Suomi pyrkii siihen, että lohi- ja taimenkantojen hoito ja kalastuksen sääntely perustuu monivuotisiin kansallisiin sekä EU:n tason suunnitelmiin.

Suomi on pitänyt erittäin tärkeänä, että Itämerelle saadaan lohen monivuotinen suunnitelma (Bondestam 2020b). Euroopan komissio veti syyskuussa 2020 takaisin valmisteilla olleen asetusehdotuksen Itämeren lohikannan kalastuksen monivuotisesta suunnitelmasta. Valmistelun keskeyttämisen taustalla olivat mm. toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, kuten EU:n yhteisen kalastuspolitiikan uudistus, ml. alueellistaminen ja EU:n kalakantoja koskevien monivuotisten suunnitelmien kehittyminen (Lehtinen Heikki, MMM, henkilökohtainen tiedonanto). Myös muiden jäsenvaltioiden tuki on ollut heikkoa.

Toimenpide 34. Pyritään siihen, että Suomen kanta Itämeren lohikiintiöihin olisi valmis mahdollisimman pian ja että se voidaan aikaisessa vaiheessa tuoda esille mm. BALTFISH – yhteistyössä ja neuvoston työryhmissä.

ICES:n annettua neuvonantonsa vuosittain toukokuun lopulla asia esiteltiin eduskunnalle seuraavalla viikolla. Eduskunta käsitteli asian pikaisesti. Suomen kanta esitettiin BALTFISH:n ensimmäisessä kokouksessa (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen neuvonanto). Näin olleen toimenpiteen pikainen toteutus toteutui ja se on edesauttanut Suomen kantojen toteutumista.

Toimenpide 35. Maa- ja metsätalousministeriö pyytää vuosittain lausunnot ICES:n tieteellisestä lohineuvosta sekä Euroopan komission Itämeren kalakantoja koskevista kiintiöehdotuksista.

Toimenpide on toteutunut.

Toimenpide 36. Itämeren kalakantoja koskevat kiintiöehdotukset käsitellään valtioneuvoston EU 17 kalastusjaoston laajassa kokoonpanossa ja viedään valtioneuvoston kirjelmänä eduskunnan käsiteltäviksi.

Suomen kannan määrittely komission ehdotukseen tapahtuu valtioneuvoston EU 17 kalastusjaoston laajassa kokoonpanossa, EU-ministerivaliokunnassa ja eduskunnassa.

4.4.2 Kehityskohteet

Lohi- ja meritaimenstrategialle ja kalatiestrategialle asetettiin vuonna 2015 yhteinen työryhmä seuraamaan strategioiden toteutusta. Seurantaryhmän tehtäväksi asetettiin avustaa ministeriötä näiden strategioiden toteutumisen seurannassa ja esitettyjen toimenpiteiden aikataulutamisessa ja koordinoinnissa sekä ylläpitää hallinnon, tutkimuksen ja sidosryhmien välistä keskustelua lohipolitiikasta.

Strategian valmisteluvaiheessa työskentelyn arvioitiin olleen osallistavaa, joskin vuoropuhelua olisi voinut silloinkin olla vielä enemmän. Seurantaryhmätyöskentelystä varsinaisella strategiakaudella esitettiin kuitenkin runsaasti kritiikkiä. Osa seurantaryhmän jäsenistä ei edes tiedostanut kuuluvansa molempien strategioiden seurantaryhmään. Ryhmän katsottiin olevan liian suuri, jolloin se toimi kankeasti. Työskentelyn koettiin olleen lähinnä esitelmien kuuntelemista erilaisissa seminaareissa ilman varsinaista keskustelua. Keskustelun todettiin jääneen osin varsin pintapuoliseksi jo siksi, että kokousten aineistoja ei useinkaan toimitettu ryhmälle ennakoon, jolloin niihin ei ollut mahdollista perehtyä ja muodostaa kantaa ennen kokousta. Seurantaryhmän toiminta keskittyi toteamaan jälkikäteen erilaisen toimenpiteiden vaikutuksia ilman mahdollisuutta ohjata toimenpiteitä, esittää niihin mielipiteitä tai tietoaineistoa tai puuttua asioihin tarvittaessa. Erityisesti luottamusta heikentäneeksi tekijäksi mainittiin kiintiöjaon toteuttaminen ilman strategian toimenpiteeksi 7 kirjattua keskustelua seurantaryhmässä. Keskusteluja asiasta on kuitenkin käyty seurantaryhmän kokouksissa, mm. 18.2.2016 pidetyssä kokouksessa Risto Lampisen kalastaja-kohtaisten kiintiöiden valmistelua koskeneen esityksen pohjalta.

Lohi- ja meritaimenstrategian ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen vaikutusalueen laajuudesta johtuen kokoonpanon kattavuus koettiin tärkeäksi. Siksi seurantaryhmää ei ehdotettu kavennettavaksi päivitysvaiheessakaan. Sen sijaan ryhmän sisältä nousi esityksiä tahoista, jotka ryhmästä vielä puuttuvat, ja joita toivottiin kutsuttaviksi osallistumaan strategian päivitystyöskentelyyn (Liite 4). Seurantaryhmän toiminnan sujuvoittamiseksi esitettiin työvaliokuntien perustamista ja asioiden ennakkovalmistelua pienemmissä ryhmissä ennen yhteistä käsittelyä. Lisäksi toivottiin esitelmien ja aineistojen toimittamista hyvissä ajoin, jotta asioihin voidaan etukäteen perehtyä.

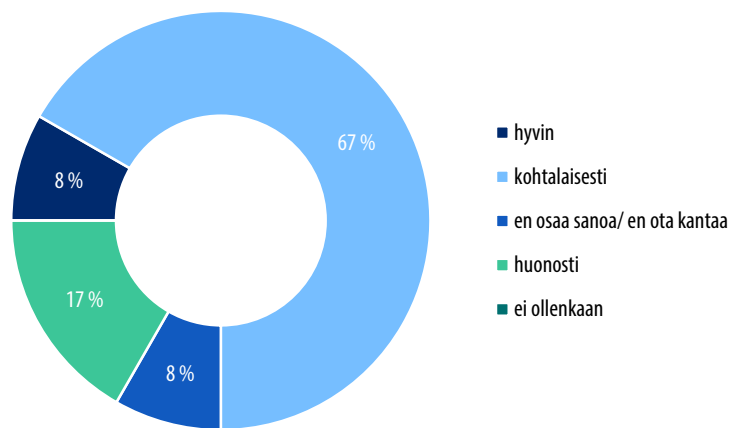
4.5 Riittävä kalastuksen valvonta

Riittävä kalastuksenvalvonta ylläpitää järjestelmän uskottavuutta ja tehokasta toimeenpanoa.

Kalastuksen valvonnan päämäärä arvioitiin verkkokyselyssä saavutetun pääosin kohtalaisesti. Vastaajista 8 % arvioi, että päämäärä on saavutettu hyvin, mutta 17 % katsoi, että se

on saavutettu huonosti (Kuva 9). Täysin saavuttamatta päämäärä ei jäänyt yhdenkään vastaajan mielestä.

Kuva 9. Verkkokyselyn vastausjakauma riittävän kalastuksen valvonnan päämäärän saavuttamisesta. Vastaajien lukumäärä 24.

Verkkokyselyn avovastauksissa merkittävänä menestystekijänä nousi esiin yhteinen käsitys valvonnan tarpeellisuudesta ja sen myötä valvontaan saadut resurssit, jotka ovat lisääntyneet strategiakaudella. Resursseja ei kuitenkaan edelleenkään koeta olevan riittävästi. Etenkin vapaa-ajankalastuksen valvontaa pidettiin monessa vastauksessa liian vähäisenä. Kehitystarpeita mainittiin erityisesti meritaimenen kalastuksen valvonnassa. Myös haastatteluissa ja työpajassa nostettiin vapaa-ajan kalastuksen ja kalastusmatkailun valvonta esiin tärkeänä kehityskohteena. Uhanalaisten lajien korvausarvojen määrittämistä ja menettämisseuraamusjärjestelmää kiitettiin tehokkaina pelotteina laittomalle kalastukselle.

Kotimaisen kaupallisen kalastuksen valvonta koettiin pääosin tehokkaaksi ja toimivaksi. Etelä-Itämeren kansainvälisen kalastuksenvalvonnan todettiin tehostuneen, joskin viiveellä. Pohjanlahden alueella koettiin huolta myös Ruotsin kalastuksenvalvonnan riittävydestä.

4.5.1 Toimenpiteiden toteutuminen

Toimenpide 37. Varmistetaan kalastuksen valvonnan resurssit ja kohdennetaan riittävät valvontatoimet lohen ja meritaimenen meri- ja jokikalastukseen.

Valvontaresurssit Itämeren pääaltaalla on saatu toteutettua resursseja kohdentamalla ja salakalastus on saatu kuriin. Jokivalvontaa varten Lapin ELY-keskukselle on kohdennettu Tornionjoelle yksi valvoja lisää ja tälle on vastinpari Ruotsin puolella. Valvontaa tekevät myös vesialueen omistajat kalastonhoitovaroilla. Valvontaa kaivataan kuitenkin edelleen lisää. (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto).

Toimenpide 38. Tehdään yhteistyötä EU-tasolla ja Ruotsin ja Viron kanssa lohien ja meritaimenen kalastuksen valvonnan tehostamiseksi meri- ja jokialueella.

Suomi on pitänyt esillä lohienkalastuksen valvonnan tärkeyttä EU:ssa ja lähettänyt vuosittain rajavartiolaitoksen aluksen pääaltaalle kalastuksenvalvontaan. Viron edustaja on ollut aluksella mukana. Myös Ruotsin kanssa on tehty yhteistyötä valvonnan tehostamiseksi. (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto).

Toimenpide 39. Laittomasti saaliiksi otetulle lohelle ja meritaimenelle määritetään sanktioarvo. Sanktioarvoa koskevat lakimuutokset valmistellaan yhdessä oikeusministeriön kanssa ja tavoitteena on saada muutokset voimaan vuonna 2015.

Kalastuslain muutos menettämisseuraamuksesta 2019/427 tuli voimaan 1.5.2019. Maa- ja metsätalousministeriön asetus uhanalaisten ja taantuneiden kalojen korvausarvoista (614/2019) tuli voimaan 17.5.2019.

4.5.2 Kehityskohteet

Menettämisseuraamusjärjestelmää pidetään tehokkaana pelotteena laittomalle kalastukselle. Menettämisseuraamusjärjestelmän myötä on jo annettu ensimmäisiä tuomioita, tosin lähinnä koskien järvihoitoa. Tieto seuraamuksista leviää nopeasti alueen toimijoiden keskuudessa. Annetuista tuomioista kannattaisi kuitenkin tiedottaa laajemminkin. Menettämisseuraamusjärjestelmästä saatetaan tarvita kohdennettua tiedottamista esimerkiksi Tornionjoella, koska asiasta vallitsee epätietoisuutta. Suomen ja Ruotsin välisen rajajokisopimuksen (91/2010) artiklan 29 perusteella menettämisseuraamus on voimassa Tornionjoella.

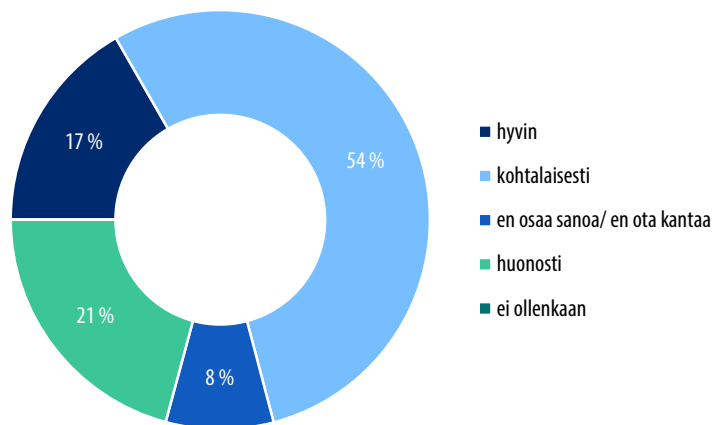
Kaupallisen kalastuksen ulkopuolella kalastuksenvalvonnasta suuri osa toimii vapaaehtoisvoimin. Ammatillinen osaaminen ja laatu vaihtelevat alueittain. Resurssien puuttuessa vähäininkin kalastuksenvalvonta kohdistuu lähes yksinomaan kalastuslupien valvontaan jopa keskeisillä lohi- ja meritaimenalueilla. Eri toimijat olivat yksimielisiä siitä, että kalastuksen valvontaan on saatava ammattimaisuutta ja resursseja.

4.6 Elinympäristöt kuntoon, istutuksista luontaisen elinkierron tukemiseen

Lohi- ja meritaimenkantojen tärkeitä elinympäristöjä ja vaellusreittejä suojellaan ja kunnostetaan, ja näiden toimenpiteiden myötä painopistettä siirretään istutuksista kalojen luontaiseen elinkiertoon.

Valtaosa verkkokyselyyn vastanneista koki, että päämäärä oli saavutettu vähintään kohtalaisesti (Kuva 10). Huonosti päämäärä oli saavutettu 21 % mielestä, mutta kokonaan saavuttamatta se ei strategiakaudella jäänyt yhdenkään vastaajan mielestä.

Kuva 10. Verkkokyselyn vastausjakauma hyvien elinympäristöjen ja istutuksista luontaisen elinkierron tukemiseen siirtyvän painopisteen päämäärän saavuttamisesta. Vastaajien lukumäärä 24.

Lohi- ja meritaimenstrategia ja sen rinnalla vaikuttava kalatiestrategia toimenpiteineen ovat vastaajien mukaan luoneet otolliset olosuhteet lukuisille uusille hankkeille, kuten Sipilän hallituksen aikana aloitetuille kärkihankkeille, joihin on saatu myös aiempaa enemmän resursseja. Marinin hallituksen monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämisen tavoitteeseen liittyen maa- ja metsätalousministeriössä on käynnistetty NOUSU-ohjelma. Lukuisten toimijoiden kanssa yhteistyössä toteutettavalla ohjelmalla parannetaan vaelluskalojen elinolosuhteita ja pyritään lisäämään vaelluskalojen luontaista lisääntymistä virtavesissä. Myös vaelluskaloille myönteinen ilmapiiri mainittiin monissa haastatteluisissa tekijänä, jonka vaikutus heijastuu toimeliaisuuteen virtavesien ennallistamis- ja kunnostushankkeissa.

Haasteina luontaisen elinkierron toteutumiselle mainittiin sekä verkkokyselyssä, haastatteluissa että työpajassa toistuvasti jokivesien huono ekologinen tila ja vesivoimaloiden aiheuttamat vaellusesteet. Molempien tekijöiden suhteen vastaajat kritisoivat muutoksen hitautta ja riittämätöntä yhteistyötä eri toimijoiden välillä, etenkin vesi- ja ympäristöluvituksessa. Arvioinnin kaikissa vaiheissa esiin nostettiin vahva yhteys lohi- ja meritaimenstrategian, kalatiestrategian ja vesien- ja merenhoidon suunnitelmien välillä. Strategioilla ja suunnitelmissa on monia yhteisiä tavoitteita, joiden saavuttamiseen käytettävät toimenpiteet on tarpeen linjata yhteistyössä eri vastuutahojen kanssa.

4.6.1 Toimenpiteiden toteutuminen

Toimenpide 40. Elinympäristökunnostuksiin kiinnitetään enemmän huomiota ja resursseja ohjataan siten, että ne osaltaan tukevat kalatiestrategian toteuttamista. Kalatiestrategian toteuttamiseen suunnataan varoja EAKR:sta ja kalateiden suunnitteluun EMKR:sta rahoituskaudella 2014–2020.

Elinympäristökunnostuksiin ja kalatiestrategian toteuttamiseen on kiinnitetty huomiota ja rahoitusta on ollut saatavilla. Lisäksi MMM on käynnistänyt NOUSU-ohjelman vaelluskalankantojen elvyttämiseksi.

Toimenpide 41. Kalojen luontaisen elinkierron palauttaminen ja ylläpitäminen otetaan osaksi uudistettavaa kalastuslakia ja mahdollisesti uudistettavaa vesilakia sekä vesirakentamishankkeissa.

Kalastuslain (379/2015) osalta toimenpide on toteutunut. Vesilakiin (587/2011) ei strategiakaudella ole tehty merkittäviä muutoksia. Sen sijaan vesirakentamishankkeiden velvoitteissa on ollut havaittavissa luonnonkiertoon liittyvien selvitysten merkittävä lisääntyminen strategiakauden aikana.

Toimenpide 42. Tarkistetaan istutusvelvoitteiden perusteet tuotantopotentiaalia koskevan ja muun uusimman tieteellisen tiedon perusteella. Velvoitteita voidaan tarvittaessa muuttaa ennallistamis- ja kunnostamistoimiksi tai kalan kulun helpottamistoimiksi.

ELY-keskus on jättänyt kalatalousvelvoitteisiin liittyvät muutoshakemukset Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle Kemi- ja Iijoen osalta.

4.6.2 Kehityskohteet

Vesistöjen heikko ekologinen tila ja jokien vaellusesteet tunnistettiin arvioinnin kyselyissä, haastatteluissa ja työpajassa laajalti strategian tavoitteiden saavuttamisen kannalta ongelmiksi. Vaikka Suomi pyrkii vesipuidedirektiivin ja meristrategian mukaisesti saavuttamaan vesistöjen hyvän ekologisen tilan, tähän on vielä matkaa. Ekologinen tila kohenee hitaasti, eikä pitkään jatkunut kokonaiskuormituksen väheneminen vielä näy vaelluskalojen elinympäristöjen paranemisena. Myös ilmastonmuutos vaikeuttaa vesien tilan kohentamisen haastetta. Paikallisilla toimilla, kuten metsäojituksilla tai turvetuotannolla, voi olla alueellisesti merkittäviä ympäristön tilaa heikentäviä vaikutuksia.

Yhteiskunnassa, niin hallinnossa kuin kansalaisten keskuudessa, vallitsee vahva tahtotila vesistöjen hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriöllä on merkittävä rooli tuon tilan saavuttamisessa, sillä monet tällä hetkellä vesistöjä kuormittavat maankäyttömuodot kuuluvat nimenomaan sen toimialaan. Arvioinnin aikana korostettiinkin tarvetta yhteensovittaa ministeriön eri toimialojen tavoitteita ja lisätä yhteistyötä niin ministeriön eri osastojen, eri ministeriöiden ja tutkimuslaitosten kuin sidosryhmienkin välillä. Marinin hallituksen hallitusohjelman vaelluskaloihin liittyvissä tavoitteissa ja keinoissa yhteistyö onkin nostettu keskeiseksi toimintatavaksi.

Vaelluskalakantojen elpymisen kannalta ongelmallisena pidettiin vesivoimaa monine vaikutuksineen. Säännöstely, vaellusesteet ja vanhentuneet tai kokonaan puuttuvat kalatalousvelvoitteet nousivat arvioinnin kuluessa toistuvasti esiin kehitystä vaativina asioina. Lohi- ja meritaimenstrategian rinnalla näihin tekijöihin pyritään vaikuttamaan kalatiestrategian avulla. Vaelluskalakantojen elvyttämishankkeiden (NOUSU) keskittyy erityisesti kalojen kulkumahdollisuuksien parantamiseen, nousuesteiden poistoon tai muuttamiseen kalojen kululle soveltuviksi. Ohjelman yhtenä keinona on vesilain päivittäminen siten, että kalatalousvelvoitteen voisi sisällyttää jo myönnettyyn vesitalouslupaun, jossa sitä ei ole ennestään ollut. Päivittämishankkeesta vastaa oikeusministeriö. Lisäksi kalatalousvelvoitteita pyritään ajanmukaistamaan. Tästä työstä vastaavat ELY-keskukset.

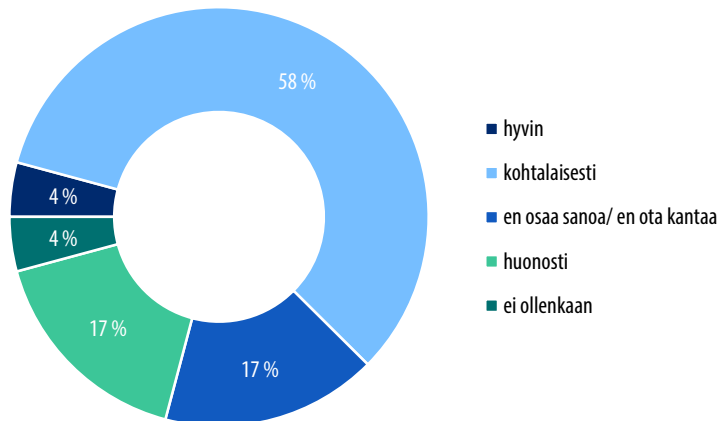
Myös vesien- ja merenhoidon suunnitelmissa on vahvoja yhteyksiä lohi- ja meritaimenstrategiaan. Merenhoidon suunnitelmissa meritaimenelle on esitetty selkeitä tavoitteita, kuten vesistökohtaiset elvytys- ja hoitosuunnitelmat, ja vesienhoidon suunnitelmissa keskeisten valuma-alue toimien lisäksi tavoitteita on asetettu elinympäristökunnostuksille ja nousuesteiden poistolle. Yhteistyötä strategioiden ja suunnitelmien toimijoiden välillä tarvitaan niin valmistelussa kuin toteutuksessa. Yhteistyössä ja -ymmärryksessä valmisteltu strategia mahdollistaa päämäärätietoisemmän toiminnan yli toimialarajojen. Eri ohjelmien ja strategioiden kautta toteutettavat toimenpiteet voidaan priorisoida esimerkiksi vaikuttavuusanalyysien kautta saatavilla perusteluilla. Strategian päivityksessä tulee huomioida valuma-alueella tehtävien toimien merkitys kalojen elinympäristöille, ja määrittää selkeästi vastuutahot eri toimille.

4.7 Tietoa eri tahoilta, yhteisymmärrys kantojen hyödyntämisestä

Lohi- ja meritaimenkantojen sekä kalastuksen tutkimus ja seuranta tuottavat ajankoh- taista ja käyttökelpoista tietoa päätöksentekoa varten. Kalastajat osallistuvat tiedon tuottamiseen saaliista ja kalastuksesta. Tietoisuus lohen ja meritaimenen hyödyntämistä- voista on kasvanut eri kalastajaryhmien välillä ja kantojen hyödyntämistavoista vallitsee yhteisymmärrys.

Verkkokyselyn vastaajista enemmistö koki, että päämäärä on saavutettu hyvin tai kohtalai- sesti. Peräti 17 % vastaajista ei osannut sanoa tai halunnut ottaa kantaa päämäärän saavut- tamiseen. Saman verran arvioi, että päämäärä on saavutettu huonosti. Kokonaan saavutta- matta päämäärä jäi vastaajista 4 % mielestä (Kuva 11).

Kuva 11. Verkkokyselyn vastausjakauma tiedonkeruun ja hyödyntämistavoista vallitsevan yhteisymmärryksen päämäärän saavuttamisesta. Vastaajien lukumäärä 24.

Avovastauksissa korostettiin, että tutkimus ja seuranta toimivat hyvin ja niitä täydentää kaupallisilta kalastajilta saatava saalistieto. Oma kala-järjestelmän odotetaan lisäävän vapa-ajankalastuksen saalistietoa, kun järjestelmän käyttö laajenee ja vakiintuu. Oma kala-asiointipalvelussa vapaa-ajankalastajat voivat helposti ilmoittaa sähköiseen järjestelmään vaelluskalasaaliinsa. Tiedot tulevat tutkimuskäyttöön ja niitä käytetään kalakantojen kes- tävän käytön, hoidon ja suojelun suunnitteluun sekä päätöksenteon tueksi. Palvelu tarjoaa tietoa myös kalastajille.

Tiedonkeruuta tulisi vastaajien mukaan edelleen kehittää. Tärkeänä pidettiin, että vapaa-ajankalastajille tulisi velvoite osallistua tietojen keruuseen, ja että kaikkien kalastustietojen keruu toteutettaisiin vesistökohtaisesti. Kunnostus- ja kalatiehankkeiden vaikutavuutta tulisi seurata nykyistä paremmin. Vastaajien mukaan tällä hetkellä riittävää seuranta- ja tutkimusta hankaloittaa resurssipula. Lisäksi tietosuojakäytännöt estävät yksilöidyn kalastustiedon saamisen sekä vaikeuttavat vapaa-ajankalastuskyselyiden toteutusta.

Päämäärän toinen osa, yhteisymmärrys hyödyntämistavoista eri kalastajaryhmien välillä, on saavutettu heikommin. Avovastauksissa myönteiset kommentit koskivat pyrkimystä keskusteluyhteyden ylläpitoon, mutta sen toteutumisesta ei oltu yksimielisiä.

4.7.1 Toimenpiteiden toteutuminen

Toimenpide 43. Määritetään luonnonvarakeskuksen keskeiseksi tehtäväksi kalakantojen tilan, koon ja saaliin (ml. vaelluskalakannat ja niiden geneettinen monimuotoisuus) arviointi ja seuranta sekä kalastusta koskeva tutkimus siten, että se palvelee kalakantojen hoitoa ja kestävästä hyödyntämisestä koskevaa päätöksentekoa.

Toimenpide on toteutunut (Laki Luonnonvarakeskuksesta 561/2014).

Toimenpide 44. Kerätään kaupallisilta ja vapaa-ajan kalastajilta (ml. kilpailut) sekä kalastusmatkailuryyksiltä tietoa lohien ja meritaimenen kalastuksesta ja saaduista saaliista sekä kalakantojen tilaan liittyvistä havainnoista.

Saalistietoja kerätään kattavasti kaupallisilta kalastajilta. Vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailuryhtymien osalta saalistietojen keruu on puutteellista. Maa- ja metsätalousministeriö on kuitenkin käynnistänyt Omakala-tietojärjestelmähankkeen, jonka tavoitteena on kehittää järjestelmää ja siihen liittyvää lainsäädäntöä vapaa-ajankalastuksen saalistiedon keräämiseksi vaelluskalojen osalta. Luonnonvarakeskus selvittää vapaa-ajankalastuksen saalista, mutta tutkimuksia ei ole kohdistettu erityisesti lohienkalastajille. Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK) on toteuttanut selvityksen meriuistelijoista (Rautanen & Pakarinen 2019). Tornionjoen sairaisiin lohiin liittyen on tiedusteltu vapaa-ajankalastajien havaintoja (ELY, LUKE, Ruokavirasto). Lisäksi ELY:n kaupallisen kalastuksen valvojat ovat kirjanneet ylös havaintoja eväleikattujen lohien osuudesta saaliissa tarkastusten yhteydessä (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto).

Toimenpide 45. Tehdään tutkimusta lohien ja meritaimenen kalastuksen ja koko arvoketjun sosioekonomisista vaikutuksista.

Sosioekonomista tutkimusta on tehty (mm. Pohja-Mykrä ym. 2018; Pokki 2019), mutta lisätutkimukselle on edelleen tarvetta.

Toimenpide 46. Tehdään lohien- ja taimenenkalastuksen tutkimus- ja seurantayhteistyötä Ruotsin sekä muiden Itämeren ja EU:n jäsenvaltioiden kanssa erityisesti ICES:ssä niin, että saadaan vertailukelpoista tietoa päätösten pohjaksi ja seuraamiseksi.

Suomen edustajat ovat olleet mukana tutkimus- ja seurantayhteistyössä ja osallistuneet ICES:n työryhmiin. Tornionjoen vaelluskalakannoista on valmistunut ruotsalais-suomalainen biologinen selvitys (Palm ym. 2021). Merialueen osalta yhteistyötä tarvitaan vielä lisää.

Toimenpide 47. Selvitetään hylkeiden ja merimetsojen vaikutuksia lohien kuolevuuteen sekä mahdollisia toimenpiteitä näiden lohien rannikkokalastukselle aiheuttamien ongelmien ja ristiriitatilanteiden ratkaisemiseksi. Lisäksi selvitetään hylkeiden sivusaaliskuolevuutta lohien kalastuksen yhteydessä.

Luonnonvarakeskus seuraa hylkeiden aiheuttamia vahinkoja kaupalliselle kalastukselle ja kalankasvatukselle. Näitä tietoja raportoidaan tutkimuslaitoksen omassa julkaisusarjassa (mm. Söderkultalahti & Rahikainen 2019). Kalastajilla on mahdollisuus raportoida myös merimetsojen aiheuttamista vahingoista saalisilmoituksen yhteydessä, mutta tiedot ovat usein epäselviä. Pyydykseen jääneistä hylkeistä tulee ilmoittaa viipymättä Luonnonvarakeskukselle (Kalastuslaki 379/2015, 62 §).

Tutkimustietoa hylkeiden ja merimetsojen vaikutuksesta vaelluspoikasten ja aikuisten lohien kuolevuuteen ei strategiakaudelta juurikaan ole löydettävissä. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että lohikaloilla on suuri merkitys harmaa-hylkeiden ravinnossa etenkin ajankohtina, jolloin lohikalat kerääntyvät Perämeren rannikonläheisiin vesiin (esim. Lehtonen 2013).

Euroopan aluekehitysrahasto EAKR on rahoittanut innovaatio-ohjelman kautta hyljekarkottimien kehitystä rysäpyyntiin liittyen.

Toimenpide 48. Vaikutetaan EU:n jäsenvaltioiden ja Euroopan komission seuranta- ja valvontaraporttien saatavuuden parantamiseksi ja avoimuuden lisäämiseksi.

Suomi on pyrkinyt lisäämään avoimuutta komission suuntaan. Komissio on julkaissut raportin lohien ja meritaimenen kalastuksen valvonnasta vuonna 2013. Asiassa on tämän

jälkeen edistytty hieman, mutta vielä on parantamisen varaa (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto).

Toimenpide 49. Perustetaan laajapohjainen lohi- ja meritaimenstrategian ja kalatiestrategian seurantaryhmä. Seurantaryhmä ylläpitää hallinnon, tutkimuksen ja sidosryhmien välistä keskustelua lohipolitiikasta ja seuraava strategioiden toteutumista.

Laajapohjainen seurantaryhmä on perustettu. Strategian toteutumista on seurattu. Seurantaryhmän kokouksissa ei kuitenkaan ole varattu riittävästi aikaa keskustelulle.

Toimenpide 50. Viestitään tehokkaasti lohi- ja meritaimenkantojen tilasta sekä niihin kohdistuvasta kalastuksesta.

Viestintää tehdään jatkuvasti ja aihe kiinnostaa laajalti (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto). Luonnonvarakeskukselta on tullut useita tiedonantoja vuosittain. Esimerkiksi Tornionjoen ja Simojoen kaikuluotausseurannat ovat verkossa seurattavissa lähes reaaliajassa kalastuskauten kuluessa. Ministeriö on viestinyt myös kiintiöpäätöksistä, lohien valvonnasta Itämerellä, Tornionjoen järjestelyistä ja muista loheen liittyvistä asioista (Bondestam & Hakaste, henkilökohtainen tiedonanto). Viestintä esimerkiksi rasvaevällisten lohien seurantatuloksista ei kuitenkaan ole toteutunut.

4.7.2 Kehityskohteet

Arvioinnin työpajassa todettiin, että kantojen taloudellisesti kestävä hyödyntämisen arvioinnissa on tärkeää asettaa tavoitetilä ja kriteerit sille, mitkä tekijät määrittävät tavoitetilan toteutumisen. Eri kalastusmuodoista lähtevät arvoketjut nähtiin mahdollisina työvälaineinä tässä työssä. Arvioinnin työpajassa käydyssä keskustelussa nostettiin esille, että kaupallisesta ja vapaa-ajankalastuksesta lähtevien arvoketjujen tutkimus on haastavaa ja vaatii sekä taloudellisten että kulttuuristen tekijöiden huomioimista. Tutkimusten on oltava paikallisiin oloihin sovellettuja, mikä vaikeuttaa niiden vertailua keskenään. Ennen tutkimusten toteuttamista on keskusteltava avoimesti arvoketjuihin laskettavista tekijöistä ja huomioitava eri kalastajaryhmillä oleva erityistieto, josta esimerkkinä työpajassa mainittiin rannikkokalastuksen suoramyynituotto tilastoidun tukkumyynnin lisäksi. Työpajassa todettiin, että seurantaryhmän osaaminen ei yksin riitä arvoketjujen lähtökohtien määrittelyyn, vaan tehtävään on saatava ryhmän ulkopuolista asiantuntemusta.

Lähtökohdiksi keskustelulle on käytettävissä tuoretta tutkimustietoa. Vuonna 2019 julkaistussa väitöskirjassa kuvataan kaksi Suomessakin käytössä olevaa arvottamismenetelmää ja perustellaan näihin liittyvät valinnat. Väitöskirjatyössä sovellettiin toista näistä

menetelmistä Teno- ja Tornionjoella, ja osoitettiin selviä eroja jokien välillä (Pokki 2019). Myös vapaa-ajankalastuksen kalastuspäivän keskimääräisestä arvosta Lapin maakunnassa on julkaistu tutkimustietoa (Pokki ym. 2020). Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö on tehnyt selvityksen merilohen uistelusta Suomessa vuonna 2017 ja selvitystä on päivitetty myöhemmin (Rautanen ja Pakarinen 2019).

5 Muutokset toimintaympäristössä

Strategian voimassaoloaikana toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia, jotka vaikuttavat strategian päivityksen lähtökohtiin. Pääosin muutokset ovat nykyisen strategian päämääriä tukevia.

5.1 Asennemuutos vaelluskaloihin suhtautumisessa

Arvioinnin kuluessa nousi vahvasti esille asenteiden muuttuminen myönteisemmiksi vaelluskaloja kohtaan sekä kansalaisten keskuudessa että hallinnossa. Vaelluskaloista, niiden hyvinvoinnista ja mahdollisuuksista kalastaa vaelluskaloja ollaan kiinnostuneita. Lohi- ja meritaimenstrategia sekä kalatiestrategia toimenpiteineen ovat saaneet huomiota mediassa. Myös hallitusohjelmissa on tuotu vaelluskala-asiaa vahvasti esille ja resursseja sekä työkaluja toimenpiteitä varten on ollut saatavilla aikaisempaa paremmin.

Myös monimuotoisuuden merkitys ymmärretään aiempaa paremmin ja sitä halutaan vastaajien mukaan suojella määrätietoisemmin. Maa- ja metsätalousministeriön yhteistyössä ELY-keskusten, vesivoimayhtiöiden, patojen omistajien, kuntien, maakuntien, maa- ja vesialueiden omistajien, kalatalousalueiden, yritysten, järjestöjen, säätiöiden, yhdistysten, Luonnonvarakeskuksen, Suomen ympäristökeskuksen ja Metsähallituksen kanssa toteuttamassa NOUSU-ohjelmassa vaelluskalakantojen elvyttämiseksi tehtävällä työllä pyritään osaltaan pysäyttämään monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa.

Vaelluskalojen menestymismahdollisuuksien parantamiseen elinympäristökunnostusten ja kalatiehankkeiden avulla on ollut saatavilla aiempaa enemmän rahoitusta ja neuvontaa. Esimerkiksi monet paikalliset suojeluyhdistykset tekevät elinympäristökunnostuksia viranomaisten ohjauksessa ja osin rahoittaminakin, vaikka vapaaehtoistyö kattaa suuren osan kunnostusten kuluista. Yksityisten toimijoiden rooli on kunnostushankkeissa kasvanut ja viranomaisten, kuten ELY-keskusten, vähentynyt, mikä heijastuu tulevaisuudessa mm. kunnostettujen alueiden ylläpidon vastuisiin.

Urheilukalastus yhtenä vapaa-ajankalastuksen muotona on lisääntynyt merkittävästi ja erityisesti meritaimen on noussut halutuksi saaliiksi. Tämän myötä keskustelu pyydystä ja päästä-kalastuksesta ja sen vaikutuksista on lisääntynyt.

5.2 Lainsäädännön keskeiset uudistukset

Uudistunut lainsäädäntö on ollut keskeinen osa lohi- ja meritaimenstrategian toteutusta. Tärkeimpiä säädösmuutoksia ovat 1.1.2016 voimaan tulleet kalastuslaki (379/2015) sekä valtioneuvoston asetus kalastuksesta (1360/2015) ja niihin myöhemmin tehdyt muutokset kalastusrikkomuksista (§ 118; 24.3.2017/177, voimaan 1.5.2017) sekä menettämisseuraamuksesta (§ 119; 29.3.2019/427, voimaan 1.5.2019). Laki Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan kansallisesta täytäntöönpanosta (1048/2016, voimaan 12.12.2016), Valtioneuvoston asetukset kaupallisen kalastuksen kiintiöjärjestelmästä (1050/2016, voimaan 9.12.2016) ja lohenkalastuksen rajoituksista (236/2017 ja 237/2017, voimaan 29.4.2017) täydentävät kalastuksen säätelyä.

Kalastuslain toimeenpanon koetaan kuitenkin olevan vielä kesken. Esimerkiksi tärkeinä paikallisen säätelyn työkaluina pidettyjen kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien aikataulut ovat viivästyneet.

Suomessa on kymmeniä vesivoimalaitoksia, joille ei vesitalousluvassa ole määrätty kalatalousvelvoitetta. Tällaisten, usein vanhoihin päätöksiin perustuvien vesilupien osalta vesilain mukaisten kalataloudellisten edellytysten tarkistaminen on nykyisen säätelyn nojalla vaikeaa. Marinin hallituksen hallitusohjelmaan sisältyy tavoite päivittää vesilakia siten, että kalatalousvelvoitteen voisi sisällyttää vesitalouslupaun, jossa sitä ei ole ennestään ollut. Päivittämishankkeesta vastaa oikeusministeriö.

5.3 EU-tasolta tulevat muutospaineet

Strategian aikajaksolla EU:n vesipuite- ja meristrategiadirektiivien tarkentava ohjeistus (komission päätös) on muuttunut ja vaikuttaa direktiivien tulkintaan ja toimeenpanoon. Erietyisesti EU-tuomioistuimen linjaus, jonka mukaan vesipuidedirektiivin tilatavoitteet sitovat jäsenvaltioita oikeudellisesti, vaatii huomioimista erilaisten hankkeiden luvituksessa.

Euroopan komissio julkaisi vuonna 2020 uuden biodiversiteettistrategian, joka tähtää luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseen vuoteen 2030 mennessä. Monet strategian aloitteista koskevat maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan asioita. Näistä esimerkiksi kalastusta sekä vesitaloutta koskevat aloitteet on mahdollista huomioida strategian päivityksessä.

6 Strategian kestävyys

Lohi- ja meritaimenstrategia pyrki edistämään kestävän kehityksen tavoitteita turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet huomioimalla ympäristö, ihminen ja talous tasavertaisesti päätöksenteossa ja toiminnassa.

6.1 Ekologinen kestävyys

Kestävän kehityksen perusehtona on biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttäminen sekä ihmisen taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeuttaminen pitkällä aikavälillä luonnon kestokykyyn. Ekologisen kestävyuden kannalta keskeistä on varovaisuusperiaatteen noudattaminen. Sen mukaan ympäristön tilan heikkenemistä estävien toimien lykkäämistä ei voi perustella täyden tieteellisen näytön puuttumisella. Muita tärkeitä periaatteita ovat haittojen synnyn ennalta estäminen ja haittojen torjuminen niiden synty lähteillä. Lisäksi haittojen kustannukset peritään mahdollisuuksien mukaan niiden aiheuttajalta. (Kestävän kehityksen toimikunta, Valtioneuvoston kanslia).

Lohi- ja meritaimenstrategian ekologisen kestävyuden arvioinnissa huomioitiin erityisesti strategian vaikutus lohi- ja meritaimenkantojen kehitykseen ja kestäväan käyttöön.

Lohi- ja meritaimenstrategian avulla pyritään tilaan, jossa elinvoimaisia, geneettisesti monimuotoisia lohi- ja meritaimenkantoja hyödynnetään kestävästi. Strategian tavoitetilan saavuttamiseksi on asetettu päämääriä toimenpiteineen. Ekologisen kestävyuden kannalta keskeiset toimenpiteet jakautuvat kahteen luokkaan: elinympäristöjen ylläpitoon ja parantamiseen ja kalastuskuolleisuuden vähentämiseen. Elinympäristöihin kohdistuvien toimien perusteluista vallitsee laajalti yhteisymmärrys, mutta niiden toteuttaminen on hidasta ja vaatii monien hallinnon alojen yhteistyötä. Tehtyjen toimien vaikuttavuus tulee usein esiin vasta viiveellä. Sen sijaan kalastuskuolleisuutta voidaan vähentää nopeastikin erilaisilla kiintiöillä ja kielloilla. Arvioinnissa ilmeni, että perusteluja näille toimille ei kuitenkaan ole hyväksytty yhtä laajalti kuin elinympäristöihin kohdistuvissa toimissa, ja jopa rajoitustoimien tarpeellisuus ylipäätään on asetettu kyseenalaiseksi. Koska kalakantojen ekologiselle kestävyydelle ei ole määritetty kaikilta osin selkeitä indikaattoreita, rajoituksia pidetään sattumanvaraisina tai jopa poliittisesti motivoituina.

Verkkokyselyssä ja haastatteluisissa todettiin lähes yksimielisesti, että kulunut strategiakausi oli liian lyhyt tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuuden ja ekologisen kestävyuden arviointiin. Arviot olivat kuitenkin kautta linjan varovaisen myönteisiä. Strategia on kirkastanut

tavoitteita. Jo tehtyjen toimenpiteiden nähtiin vaikuttaneen oletetusti silloin, kun vaikutusta ylipäättään havaittiin. Lupaavana kehityksenä pidettiin painopisteen siirtymistä istutuksista selvästi luonnonkalojen elinehtojen parantamiseen. Sekakantakalastus sen sijaan todettiin laajalti ongelmaksi, jota ei strategiakaudella saatu ratkaistua.

6.2 Sosiaalinen ja yhteiskunnallinen kestävyys

Sosiaalisessa ja kulttuurisessa kestävydessä keskeisenä kysymyksenä on taata hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen sukupolvelta toiselle. Kestävään kehitykseen vaikuttaa olennaisesti se, kuinka taloudellinen ja muu yhteiskunnan kehitys edistää maan asukkaiden hyvinvointia. Kansalaisten perushyvinvointi on yksi tärkeä edellytys ekologisen kestävyden edistämiseksi ja sen yhteiskunnalliselle hyväksyttävyydelle. (Kestävän kehityksen toimikunta, Valtioneuvoston kanslia).

Lohi- ja meritaimenstrategian sosiaalisen ja yhteiskunnallisen kestävyden tarkastelussa arvioitiin erityisesti strategian vaikuttavuutta, avoimuutta, osallistavuutta ja yhteiskunnallista hyväksyntää.

Tärkeimpänä sosiaalista ja yhteiskunnallista kestävyttä osoittavana tekijänä niin haastatteluissa kuin verkkokyselyssä nostettiin esiin laaja yhteistyö strategian valmistelussa. Vaikka yhteisymmärrystä kaikissa yksityiskohdissa ei välttämättä saavutettukaan, eri sidosryhmien kuuleminen on edistänyt ongelmakokonaisuuden hahmottamista ja lisännyt tietoisuutta muuttujien vaikutussuhteista. Myös tulevaisuudessa yhteistyö eri sidosryhmien sekä kalataloushallinnon välillä nähtiin olennaisen tärkeäksi sekä suunnitelmien laatimisen että toteuttamisen kannalta.

Strategian valmistelutyön katsottiin edenneen osallistavassa ilmapiirissä, mutta strategiakaudella seurantaryhmä ei juurikaan keskustellut tai neuvotellut, vaan lähinnä passiivisesti otti vastaan tietoa. Seurantaryhmässä koettiin, että ryhmän potentiaali jäi osin käyttämättä vuoropuhelun hiivuttua strategian valmistuttua. Kritiikkiä esitettiin myös avoimuuden puutteesta ja tiedon saamisen vaikeudesta mm. kiintiöneuvotteluista.

Asenteiden kääntyminen yleisesti vaelluskalamyönteisiksi on edesauttanut strategian toimenpiteiden hyväksymistä laajalla rintamalla. Merikalastukseen kohdistuvat rajoitukset ovat kuitenkin luoneet kalastajan ammatin harjoittamiseen epävarmuutta, mikä heijastuu alan vetovoimaisuuteen – uusia rittäjiä ei tule eläkkeelle jäävien tilalle.

Yleisesti ymmärretään, että hyvinvoiva kalakanta on kaikkien toimijoiden yhteinen intressi. Tornion- ja Simojoella on kestävä kalakannan ekologiseksi indikaattoriksi asetettu 80 % smolttituotantotavoite 25 % riskitasolla ja sitä vastaava kutukantatavoite lohien määränä.

Tavoitteiden saavuttamista tarkastellaan neljän peräkkäisen vuoden liukuvana keskiarvona. Kantaa hyödyntävien tahojen on kuitenkin vaikea hahmottaa monimutkaisia ja pitkään ajanjaksoon pohjautuvia indikaattoreita, ja EU:n tasolla tehtävä sääntely huomioi lisäksi näitä jokia heikommat kannat rajoituksissaan. Elinvoimaiset ja kalastusta kestävät lohikannat Itämerellä takaavien tavoitteiden saavuttamiseen perustuvat rajoitukset ja havaittu hetkellinen kalamäärä omilla kalastuspaikoilla näyttävät kalastajille ristiriitaisina. Meritaimenelle poikastuotantotavoitteita ja niitä vastaavia kutukantatavoitteita ei ole asetettu puutteellisten tietojen sekä lohesta poikkeavan elinkierron takia. Strategiassa ei ole konkretisoitu indikaattoreita myöskään sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti kestäväille kalastukselle. On koettu pettymyksiä, kun on toimittu strategian mukaisesti, mutta oman toiminnan kehittämismahdollisuudet eivät ole sen tuloksena parantuneet odotetusti. Tämä vähentää halukkuutta sitoutua yhteisiin pelisääntöihin.

Yhteiskunnalliseen hyväksyttävyyteen kytkeytyy myös vaikeasti ratkaistava kustannus-hyöty-arviointi. Eri toimenpiteiden kustannukset voidaan laskea tarkastikin, mutta näistä saatavan muun kuin suoran taloudellisen hyödyn arviointi on haastavaa, jolloin keskustelu usein keskittyy lähinnä kustannuksiin. Aineettomien hyötyjen muuntaminen euromääräisiksi edesauttaisi niiden hahmottamista ja lisäisi toimenpiteiden ja niistä aiheutuvien kustannusten hyväksyttävyyttä.

6.3 Taloudellinen kestävyys

Taloudellinen kestävyys on sisällöltään ja laadultaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu pitkällä aikavälillä velkaantumiseen tai varantojen hävittämiseen. Kestävällä pohjalla oleva talous helpottaa vastaan tulevien uusien haasteiden kohtaamista ja on sosiaalisen kestävyuden perusta. (Kestävän kehityksen toimikunta, Valtioneuvoston kanslia).

Lohi- ja meritaimenstrategian taloudellisen kestävyuden arvioinnissa huomioitiin strategian vaikutukset lohi- ja meritaimenkantojen hyödyntämiseen kaupallisessa ja vapaa-ajan kalastuksessa ja kalastusmatkailussa.

Sekä verkkokyselykommenteissa että haastatteluissa kritisoitiin kalastukseen perustuvien arvoketjujen vertailujen tekemättä jäämistä. Aineistoa kalastuksen eri muotojen taloudellisista vaikutuksista on kuitenkin alkanut kertyä. Näitä kaivattiin edelleen lisää, vaikka nykyisistäkin voisi tehdä yhteen vetävää ja vertailevaa analysointia. Lohiresurssin hyödyntämisestä ei myöskään ole tehty selkeitä sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyyskytkeytyviä linjauksia.

Merikalastuksen kiintiöpyynti koettiin monin eri tavoin ongelmana. Myös siihen liittyvästä säätelystä kaupallisen kalastuksen taloudelliseen kestävyyskytkeytyvistä vaikutuksista

esitettiin täysin vastakkaisia mielipiteitä. Yksimielisiä oltiin lähinnä siitä, että rajoitetulla kevätkalastuksen sallimisella on suuri taloudellinen merkitys kaupallisille kalastajille.

Kaikkiaan taloudellisen kestävyys koettiin kuitenkin kohentuneen yhtä matkaa kalakantojen kanssa. Vaikka kannat vaihtelevat luontaisestikin, koettiin, että yhteisillä pelisäännöillä niukkaa resurssia saadaan jaettua tasapuolisemmin, jolloin kaikkien toimijoiden taloudellinen vakaus paranee.

7 Toteutuminen, ajanmukaisuus ja kehitysehdotukset

Strategiaa pidettiin pääosin onnistuneena ja sen jatkamista tärkeänä. Strategian tavoitetila ja päämäärät ovat edelleen päteviä. Vaikka kehityskohteita nimettiin arvioinnin aikana useita, ne ryhmittäytyivät käytännössä muutamaankeskeiseen, toisiinsa sidoksissa olevaan aihepiiriin. Kaiken läpileikkaavina teemoina olivat avoimuus ja yhdessä toimiminen.

7.1 Strategian toteutuminen ja ajanmukaisuus

Lohi- ja meritaimenstrategian valmistelussa sovittiin yhteen useiden sidosryhmien hyvin erilaisia näkökulmia. Lopputuloksena valmistunut ensimmäinen kansallinen strategia oli leimallisesti kompromissi, johon strategiatyöryhmän jäsenet kokivat voineensa sitoutua. Epäilemättä pyrkimys yhteiseen hyväksyttävyyteen johti siihen, että päämäärät ja toimenpiteet jäivät paikoin yleiselle, kuvailevalle tasolle ("pyritään vaikuttamaan", "edistetään") ilman, että olisi esitetty selkeitä linjauksia tavoitteista tai indikaattoreita niiden saavuttamiselle. Koska arvioinnin tueksi ei ollut käytettävissä selkeitä kriteereitä tai indikaattoreita, joihin toteutusta voisi verrata, kyselyjen ja haastattelujen merkitys toteutumisen arvioinnissa muodostui keskeiseksi.

Toimenpiteille ei pääosin erikseen osoitettu resursseja, eikä niiden toteutukselle vastuu-tahoja. Näiden puuttuessa myös strategian ohjausvaikutus jäi yleiselle tasolle. Priorisoinnin puuttuessa kaikki päämäärät ja toimenpiteet näyttäytyivät yhtä tärkeinä pyrittäessä kohti tavoitetilaa. Päämäärien saavuttamiseksi esitetyistä toimenpiteistä suurin osa (44/50) toteutui strategiakaudella ainakin osittain tai on toteutumassa piakkoin strategiakauden jälkeen (ks. luku 4).

Myös strategian kestävyden arviointia vaikeutti selkeiden kestävä kehityksen tulkintojen puuttuminen. Ekologisten indikaattoreiden eli jokikohtaisten smolttituotantotavoitteiden ja niitä vastaavien kutukantatavoitteiden saavuttamista on kalastajien näkökulmasta vaikea hahmottaa. Tällöin myös tavoitteena olevan kalastusta kestävä kannan toteutuminen näyttäytyy tulkinnanvaraisena. Kun myöskään sosiaalisen ja taloudellisen kestävyyskriteerejä ei ole määritelty, ekologisen kestävyys perusteella tehtyjen, toimintaan kohdistuvien rajoituspäätösten hyväksyttävyyden heikkenee.

Strategia on arviointiin osallistuneiden mielestä kuitenkin merkittävästi edistänyt tavoitetilan saavuttamista. Strategia onnistui etenkin elinvoimaisten, monimuotoisten lohi- ja meritaimenkantojen tavoitetilan saavuttamisessa. Kaksi kolmesta verkkokyselyyn vastanneesta arvioi, että tavoitetila oli saavutettu vähintään kohtalaisesti, eikä yksikään vastaaja katsonut, etteikö tavoitetilaa olisi lähestytty lainkaan. Tätä tavoitetilaa selkeimmin tukevien päämäärien 1 ja 6 toimenpiteistä oli kuitenkin kokonaan toteutettu tai toteutumassa vain 20 % (päämäärä 1) ja 33 % (päämäärä 6) toimenpiteistä. Päämäärän 1 toimenpiteistä peräti 40 % jäi kokonaan toteuttamatta. Päämäärä 1 myös koettiin saavutetun heikoimmaksi. Myös muut päämäärät ja niiden toimenpiteet edistivät selvästi tavoitetilan saavuttamista, mikä korostaa eri toimien yhteisvaikutusten merkittävyyttä.

Yksittäisistä päämääristä parhaiten saavutettiin riittävä kalastuksenvalvonta. Kolme neljästä verkkokyselyyn vastaajasta arvioi, että päämäärä oli saavutettu vähintään kohtalaisesti, eikä yksikään vastaaja katsonut, ettei sitä ole lähestytty lainkaan. Päämäärän saavuttamiseksi asetetuista kolmesta toimenpiteestä yksikään ei jäänyt toteutumatta kokonaan.

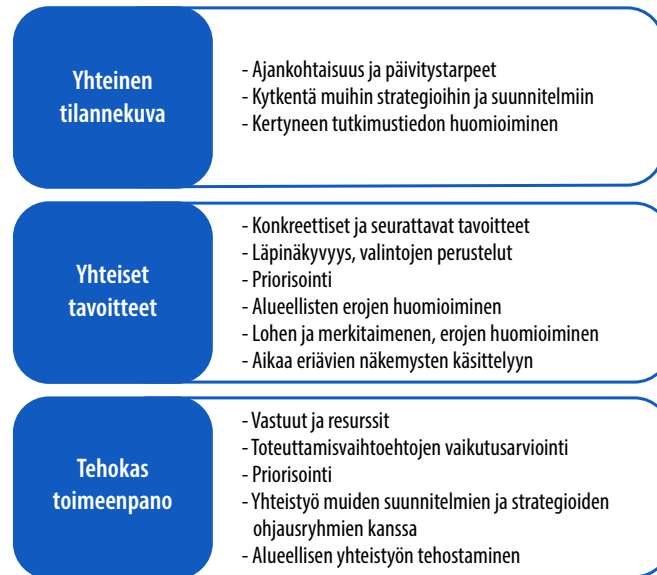
Strategia onnistui heikommin kestävä hyödyntämisen tavoitetilan saavuttamisessa. Vaikka enemmistö verkkokyselyyn vastaajista koki, että kestävä hyödyntämisen tavoitetila on saavutettu vähintään kohtalaisesti, viidennes katsoi, että se oli saavutettu huonosti tai ei lainkaan. Tätä tavoitetilaa vahvimmin tukevien päämäärien toimenpiteistä oli kokonaan toteutettu tai toteutumassa noin 40 % (päämäärä 2) ja 75 % (päämäärä 4) toimenpiteistä. Päämäärälle 2 (kestävä kalastus) oli asetettu eniten, peräti 19 toimenpidettä. Niistä viidennes jäi kokonaan toteuttamatta. Päämäärän 4 toimenpiteistä vain yksi jäi toteuttamatta. Vaikka toimenpiteitä toteutettiin, sidosryhmissä ei oltu tyytyväisiä tavoitetilan saavuttamiseen. Tämä kyseenalaistaa yhteisen näkemyksen niin tavoitteista kuin niiden saavuttamiseksi asetetuista toimenpiteistä.

Yleisesti arviointiin osallistuneet pitivät strategia jatkamista tärkeänä. Strategiakaudella toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ovat tukeneet strategian toteuttamista, eivätkä näin aiheuta tarvetta muutoksille strategiassa.

7.2 Kehitysehdotukset

Arviointityössä nousi esiin kolme strategian suuntaamiseen ja toteuttamiseen liittyvää kokonaisuutta, joita on mahdollista kehittää strategian päivittäistyössä: 1. Yhteisen tilannekuvan muodostaminen 2. Tavoitteiden konkretisointi 3. Toimeenpanon tehostaminen ja yhteistyön syventäminen (Kuva 12).

Kuva 12. Strategian kehittämisen askelmerkit.

Yhteisen tilannekuvan muodostaminen

Strategian laadintaa ja toteuttamista varten tarvitaan tieto nykytilasta, olemassa olevista haasteista, mahdollisuuksista sekä toimintaympäristön muutoksista ja omaan toimintaan vaikuttavista muiden toimijoiden suunnitelmista. Näistä muodostuva tilannekuva on perusta, joka antaa mahdollisuuden strategioiden muodostamiselle ja kehittämiselle niin, että kyetään samanaikaisesti jatkuvuuteen ja ketterään reagointiin, kuten uusien asioiden esiin nostamiseen, tilanteiden muuttuessa. Tilannekuva luo yhteistä ymmärrystä, antaa pohjan päätösten perusteluille ja on siten hyväksyttävyyden kannalta tärkeää.

Lohi- ja taimenstrategian toimenpiteisiin kohdistuu päätöksentekoa eri tasoilla, ja strategialla on yhteys moniin muihin suunnitelmiin ja strategioihin, joilla on vaikutusta asetettujen tavoitetilojen saavuttamiseen. Läpinäkyvyyden ja hyväksyttävyyden kannalta on tärkeää, että näistä saadaan riittävästi tietoa, selvitetään mahdolliset yhteisvaikutukset, yhteensovitetään toimenpiteet ja perustellaan päätöksenteko avoimesti. Yhteisellä keskustelulla on pyrittävä yhteisymmärrykseen siitä, mitkä tekijät, kuten esimerkiksi kestävyys eri ulottuvuuksia esiintuovat indikaattorit, tulee ottaa mukaan yhteiseen tilannekuvaan ja mitä tutkimuksia on tarpeen toteuttaa, jotta tilannekuva tukee strategian tavoitteiden konkretisointia ja toimeenpanon tehostamista.

Tavoitteiden konkretisointi

Strategian toimenpanon kannalta on tärkeää, että tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi asetetut toimenpiteet on kuvattu mahdollisimman yksikäsitteisiksi. Konkretisointi on vaikeaa, jos toimenpiteiden valinta ei perustu erilaisten vaihtoehtojen ja niiden vaikutusten tarkasteluun ja näiden pohjalta tehtyyn yhteiseen tulkintaan. Yleisluonteisuus tai moniulotteiset tavoitteet siirtävät konfliktitilanteen strategian laadinnasta sen toteutusvaiheeseen. Jos tavoitteita ja toimia on monia eikä niitä priorisoida, ei resursseja välttämättä ohjata tärkeimpiin kohteisiin vaan toteutetaan vaikutuksiltaan mahdollisesti vähäisempiä, mutta helposti toteutettavia toimia.

Toteutuksen tehostaminen ja yhteistyö

Toteutuksen tehostaminen edellyttää, että asioiden valmisteluun kiinnitetään huomiota. Toimenpiteiden valinta toteuttamisvaihtoehtojen vaikutusarvioinnin perusteella edistää strategiaan kirjattavien toimien hyväksyntää ja priorisointi varmistaa, että keskeiset, mutta haastavat toimenpiteet eivät jää toteuttamatta. Toteutusta helpottaa, jos toteutusvastuut ja resurssit on selkeytetty ja yhteistyöstä eri toimijoiden välillä työn toteutuksessa, myös alueellisesti, on sovittu. Yhteistoiminnan kehittämistä tarvitaan myös organisaatioiden sisällä, jotta toisiinsa vaikuttavat eri suunnitelmat ja strategiat voidaan paremmin yhteensovittaa. Kehitettävää on myös strategiakauden aikaisessa seurantaryhmätyöskentelyssä, jonka arviointiin jääneen ryhmän potentiaalin ohittavaksi sivusta seuraamiseksi aktiivisen yhteistoiminnan sijaan.

Ennen kuin strategiaa voidaan päivittää yhteisen tilannekuvan muodostamisen ja tavoitteiden asetteluun kautta toimeenpanon suunnitteluun (Kuva 12) on strategiaryhmään palautettava ensimmäisen strategian valmistelun aikainen luottamuksen ilmapiiri. Tälle työlle ulkopuolisen toimijan tekemä strategian arviointi antaa hyvät lähtökohdat. Uusia yhteistoimintatapoja kehitetään esimerkiksi Itä-Suomen yliopiston vetämässä laajassa ”Yhteistoiminnallisia ratkaisuja sirpaloituvien yhteiskuntien ongelmiin – käänne yhteishallintaan ympäristöpäätöksenteossa” (CORE) -hankkeessa, joka tutkii julkisen vallan, kansalaisten ja yritysten välistä yhteistoimintaa ympäristösuunnittelussa ja –päätöksenteossa (collaboration.fi). Hanke hakee menetelmiä reilujen ja tehokkaiden, parhaaseen tietoon perustuvien ratkaisujen luomiseksi kiistanalaiseen ympäristön ja luonnonvarojen käytön ongelmiin. Lohi- ja meritaimenstrategian päivitystyössä avuksi voisivat olla etenkin yhteistoiminnallisen luonnonvarojen käytön suunnittelun toimintamallit.

8 Yhteenveto ja johtopäätökset

Suomen ensimmäinen kansallinen Itämeren alueen lohi- ja meritaimenstrategia kattoi ajanjakson 2015–2020. Strategian jatkamista tai päivittämistä koskevaa päätöksentekoa varten strategian toteutumista on arvioitu toimenpiteiden toteutumisen ja tavoitteiden saavuttamisen kautta. Lisäksi on arvioitu strategiakaudella tapahtuneita muutoksia toimintaympäristössä.

Strategian ensimmäistä kautta 2015-2020 pidettiin sidosryhmien keskuudessa ensimmäisenä askeleena kohti yhdessä asetettuja tavoitteita. Strategian tavoitetila ja päämäärät todettiin yleisesti edelleen päteviksi. Aikanaan pitkään valmistellun strategian jatkamista pidettiin tärkeänä. Strategian voimassaoloaikana toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia, jotka vaikuttavat strategian päivityksen lähtökohtiin, mutta pääosin muutokset ovat nykyisen strategian päämääriä tukevia.

Strategiakaudella 2015–2020 strategian toimeenpanon tavoitetilana olivat elinvoimaiset lohi- ja meritaimenkannat ja niiden kestävä hyödyntäminen. Strategiakaudella tätä tavoitetilaa oli selvästi lähestytty. Myönteisen kehityksen etenkin kohti ekologisia tavoitteita odotettiin jatkuvan strategian mukaisilla toimilla myös tulevaisuudessa. Kestävän hyödyntämisen saavuttaminen nykyisessä strategiassa esitetyillä toimilla jakoi mielipiteitä enemmän ja siihen tulee kiinnittää huomiota strategiaa päivitettäessä.

Lohi- ja meritaimenstrategiasta osoitettiin lukuisia kohtia, joihin strategiakauden aikana saatu tutkimus- tai kokemusperäinen tieto luovat muutospainetta. Huomattava osa esitetyistä kritiikistä kohdistui kalastuksen säätelyyn ja siihen johtavaan päätöksentekoprosessiin. Kritiikin taustalla ovat pitkälti ekologiaan ja talouteen liittyvät epävarmuudet, joiden vuoksi näkökulmasta riippuen asiat näyttävät varsin erilaisina. Epävarmuuksien hallinnassa olennaista on niiden tiedostaminen sekä valmius muuttaa toimintaa tietojen täsmentyessä. Molemmat edellyttävät avointa keskusteluyhteyttä eri intressiryhmien välillä.

LÄHTEET

- Bondestam, O. 2020a. ICES:n tieteellisen neuvot Itämeren kalakantojen TAC:sta vuodelle 2021. Maa- ja metsätalousministeriö, perusmuistio 2.6.2020.MMM2020-00225.
- Bondestam, O. 2020b. Ehdotus neuvoston asetukseksi eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamiseksi vuodeksi 2021 ja asetuksen (EU) 2020/123 muuttamisesta tiettyjen muilla vesillä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien osalta. Maa- ja metsätalousministeriö, perusmuistio 3.9.2020. MMM2020-00422.
- Hollo, E. 2017. Lohiregaalin selvittämistä koskeva toimeksianto. Lausunto. 19.9.2017.
- Huhtala, P. 2019. Pohjois-Suomen erityisperusteiset kalastusoikeudet ja lohiregaali – nykytilanne ja mahdollisten muutostarpeiden arviointi. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019:23. 78 s.
- Joona, J. 2015. Valtion lohiregaali: tutkimus valtion erityisestä oikeudesta lohen ja meritaimenen kalastukseen Pohjanlahteen laskevissa suurissa virroissa. Lapin yliopisto. Juridica Lapponica No. 40.
- Kestävän kehityksen toimikunta, Valtioneuvoston kanslia. kestavakehitys.fi (28.1.2021)
- Koivurinta, M., Romakkaniemi, A., Saura, A., Huhmarniemi, A., Orell, P., Jutila, E. & Veneranta, L. (toim.). 2019. Itämeren meritaimenen vesistökohtaiset elvytys- ja hoitosuunnitelmat -alkuperäiset meritaimenkannat. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019:27. 85 s. ISBN: 978-952-366-017-5.
- Lehtonen, E. 2013. Perämeren hylkeiden ravintotutkimus: Hylkeet syövät lohen ja meritaimenen vaelluspoikasia. Istutustutkimusohjelman loppuseminaari ”Tiedosta ratkaisuja kestäviin valintoihin” 12.11.2013.
- Palm, S., Romakkaniemi, A., Dannewitz, J., Pakarinen, T., Huusko, R., Jokikokko, E. & Broman, A. 2021. Tornionjoen lohi-, meritaimen- ja vaellussiikakannat – yhteinen ruotsalais-suomalainen biologinen selvitys sopivien kalastussääntöjen arvioimiseksi vuodelle 2021. SLU & LUKE.
- Pohja-Mykrä, M., Matilainen, A., Kujala, S., Hakala, O., Harvio, V., Törmä, H. & Kurki S. 2018. Erätalouteen liittyvän yritystoiminnan nykytila ja kehittämisedellytykset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 40/2018.
- Pokki, H. 2019. Capital and environmental valuation in the Finnish fisheries – technical aspects and policy implications. Väitöskirja. Natural resources and bioeconomy studies 59/2019. Luonnonvarakeskus, Helsinki.
- Pokki, H., Pellikka, J., Eskelinen P., & Moilanen, P. 2020. Regional fishing site preferences of subgroups of Finnish recreational fishers. Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism. <https://doi.org/10.1080/15022250.2020.1860814>.
- Rautanen, J. & Pakarinen, T. 2019. Merilohen uistelu Suomessa vuonna 2017 (-v. 2019). Selvitys merilohen uistelusta Selkeämerellä, Suomenlahdella sekä Ahvenanmerellä vuonna 2017. Vapaa-ajan kalastaja. Merilohen uistelu -raportti
- Romakkaniemi, A., Jokikokko, E. & Turunen, J. 2020. Simojoen toimenpideohjelma. Esitelmä 18.11.2020.
- Romakkaniemi, A. & Pakarinen, T. 2020. Lohi- ja meritaimenkantojen tila sekä lohenkalastus kaudella 2020. Luonnonvarakeskus. Esitelmä strategioiden seurantaryhmässä 19.11.2020.
- Ruokonen, T., Suuronen, P., Niskanen, J., Salminen, M., Pulkkinen, H., Torniainen, J. & Erkinaro, J. 2021. Ponttoonirysästä vapautettujen lohien eloonjäanti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 18/2021. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 26 s.
- Salmi, P., Mellanoura, J., Niukko, J., Saarni, K., Setälä, J. & Virtanen, J. 2019. Kalastuksen toimijakohtaisen kiintiöjärjestelmän käyttöönoton vaikutusten arviointi. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 89/2019. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 46 s.
- Siira, A., Suuronen, P., Ikonen, E. & Erkinaro, J. 2006. Survival of Atlantic salmon captured in and released from a commercial trap-net: Potential for selective harvesting of stocked salmon. Fisheries Research 80 (2-3): 280-294.
- Söderkultalahti, P. & Rahikainen, M. 2020. Kaupallisten kalastajien ilmoittamat hylkeiden aiheuttamat saalisvahingot 2019. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 108/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 15 s.

Liite 1. Verkkokyselyn tulokset

Kyselyn perustiedot

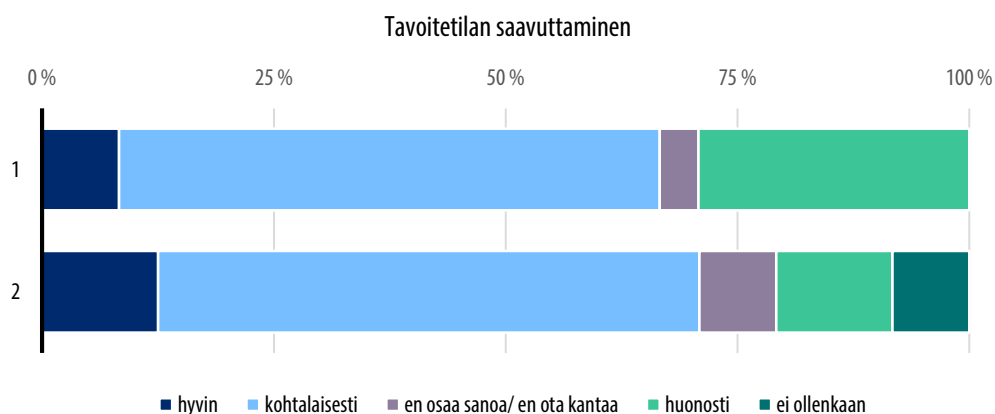
Sitowise Oy arvioi vuonna 2015 julkaistun kansallisen lohi- ja meritaimenstrategian tavoitteiden saavuttamista, ajanmukaisuutta ja kehityskohteita. Arviointi tuottaa tietoa strategian jatkamista tai päivittämistä koskevaa päätöksentekoa varten.

Osana arviointia Sitowise Oy toteutti verkkokyselyn, joka kohdistettiin monipuolisesti sidosryhmiä edustavalle strategian seurantar ryhmälle, johon on asetettu 35 jäsentä ja nelihenkinen sihteeristö. Lisäksi kysely lähetettiin varajäsenille ja viimeisimmissä kokouksissa sijaisina toimineille henkilöille. Kaikkiaan kyselyyn kutsuttiin 51 henkilöä.

Kyselyssä pyydettiin arvioimaan sidosryhmän näkökulmasta strategian tavoitetilan saavuttamista ja päämäärien toteutumista sekä esittämään keskeisimmät strategian menestystekijät, ongelmakohdat sekä kehityskohteet. Kyselyssä oli mahdollista kommentoida myös yksittäisten toimenpiteiden toteutumista.

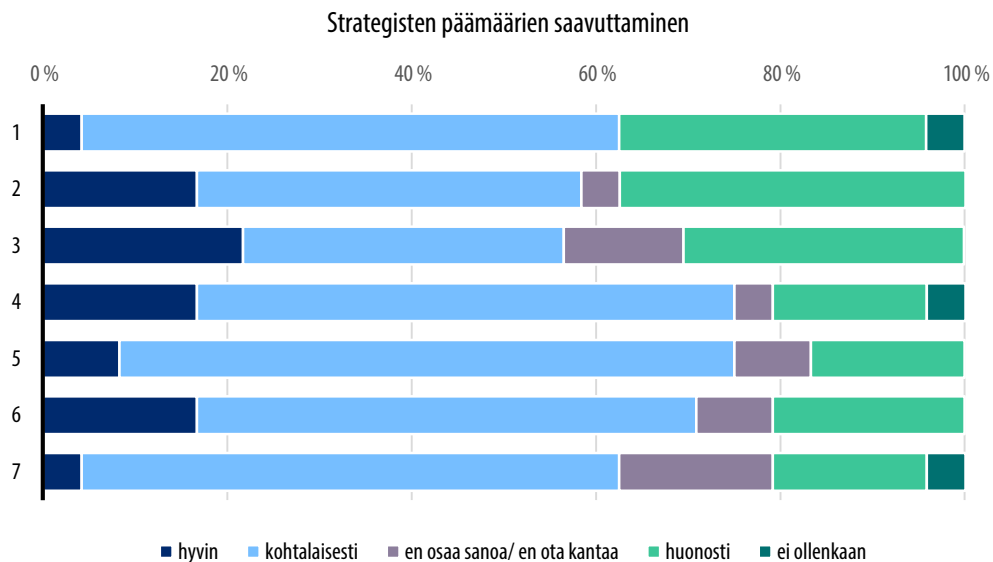
Kysely toteutettiin anonyyminä SurveyPal-alustalla 11.12.2020 – 10.1.2021. Vastauksia saatiin 25 henkilöltä.

Tulosten yhteenveto

Tavoitetila 1: Elinvoimaiset lohi- ja meritaimenkannat lisääntyvät Suomen joissa ja niitä palautetaan potentiaalsiin ja rakennettuihin jokiin ja puroihin siten, että kantojen geneettinen monimuotoisuus pitkällä aikavälillä vahvistuu. Vastaajia: 24.

Tavoitetila 2: Itämeren lohi- ja meritaimenkantoja hyödynnetään kestävästi ja Suomen merialueille ja jokiin tulevat lohi- ja meritaimenmäärät kasvavat. Suomen meri- ja jokialueilla on hyvät edellytykset harjoittaa lohien ammattikalastusta, vapaa-ajankalastusta ja kalastusmatkailua. Vastaajia: 24.

Päämäärä 1: Suomen luonnossa lisääntyvät lohi- ja meritaimenkannat vahvistuvat elinvoimaisiksi ja pitävät yllä monimuotoisuutta. Jokikohtaiset smolttituotanto-kutukantatavoitteet on asetettu ja niitä käytetään kalastuksen säätelyn perustana. Vastaajia: 24

Päämäärä 2: Kalastuksen säätelyn avulla varmistetaan lohi- ja meritaimenkantojen ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kalastus. Säätely perustuu parhaimman käytettävissä olevaan tieteelliseen ja muuhun kestävä kalastuksen kannalta olennaiseen tietoon sekä ennalta varautuvaan lähestymistapaan. Vastaajia: 24.

Päämäärä 3: Itämeren lohienkalastusta tarkastellaan kokonaisuutena (EU-taso, kansallinen taso, alueellinen taso). Vastaajia: 23.

Päämäärä 4: Kalastussäätely on pitkäjänteistä. Päätöksentekoprosessi on avoin, läpinäkyvä, osallistava ja syrjimätön. Vastaajia: 24.

Päämäärä 5: Riittävä kalastuksenvalvonta ylläpitää järjestelmän uskottavuutta ja tehokasta toimeenpanoa. Vastaajia: 24.

Päämäärä 6: Lohi- ja meritaimenkantojen tärkeitä elinympäristöjä ja vaellusreittejä suojellaan ja kunnostetaan, ja näiden toimenpiteiden myötä painopistettä siirretään istutuksista kalojen luontaiseen elinkiertoon. Vastaajia: 24.

Päämäärä 7: Lohi- ja meritaimenkantojen sekä kalastuksen tutkimus ja seuranta tuottavat ajankohtaista ja käyttökelpoista tietoa päätöksentekoa varten. Kalastajat osallistuvat tiedon tuottamiseen saaliista ja kalastuksesta. Tietoisuus lohen ja meritaimenen hyödyntämistavoista on kasvanut eri kalastajaryhmien välillä ja kantojen hyödyntämistavoista vallitsee yhteisymmärrys. Vastaajia: 24.

Tavoitetilä ja sen saavuttaminen

Tavoitetilä 1: Elinvoimaiset lohi- ja meritaimenkannat, geneettinen monimuotoisuus

Elinvoimaiset lohi- ja meritaimenkannat lisääntyvät Suomen joissa ja niitä palautetaan potentiaaliin ja rakennettuihin jokiin ja puroihin siten, että kantojen geneettinen monimuotoisuus pitkällä aikavälillä vahvistuu.

Tavoitetilan saavuttamista tukeneet tekijät

- Toimenpiteiden siirtäminen kalastuslakiin ja -asetukseen
- Suomalainen kalastaja määrä on pudotettu alas.
- kalateiden rakentaminen, koskien ja purojen kunnostukset, vaelluska-loille suotuisat hallitusohjelmat ja lisärahat kunnostuksiin sekä kansalaisten kiinnostuksen kasvu vaelluskaloja kohtaan
- Lohijokien vakaa tuotanto. Lisääntyneet purokunnostukset, Rahoitus vaellusesteiden poistoon
- Tavoitetilan toteutumista parhaiten on tukenut rasvaevällisten taimenten ja lohien rauhoitus. Myös taimenten ja lohien lisääntymisalueiden kunnostuksilla ja vaellusesteiden poistamisella on ollut myönteisiä vaikutuksia tavoitetilan saavuttamiseen.
- Virtavesikunnostuksia on tehty laajasti ja kalateitä on rakennettu ja suunnitteilla. Rahoitusta toimenpiteisiin on kohdistettu viime vuosina aiempaa paremmin. Meritaimenen suojelu tehostunut.
- Kansallinen lohi ja meritaimenstrategia
- Tornionjoen lohikannan tila on säilynyt vakaana, vaikka siinä on vuosittaista vaihtelua. Samoin Simojoen lohikannan osalta kalastuksensäättely ja nykyiset

Itämeren kalastuskiintiöt antavat mahdollisuuden kannan elpymiselle, jos valuma-alueen ongelmia saadaan ratkaistua. Muilla joilla tilanne ei ole edennyt yhtä hyvin, tosin olosuhteet ovat vaikeampia. Nykyisen kalastuslain ja -asetuksen myötä meritaimenkannoissa on havaittavissa pientä elpymistä, vaikka ne ovat edelleen kaukana kestävästä tasosta.

- Kutupaikkojen ennallistaminen, noususteiden poistaminen (mm. pienvesivoimaloiden purkaminen), kalasydämen käyttöönotto, Kutukantatavoite 80/25 on saavutettu Tornionjoella
- Yleinen mielipide alkaa olla sellainen, että luontaisia kantoja halutaan tukea. Tavoitetilan kannalta on myös ensiarvoisen tärkeää, että nykyiset velvoitteet haittojen aiheuttajille ajantasaistetaan nykytiedon ja menetetyn haitan mukaisiksi.
- Kalatiestrategia, hallituksen kärkihanke, Nousu-vaelluskalaohjelma
- Kalastuslain uudistus
 - Asetus kalojen alamitoista ja rauhoituksesta
 - Kansallinen kalatiestrategia
 - EU:n ja kansallinen kalastuksen säätely meri- ja jokialueilla
 - Valtion ja EU:n tuki hankkeille
- Kalatiestrategiassa tunnistetut kärkikohteet ovat vauhdittaneet tavoitetilan saavuttamista.
- Yhteinen intressi ja huoli lohi- ja taimenkannasta, tutkimustieto
- On päästy alkuun palautuksissa
- Toimenpiteiden toteuttaminen
- Kärkihankkeilla pystytty edistämään mm. vaellusesteiden poistoa, kalastuslain uudistus, EU:n kiintiömäärät vaikuttavat, Puolan salakalastukseen puututtu
- Uusi kalastuslaki ja -asetus, toimijakohtainen kiintiöjärjestelmä lohen kaupallisessa kalastuksessa sekä Hallitusohjelmien kirjaukset ja niiden perusteella tehdyt toimenpiteet vaelluskalojen lisääntymismahdollisuuksien eteen (kalatiet, virtavesikunnostukset jne.).
- Lajeihin kohdennetun kalastuksen säätely on onnistunut melko hyvin. Valmiiksi suhteellisen elinvoimaiset kannat ovat elpyneet. Kalataloushallinto on toiminut varsin johdonmukaisesti vastuualueellaan.
- Yleinen myötämielisyys vaelluskalojen kulkua kohtaan on auttanut asiaa.
- Lohella EU:n toimet IUU-pyynnin rajoitukseen Itämerellä.
- Tornionjoen lohen osalta strategian tavoite nousumääristä ja poikastuotannosta on lähes saavutettu, jos oletetaan että arviot joen tuotantokyvystä ovat oikean suuruisia.

Tavoitetilan saavuttamisen arvioinnissa saavutettu tila on tällä hetkellä huono, mutta pitkäjänteisessä kehityksessä tila voi olla myös kohtalainen, koska moni toimenpide on alkutekijöissään, eikä kaikkia tuloksia voida olettaa saavutettavan

strategian toteutuksen alkuvaiheessa. Strategiatyötä on siksi tarpeen jatkaa edelleen.

Tavoitetilan saavuttamista vaikeuttaneet tekijät

- Vesivoimatuotanto ja sitä vahvasti tukeva vesilainsäädäntö (pysyvät luvat, lupien tarkistaminen on tehty hankalaksi ja kalliiksi hakijoille).
- Jokivesien tila on aivan surkea. Turvetuotanto ja metsäojitukset pilaavat virtavedet-
- lukuisat padot, meripyynti, jokien kuormitus, pahasti puutteellinen vesilaki, voimayhtiöiden penseys ja vastustus kalateitä, viranomaisten valvonnan laimeus kalatalousvelvoitteiden toimeenpanossa ja niiden päivittämisessä
- Kasvatat hylje- ja merimetsokannat, Voimayhtiöiden viivytystaistelu, vesistöjen nuhraantuminen metsäojitusten ja turvetuotannon takia, nollavelvoitteet, tippavoimaloiden suuri määrä
- Kaupallisen lohenkalastuksen kalastajakohtaisiin kiintiöihin siirtyminen aiheuttaa saaliskalojen valikoimista ja kalastuksen suuntautumista kohti kookkaiden saaliskalojen pyyntiä. Kalastajakohtaiseen kiintiöön siirtymisen yhteydessä on jätetty toteuttamatta strategiassa kirjattu toimenpide valikoidun sekakantakalastuksen vähentämisestä.
Meritaimenen kalastuksen säätelyssä meritaimenen kohdennetun pyynnin kieltäminen on jäänyt lainsäädännössä epämääräiseksi ja kalastuksenvalvonnan yhteydessä vaikeasti tulkittavaksi. Strategian toimenpide-ehdotukset meritaimenen kalastuksessa käytettävistä väkäsettöistä koukuista, 60 cm alimitasta ja verkkokalastuskiellosta rantojen läheisyydessä 1.10.–31.12. ja 1.4.–15.5. ovat toistaiseksi jääneet toteuttamatta.
- Vesivoimaloiden vesilupien tarkistus ja avaaminen on edelleen lainsäädännön kautta mahdotonta, mikä on merkittävin este lohi- ja meritaimenkantojen elvyttämiselle. Tämän lisäksi vesiluvissa määrättyjen kalatalousvelvoitteiden tarkistaminen on erittäin hidasta ja strategian aikajänne huomioiden tehoton tapa edistää kalakantojen vahvistamista. Myös vesilain muutos ns. nollavelvoitelaitosten (ei mitään kalatalousvelvoitetta) osalta olisi tärkeä muutos. Siinä tulisi huomioida vesitaloushankkeet laajemminkin kuin vain vesivoimatuotannon osalta. Mm. säännöstelyyn myönnettyistä vesiluvista voi syntyä merkittävää kalataloushaittaa ja ne liittyvät osin myös vesivoimaloiden lupiin, jolloin kalatalousvelvoitteen sisältö tulisi huomioida molempien osalta. Vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien ohjaava vaikutus rakennetuissa vesistöissä vaadittavien toimenpiteiden osalta tilatavoitteiden saavuttamiseksi on jäänyt toistaiseksi melko tehottomaksi keinoksi edistää lohi- ja meritaimenkantojen vahvistamista.

- Jämähäntänyt rakenne merikalastuksessa. Merikalastukselle annetaan ns. päältäotto-oikeus ja jokiin jää pyydetävää, jos jää. Esim. EK pyytää ICES:n neuvonannon merellä tapahtuvaan kalastukseen. ICES lausuu, että lohikantoja tulisi hoitaa kantakohtaisesti, mutta rahakkaan kysyjän edessä taipuu antamaan väärintekemiselle jotensakin hyväksyttävän määrän. Käytäntö perustuu etupiirijatteluun. Merelliset tahot lobbaavat.
- Meritaimenkantojen kannalta olisi pitänyt uskaltaa rauhoittaa kevät- ja syysverkkokalastusta ranta-alueiden lähellä. Haavoittuvan lajin eteen pitäisi tehdä vielä enemmän. Lohen kalastus kauden alussa on pieni riski kantojen kehitykselle. Tämän strategian ulkopuolella tapahtuva patojen ohittaminen ja -purkaminen sekä kunnostustoiminta on hidasta, siinäkin on kyllä ollut edistystä
- Voimayhtiöiden resurssointi kalaportaisiin, kantakohtaiseen kalastukseen siirtyminen ja sekakantakalastuksen vähentäminen merialueella.
- On yhä keskitytty vain muutamaankin jokeen ja lisätty tutkimusta vain rakennettujen jokien osalta. Kokonaisuuden tarkastelu on jäänyt. Potentiaalisten jokien osalta työtä on tehty yllättävänkin vähän. Tavoitetta ei voida saavuttaa, jos populaatioiden ammattimainen kalastus on jatkossakin yhtä löyhästi säädeltyä. Ammattikalastuksen merkitys taloudellisesti lohen ja erityisesti meritaimenen osalta tulisi pohtia suhteessa haittaan ja mahdolliseen potentiaaliin, jota luontaiset kalakannat voisivat antaa.
- toiminnanharjoittajien passiivisuus, muutosvastaisuus istutuksista luonnonkierron elvyttämiseen
- Voimakkaasti rakennetut joet ovat haastavia kohteita luonnonkierron palauttamiselle
 - Lupaprosessit, kalataloussvelvoitteiden muutoshakemukset, toimivien menetelmien tutkimus ja suunnittelu vievät paljon aikaa ja resursseja
 - Vesilain puutteet (ns. 0-velvoite voimalaitokset, vesilupien vahva pysyvyyssuoja)
 - Tiukempaan kalastuksen säätelyyn ei kaikilta alueilta löydy riittävästi halukkuutta
 - Vesien tila ei ole merkittävästi parantunut
- Pienvesivoiman purkamisen hitaus, kalastusrajoitukset
- Lupakäsittelyt esim. kalankulun parantamiseksi voivat venyä kohtuuttoman pitkiksi. Rahoituksen saaminen tulee varmistaa.
- Asian laaja-alaisuus, monitahoisuus
- Aika liian lyhyt 2015–2020. Tulokset myöhemmin
- Eräiden toimenpiteiden toteuttamisen vaikeus
- Resursseja lisää, vesivoimaloiden vanhat lupaehdot
- Tutkimustiedon vähyys sekä erityisesti saalistietojen keräämättömyys vapaa-ajan kalastuksessa. Haluttomuus tehdä todellista kalastussäätelyä mm. kylmän veden aikaan tapahtumaan verkkokalastukseen merialueella.

- Sivusaaliina kohdelajeja pyydystävän kalastuksen säätelyongelmat. Rakennettujen jokien vaellusyhteyksien avaamisen vastustus voimayhtiöiden toimesta. Maankäytön aiheuttamat ongelmat erit. pienemmissä vesistöissä (koskee etenkin meritaimenta).
- Kalan kulun palauttamisen hitaus.
Lohella IUU-pyynti viivytti kannan elpymistä pitkään.
- Simojoen lohen nousumäärien ja tuotannon osalta strategian tavoitteet ovat jääneet saavuttamatta. Kaikkien muiden kuin Tornionjoen ja Simojoen villit lohikannat ovat edelleen erittäin heikkoja, minimaalisia tai satunnaisia. Meritaimenen osalta villit kannat ovat kaikissa Suomen Itämeren alueen joissa erittäin uhanalaiset.

Simojoen ja Kymijoen lohikantojen elvyttämisen toimenpideohjelmat eivät valmistuneet suunnitellussa aikataulussa.

Tavoitetilan saavuttamista ovat vaikeuttaneet edelleen jatkuva lohen sekakantakalastus merialueen kaupallisessa kalastuksessa, kaupallisen kalastuksen aikarajoitusten poistuminen kevään kalastuskaudelta (suurikokoisten yksilöiden pyynnin kasvu, kutuvaelluksen hidastuminen), kaupallisen kalastuksen havaspyydyksistä vapauttamisesta johtuva kuolleisuus (välitön ja myöhemmät vaurioiden infektiot), suuressa osassa jokia kutu- ja poikasalueiden heikko kunto tai puuttuminen, vedenlaadulliset haasteet ja vaellusyhteyden puuttuminen rakennetuissa joissa. Lohen ja meritaimenen kutuvaelluksen ja vaellusyhteyden palauttaminen rakennettuihin jokiin on edelleen suunnittelu- tai alkuvaiheessa. Rakennettujen jokien kalatalousvelvoitteiden päivittäminen on osin alkuvaiheessa ja osin ei ole edistynyt.

Lohen salakalastus kiintiöiden ulkopuolella Itämeren päältäalla. Arviot salakalastuksen loppumisesta tai merkittävästä vähentymisestä eivät ole näkyneet esimerkiksi Tornion- tai Simojoen nousumäärien kasvuna.

Tavoitetila 2: Kestävä hyödyntäminen

Itämeren lohi- ja meritaimenkantoja hyödynnetään kestävästi ja Suomen merialueille ja jokiin tulevat lohi- ja meritaimenmäärät kasvavat. Suomen meri- ja jokialueilla on hyvät edellytykset harjoittaa lohen ammattikalastusta, vapaa-ajankalastusta ja kalastusmatkailua.

Tavoitetilan saavuttamista tukeneet tekijät

- Verkkokalastuksen yleinen väheneminen (ei strategian ansiota), säätelyn paraneminen uuden kalastuslainsäädännön myötä
- Rannikkokalastus on kriisissä ei uusia kalastajia

- Padoista vapaan Tornionjoen lohikanta kasvanut merkittävästi tehokkaiden säätelytoimien johdosta. Simojoki osoittaa elpymistä. Muut joet edelleen lähes vailla lohikantoja
- Lohikannat ja kalastusmahdollisuudet vakaita Itämeren puolella
- Meritaimenen suojelu tehostunut. Kaupallista kalastusta helpottavat toimenpiteet on toteutettu.
- YK:n merioikeusyleissopimus art.66
Rion sopimus
lohi- ja meritaimen strategia
- Suomelle kuuluu kolmasosa maailman tämän hetken parhaasta lohijoesta (Tornionjoki). Tuo kanta muodostaa myös tärkeimmän osan rannikkokalastuksesta.
- Lohikannat ovat vahvistuneet merkittävästi Tornion- ja Simojoessa. Meritaimenen rauhoitus Tornionjoessa tukee uhanalaisen lajin selviytymistä. Lohenpyynnin aikasäätelyn myöhennys on elvyttänyt lohikantaa.
- muutokset merialueen kalastuksessa, Tornionjoen positiivinen esimerkki
- Kalastuslain uudistus
 - Asetus kalojen alamitoista ja rauhoituksesta
 - EU:n ja kansallinen kalastuksen säätely meri- ja jokialueilla
 - EU:n meritaimenen avomerikalastuskielto (lohien raportointi taimenena)
- hyödynnetty tutkimustietoa
- Merialueella ei ole toimittu vision mukaan. Kaupallista kalastusta syrjitään.
- EU:n kiintiöt, kalastuslaki ja -asetus,
- Uusi kalastuslaki ja -asetus, toimijakohtainen kiintiöjärjestelmä lohien kaupallisessa kalastuksessa sekä Hallitusohjelmien kirjaukset ja niiden perusteella tehdyt toimenpiteet vaelluskalojen lisääntymismahdollisuuksien eteen (kalatiet, virtavesikunnostukset jne.).
- Yleisesti loheen ja meritaimeneen suhtaudutaan myönteisesti.
- Tornionjoen lohikannan kehitys on ollut lähes tavoitteiden mukaista ja kalastusmatkailun edellytysten kehitystä on Tornionjoella havaittavissa.

Tavoitetilan saavuttamista vaikeuttaneet tekijät

- Vesivoimatuotannon aiheuttamia menetyksiä on todella vaikea palauttaa. Kalatiet toimisivat paremmin, jos vesivoimatuottajat velvoitettaisiin luovuttamaan riittävästi vettä ohi turpiinien kalateiden, kalateiden houkutusvirtaamiksi ja ekologiseksi virtaamaksi vanhoihin koskiuomaan ja ohitusuomiin.
- Jokikalastusta ei vielä kukaan valvota eikä saalismääriä lasketa kuin vapaaehtoisesti.
- Meritaimenkannat edelleen pieniä ja hyvin uhanalaisia, syyt ks. edellä
- Tenojoen lohikantojen heikkeneminen tuntemattomista syistä johtuen

- Itämeren alueella etenkin lohien osalta sekakantakalastus vie pohjaa lohien geneettisen monimuotoisuuden ylläpitämiseltä ja eri lohikantojen suojelemiselta. Kalastuksessa tulisi päästä kantakohtaiseen kalastuksen säätelyyn. Nykyisin heikkojen kantojen suojelua ja elvyttämistä ei ole huomioitu. Kalastuksen säätelyn tulisi perustua myös joki-/kantakohtaisiin kutukantatavoitteisiin ja poikastuotantomääriin, eikä tämän osalta ole saavutettu strategiaan kirjattua keskeistä tavoitetta. Lohien osalta kalastuksen säätely edellyttää nykyistä parempaa koordinoitua muiden maiden kanssa ja Itämeren alueen monivuotisen lohikantojen hoitosuunnitelman laatimista.

Aikaistetun lohien kevätpyynnin aloittamisen vaikutuksia Perämeren lohikantoihin ei ole arvioitu riittävän kattavasti. Aikaistetulla pyynnillä on merkittävä vaikutus isojen lohien kudulle pääsyyn ja siten poikastuottavuuteen, smolttien laatuun sekä myös geneettisen monimuotoisuuden ylläpitämiseen.

Torninon- ja Simojoen lohien osalta on ollut kasvua poikastuotannon osalta strategian aikana. Poikastiheyksissä ja smolttituotannossa on kuitenkin myös merkittävää vuosittaista vaihtelua, johon ei nykyisellä kalastuksen säätelyllä reagoida. Siinä mielessä lohien kalastuksen säätely on kankeaa, eikä varovaisuusperiaatetta ja ennalta varautuvaa lähestymistapaa noudateta.

Sekä lohien että taimenen osalta tulisi järjestää seuranta rasvaevällisten vs. eväleikkattujen kalojen saalisuuksista eri merialueilla. Rasvaeväleikkauksen ja sitä kautta mahdollistuvan valikoivan pyynnin toimivuutta ja vaikutusta kalakantoihin ei ole arvioitu millään tavalla.

Vaikka rasvaevällinen meritaimen on rauhoitettu, niin sen kalastus ei ole kestävällä pohjalla johtuen mm. sivusaalisongelmista. Kalastuskuolevuutta tulisi pyrkiä alentamaan nykyisestä sekä joki- että syönnösalueilla. Etenkin siian verkkokalastuksessa saatavaan meritaimenen sivusaaliiseen ei ole puututtu eikä sitä ole alueellisesti arvioitu.

Eri kalastajaryhmistä kaupallisten kalastajien toimintaedellytysten varmistaminen on mennyt muiden (vapaa-ajankalastus, kalastusmatkailu) edelle. Vapaa-ajankalastuksen taloudellisia ja ihmisten virkistyskäyttöön ja hyvinvointiin liittyviä näkökulmia ei tunnisteta riittävästi lohi- ja meritaimenkantojen vahvistamisessa puhuttaessa.
- Ensinnäkin meritaimen lisättiin lohistrategiaan jälkijunassa. Lohi ja taimen ovat erityyppisiä kaloja. Niiden vaellusreitit, kantojen tilat ym. poikkeavat toisistaan. Tämä vaikeuttaa vastaamasta esim. edellä tavoitetilan saavuttamisarviota. Lohi on kiintiöity kala mutta taimen ei ole.

Lohi jätettiin unionin perusasetuksessa (CFP) merellisten kalojen joukkoon yhdessä silakan, kilohailin ja turskan kanssa. Tämä perusvirhe on keskeinen ja tulee korjata.
- Kalastusmatkailu tahtoo jäädä ammattikalastuksen ja kalastusoikeuksia koskevan riitelyn jalkoihin, eikä ole osannut ammattimaistua riittävästi.

- Meritaimenkannankohdalla on toteutunut sama ongelma, mikä yleensä näkyy vaelluskalakantojen elvytyksessä. Vain osassa vaellusketjua tehty rauhoitustoimi ei tuota toivottua tulosta edes pitkällä aikavälillä. Pyynnin aloituksen aikaistaminen 2018 merialueella leikkaa geneettisesti vahvinta ja aikaisin jokeen nousevaa lohikantaa.
- Lohi- ja meritaimenkantoja voidaan hyödyntää kestävästi vasta sitten, kun kannat ovat luontaisesti niin hyvin tuottavia, että elinkierto säilyy. Kestävyyden kriteereitä ei ehkä määritelty, tai sitten näihin ei pystytty sitoutumaan. Ammattimainen kalastus uhanalaisten kantojen osalta on täysin kestävä ajatus vielä tällaisilla aikaväleillä.
- kts. edellinen kysymys + jokialueilla ei ole vielä kestäviä luonnon lohi- ja meritaimenkantoja riittävän laajasti
- meritaimenen kalastuskuolevuus edelleen liian korkea
 - heikko tilanne erityisesti Perämeren alueella
 - Sivusaaliskuolleisuus ahvenen ja siian verkkokalastuksen yhteydessä, todennäköisesti myös rysäpyynnin yhteydessä lohikiintiöiden täytyttyä
- hidas mahdollisuus puuttua asioihin
- Kalakantojen väitetään elpyneen mutta kaupallisen kalastuksen lohikiintiöt ja saalis v.2020 pienin koskaan aiemmin. Suomi on vaatinut kalastuskiintiöiden laskua vastoin strategian tavoitteita. Meritaimen käytännössä kalastuskielossa kaupallisilla kalastajilla. Rajoituksista huolimatta vapaa-ajankalastus ja kalastusmatkailu hyödyntää uhanalaisia kantoja. Kalastuskielto ei ole kestävää kalataloutta. "hyvät edellytykset harjoittaa lohen ammattikalastusta" on jäänyt toteutumatta.
- IUU-kalastus Itämerellä ja sen suhteessa isot lohikiintiöt ovat hidastaneet lohen elpymistä. Kalan kulun parantamisen hitaus.
- Simojoen tavoitteet lohikannan osalta ovat jääneet saavuttamatta. Muiden Suomen jokien lohikannat ovat heikkoja eikä jokiin nousevien määrien kasvua ole juurikaan tapahtunut. Meritaimenkannat eivät ole kehittyneet vielä suotuisasti, huolimatta kalastuksen säätelyn muutoksista. Meritaimenten jääminen sivusaaliiksi muun verkkokalastuksen yhteydessä merellä lienee edelleen ongelma. EU TAC kaupalliselle lohenkalastukselle lienee edelleen liian suuri, jotta lohikantojen positiivinen kehitys erityisesti heikompien villien kantojen osalta olisi mahdollista. Eteläisen merialueen sekakantakalastus on haitallista varsinkin heikoille lohikannoille.

Strategiset päämäärät ja niiden saavuttaminen

Päämäärä 1: Vahvistuvat monimuotoiset kannat, smoltti-tuotanto-kutukantatavoitteet kalastuksen säätelyn perustana

Suomen luonnossa lisääntyvät lohi- ja meritaimenkannat vahvistuvat elinvoimaisiksi ja pitävät yllä monimuotoisuutta. Jokikohtaiset smolttituotanto-kutukantatavoitteet on asetettu ja niitä käytetään kalastuksen säätelyn perustana.

Päämäärän saavuttamista tukeneet tekijät

- Kalastuslaki, meripyynnin säätely, kalatalouden keskushallinnon asenne vaihtunut (tapahtui jo ennen strategian laatimista), resurssit kunnostustointintaan. Paljon on tehty, mutta vasta alkuun on oikeastaan päästy. Muutama hyvä esimerkki on jo olemassa.
- Ollaan istutusten ja velvoiteistutusten varassa.
- Itämeren lohikannat Suomen puolella monimuotoisia ja vakaita. Säätely on toimivaa.
- Elinympäristökunnostuksia on toteutettu melko laajasti ja kalatiehankkeita on käynnissä. Alkuperäisille meritaimenkannoille on laadittu elvytysuunnitelma (Itämeren meritaimenen vesistökohtaiset elvytys- ja hoitosuunnitelmat). Tämä tuli kuitenkin selvästi alkuperäistä aikataulua jäljessä, eikä muiden kuin alkuperäisten kantojen osalta ole vielä aloitettu vastaavan suunnitelman laatimista.
- Lohi- ja meritaimenstrategia
- Oikeansuuntaisia toimia, mutta kantojen vahvistuminen ei ole vielä kovin voimakasta. Meritaimenen hoitosuunnitelma on laadittu ja koottu yhteen laajasti mt-kantoihin vaikuttavia toimia. Lohen kohdalla EU-tason kiintiöpolitiikka on kiristynyt ja edesauttanut vahvistumista.
- Lohen osalta hyvin Tornionjoella ja Simojoella, mutta meritaimenen osalta erittäin huonosti kyseisillä joilla.
- Pyyntirajoitukset merellä ja joella, kiintiöt, aikarajoitukset, valvonta, vastuullisuus
- Strategian ohjausryhmä olisi hyvä kanava tehdä yhteistyötä ja jakaa tietoa avoimesti. Sidosryhmien mukaan ottaminen ja avoin keskustelu antaa parhaan mahdollisen lähtökohdan.
- meneillään olevat velvoitteiden muutosprosessit, kalatiestrategia
- EU:n ja kansallinen kalastuksen säätely.
 - Hallinnon, järjestöjen ja tutkimuksen yhteistyö vaellusesteiden poistossa ja elinympäristöjen kunnostuksessa on myös ollut merkittävää meritaimenen kannalta.

- Kalastuslain uudistuksen tuomat kalastuksen säätelyn rajoitukset ja viranomaisen kalastuksen säätelypäätökset parantaneet meritaimenkantojen tilaa. Strategian aikana on yleisen tietoisuuden lisääntyminen lohi- ja meritaimenkantojen heikosta tilasta muuttanut ihmisten suhtautumista vaelluskaloihin.
 - Itämeren meritaimenen vesistökohtaiset elvytys- ja hoitosuunnitelmat - alkuperäiset meritaimenkannat
 - ongelmat esim. Simojoella todettu, nostettu esiin
 - Ovat vahvistuneet strategiasta huolimatta.
 - Vuosittaista vaihtelua on.
 - Päämäärä on saavutettu vain osittain mm. Tornion-Muonionjoen sekä Simojoen kohdalla. Muiden jokien kohdalla asia ei ole toteutunut oikeastaan millään tavalla.
 - Tornion- ja Simojoen lohikantojen arviointi- ja säätelykokonaisuus toimii kohdallisesti päämäärää tukien.
 - Moni strategian tavoite vaatii pitkäjänteistä työtä toteutuakseen. Päämäärän saavuttamista ovat tukeneet useat alulle saadut hankkeet, joiden tuloksia ei voida vielä täysimääräisesti arvioida. Smolttituotanto-kutukanta tavoitteiden asettelussa on edistytty lähinnä Tornionjoen ja Simojoen osalta. Päämäärän saavuttamista vaikeuttaneet tekijät
 - Jokikohtaisia smolttituotantoarvioita ei ole pääsääntöisesti tehty, kalastusoikeuden haltijoiden vastahakoisuus riittäviin toimiin tietyillä alueilla.
 - Kaikkia tahoja ei ole mukana tai niiden ei tarvitse tehdä mitään tavoitteiden eteen.
 - Tenojoen lohen ongelmat tuntemattomista syistä johtuen
 - Rakennetuille ja potentiaalisille luonnonlohi- ja taimenjoille ei ole asetettu tuotanto- ja kutukalojen määrätavoitteita, eivätkä tavoitteet siten myöskään ohjaa kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmia, kalastuksen säätelyä, vaellusesteiden poistamista ja muuta lohi- ja taimenkantojen elvyttämiseksi tehtävää työtä.
 - Päämäärän 1 osalta asetettua keskeistä tavoitetta asettaa rakennetuille ja potentiaalisille luonnonlohi- ja taimenjoille tuotanto- ja kutukalojen määrätavoitteet ei ole toteutettu. Tämä estää myös suunnitelmallisemman ja ennalta varautuvan kalastuksen säätelyn toteuttamisen.
 - Seurantaryhmän merkitys on rajattu muutaman luennon kuuntelemiseen, ei osallistamiseen
 - Selvityksiä ja suunnitelmia olisi pitänyt tehdä ripeämmin, varmistaa paremmin resurssit työlle. Esim. tutkimuslaitoksella suunnitelmien teko ei ole ollut ensisijaista.
- Meritaimenkantojen elinvoimaisuudesta ollaan vielä kaukana.

- Meritaimenen pyynti merialueella kalastuksen sivusaaliina.
Hylkeiden vaikutusta lohikantaa tuhoavasti ei ole selvitetty. Sekakantakalastuksesta ei ole siirrytty strategian edellyttämällä tavalla kohti kantakohtaista kalastusta. Valikoivan kalastuksen ja uppoavan heittopainokalastuksen lohia vahingoittava merkitys on sivuutettu tai jätetty vähäiselle huomiolle.
- MMM suuntautuminen elinkeinokalatalouteen ja kalakantojen hyödyntämiseen ei ole paras mahdollinen lähtökohta. Jos aidosti haluttaisiin säädellä kalastusta ja parantaa luontaisia kalakantoja, niin keinovalikoimaa olisi tarjolla, sitä ei ole haluttu vaan käyttää.
- käytäntö painottuu edelleen liikaa istutuksiin eikä luonnonkierron tukemiseen, kaikkia jokikohtaisia tavoitteita ei ole asetettu, Suomen varauma lohelle ja meritaimenen puuttuminen direktiivilajeista
- Kalastuksen säätely on paikoin edelleen puutteellista meritaimenen osalta.
 - Kantojen toipuminen heikosta tilasta vie aikaa
 - Kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat keskeisiä uuden kalastuslain ja meritaimenkantojen hoitosuunnitelman tavoitteiden toteutumiselle ja kantojen elpymiselle. Toimeenpano viivästynyt osin Koronapandemian vuoksi
- esim. ympäristötekijät, veden laatu, ongelmia lohijoessa, hidas puuttuminen ongelmiin jolloin tavoitteita ei saavutettu
- Vapaa-ajankalastus ja jokialueen kalastus ei ole säädelyä vain ammattimaista meripyyntiä säädellään.
Strategiaan on kirjattu epärealistiset smoltti- kutukantatavoitteet eivät ole kestävä kalatalouden mukaiset vaan ylimitoitettut.
- Liian vähän tutkimustietoa, johon hallinto voisi nojata mm. kutukantatavoitteiden asettamiseksi.
- Heikoimmassa tilassa olleet luonnonkannat ovat hitaita elpymään useista yhtä aikaa vaikuttavista syistä johtuen. Smolttituotanto- ja kutukantatavoitteiden asettamiseen tarvittava taustatieto on riittämätöntä.
- Smolttitavoitetta ei ole saavutettu, ja se vaatisi lisää tukitoimia.
Lohiasetusta ei ole päivitetty tukemaan smolttitavoitetta.
- Suomen lohi- ja meritaimenkantojen tila laajassa mittakaavassa on edelleen heikko. Päämäärän saavuttamiseksi on tarpeen jatkaa strategiatyötä edelleen. Suurin osa potentiaalisista lohi- ja meritaimenkannoista eivät ole vielä saavuttaneet erityisen merkittävää kehitystä. Toimenpide ja elvytysuunnitelmat ovat olleet myöhässä aikatauluistaan.
Kaupallisen kalastuksen säätelyssä tulisi edelleen pyrkiä kantakohtaiseen kalastukseen siirtämällä painopistettä edelleen lähemmäksi jokisuita ja sekakantakalastusta vähentäen.
Smolttituotanto-kutukanta tavoitteiden asettelussa tulee panostaa myös potentiaaliin ja rakennettuihin jokiin.

Päämäärä 2: Tieto ja ennalta varautuva lähestymistapa -> säätely -> kestävä kalastus

Kalastuksen säätelyn avulla varmistetaan lohi- ja meritaimenkantojen ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kalastus. Säätely perustuu parhaimman käytettävissä olevaan tieteelliseen ja muuhun kestävä kalastuksen kannalta olennaiseen tietoon sekä ennalta varautuvaan lähestymistapaan.

Päämäärän saavuttamista tukenneet tekijät

- Strategiat, suunnitelmat ja käyttö- ja hoitosuunnitelmien valmistelu
- Saatu tapettua rannikkokalastus lähes kokonaan pois.
- Uuden Kalastusasetuksen säätely
- Lohenkalastuksen säätely toimii Itämerellä hyvin ja perustuu tieteelliseen tietoon
- Rasvaevällisten luonnonkalojen rauhoitus ja kalojen suojeluarvon määrääminen.
- Taimenen rahoitustoimenpiteet, joki- ja jokisuukalastuksen rajoitukset kalastuslain kautta, menettämisseuraamusjärjestelmä on lisännyt suojelustatusta, rasvaeväleikkaus on otettu käyttöön istukkaiden osalta.
- Kalastuksen säätely perustuu pääosin kansainvälisen lain luonnon monimuotoisuutta korostavaan säädöstöön
- EU-tasolla johdonmukainen toiminta, mitä strategia on helpottanut/tukenut

Kalastuslain avulla toteutetut säädösmuutokset

- Aikaporrastettu rysämäärien asetus merialueella toimii ja ajosiimakalastukseen on puututtu. Väärinraportointia on saatu oikaistua ja valvontaa tehostettu.
- Tutkimus ja Itämeren alueen yhteistyö.
- tavoite on lohen osalta jokseenkin saavutettu, meritaimenen osalta ei saavutanut kestävä tasoa.
 - kalastuslain uudistus
 - Asetukset ja paikalliset kalastusrajoitukset pyyntimitoista ja sallituista pyydyksistä
 - EU:n ja kansallinen säätely lohen kalastuksessa
 - ICESin neuvonanto
 - Tehostunut kalastuksen valvonta eteläisellä Itämerellä vähentänyt laitonta lohen kalastusta
- yhteistyö, paras mahdollinen hyödynnetään

- Vain ekologinen säätely vääristeltynä ja kohdistettuna ammattikalastukseen on huomioitu
- Seuranta on hyvin järjestetty ja päätökset tehdään sen perusteella.
- Tutkimustietoa on onneksi osittain lohenkalastuksen säätelyn tueksi.
- Säätelyn perustana oleva tieto on avoimesti saatavissa, ainakin osa neuvotteluprosesseista on läpinäkyviä. Tieteellinen neuvo otetaan vakavasti huomioon.
- Suomen ja EU:n toimet Itämeren IUU-kalastuksen torjumisessa.
- EU TAC kalastuskiintiöiden määrittämisessä on lähestytty lohen osalta tieteellistä neuvonantoa, mutta edelleen ennalta varautuva lähestymistapa on jäänyt puutteelliseksi, eikä tue heikoimpia lohikantoja.
Tornionjoen ja Simojoen osalta on asetettu lohelle määrälliset smoltti-tuotanto-kutukantatavoitteet.
Istukkaiden rasvaeväleikkaukset on aloitettu.
Meritaimenen kohdennettua pyyntiä on säädöksiin rajoitettu. Villi taimen on rauhoitettu meressä.
Lohen ja meritaimenen kalastusta on rajoitettu rysäpyynnissä.

Päämäärän saavuttamista vaikeuttaneet tekijät

- ollaan edelleen omissa poteroissa puolustamassa omia kalastusoikeuksia puolin toisin. Tieto on lisääntynyt huomattavasti, mutta edelleen tarvitaan lisää tietoa, erityisesti vapaa-ajankalastuksesta.
- ICES:n suositukset saaliskiintiöiksi on viime vuosina lohen osalta ylitetty jatkuvasti. Myöskään kantakohtaista kalastuksen säätelyä ei harjoiteta läheskään riittävällä tasolla.
- Lisätty virkistyskalastusta joilla ilman asianmukaista valvontaa.
- Riittämättömiä säätelytoimia edelleen erityisesti jokisuiden edustoilla
- Luonnonsuojelijoiden vaatimat ylimääräiset varovaisuuskertoimet
- Iso osa lohi- ja meritaimenstrategiaan kirjatusta kalastuksen säätelytoimenpiteistä on jätetty tekemättä. Suomen neuvottelijat ovat epäonnistuneet lohikiintiöiden sopimisessa, lohen sekakantakalastukselle ei ole tehty mitään, merialueen lohenkalastus on suuntautunut entistä enemmän kookkaiden naaraslohen kalastukseen, meritaimenen kohdennettua pyyntiä merellä ei ole kielletty (ainoastaan taimenen verkkokalastus pintaverkolla kiellettiin kalastusasetuksessa), meritaimenen alamittaa ei ole nostettu 60 cm:iin, taimenen kalastuksessa viehemääräyksiä ja verkkokalastusrajoituksia 50 m lähempänä rantaa ei ole säädetty ja kalaväyläsäännöksiä ei ole parannettu.
- Kalastuksen säätely ei perustu nykyisellään parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon eikä siinä noudateta ennalta varautuvaa lähestymistapaa. Tämä on keskeinen puute nykyisessä säätelyssä. ICES:n esitystä lohikiintiöksi ei

noudateta täysimääräisenä. Istutettujen kalojen osuudesta saaliissa ei ole tarkkoja tietoja eikä valikoivan kalastuksen toteutumista pystytä nykyisellään arvioimaan. Aikaistetun kevätpyynnin vaikutuksia lohikantoihin ei ole tutkittu, vaikka sen voidaan arvioida olevan monessa mielessä Perämeren jokien lohikannoille haitallinen käytäntö.

- Ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti järjestettävä kalastus jätettiin strategiassa käsittelemättä. Siihen luvattiin palata jatkossa.
- Sovittuja asioita on tehty, mutta niiden teho esim. meritaimenen kohdalla ei vielä näy
- Lohiasetuksen uudistaminen ei pienentänyt sekakantakalastuksen osuutta, vaan pyynnin aikaistus lisäsi kyseisen kalastuksen osuutta. Meripyynnin aikaistus pienentää isojen lohien nousumääriä pidemmällä aikavälillä ja degeneroi geneettistä perimää. Jokialueella lupakohtainen kausikiintiö on sopimatta.
- Pidättäytyminen komission linjauksissa ei välttämättä olisi tarpeellista? Eikö Suomi voisi ottaa tiukemman kannan suojelullisesti, jos vaan haluttaisiin?
- paikallisia rajoituksia pitäisi käyttää useammin, puutteellinen tiedonkeruu ja hyödyntäminen eväleikkauksista, taimenen alamitan paikallinen säätely puuttuu, jolloin tukeudutaan kirjolohi-istutuksiin
- valikoimaton rannikkokalastus
- Ammattikalastuskauden aikaistaminen ja kiintiökoot eivät tue kestävä kalastuksen tavoitteita
- monitahoinen asioiden käsittely, hitaus
- Poliittisesti vain suojelu, vapaa-ajankalastus ja jokivarren intressit on huomioitu päätöksenteossa. Ajojahtia ammattikalastusta kohtaan on jatkettu, vaikka strategian päämäärä oli yhteisymmärrys, jota ei ole saavutettu.
- Meritaimenen (luonnonkannat) kalastuksen säätelyyn meillä ei ole juurikaan mahdollista toteuttaa muuta kuin nykyisellä "kielletään kaikki" -linjalla. Samanaikaisesti on mahdollistettu laajamittainen istutetun meritaimenen kalastus vaikkapa siian kalastuksen varjolla vain 50 cm kokoisille kesken kasvuisille taimenille. Ohessa saadaan huomattavia määriä pieniä luonnon taimenia.
- Taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden tavoittelussa on kokonaisuuden kannalta (koko yhteiskunnan näkökulmasta) vielä lisätietoa kerättävä ja uskallettava tehdä linjaavia päätöksiä.
- Riittämätön säätely (lohiasetus) ja liian isot kiintiöt.
- Kaupallisen kalastuksen lohikiintiöiden määrittämisessä tulee noudattaa varovaisuusperiaatetta, joka edellyttäisi useimpien lohikantojen osalta vähäisempää kalastuskuolevuutta, joka saavutettaisiin pienentämällä edelleen kalastuskiintiöitä erityisesti merellä syönnösalueella ja kutuvaelluksen osalta eteläisimmillä alueilla. Kalastus ei ole heikoimpien lohikantojen osalta kestäväällä tasolla.

Meritaimenkannat ovat edelleen uhanalaisia, eikä niiden kalastus ole kestävä, joka on huomioitu lähinnä vapaa-ajankalastuksen uudistetuissa kalastussäädöksissä, mutta tulisi huomioida myös kaupallisen kalastuksen säätelyssä.

Erityisesti meritaimenia jää edelleen muun verkkokalastuksen sivusaaliiksi. Terminaalialueiden lohenkalastuksen järjestelyihin ei ole tehty merkittäviä muutoksia.

Päämäärä 3: Kalastusta tarkastellaan kokonaisuutena

Itämeren lohenkalastusta tarkastellaan kokonaisuutena (EU-taso, kansallinen taso, alueellinen taso).

Päämäärän saavuttamista tukeneet tekijät

- Puolan salakalastuksen estäminen.
- ICES - EU-komissio - ministerineuvosto/Baltfish - kansallinen päätäntä -kuvio toimii hyvin
- Laiton lohenkalastus Itämeren pääaltaalla on vähentynyt.
- Itämeren pääaltaan ajosiimakalastuksen kieltäminen suomalaisten kalastus- alusten osalta.
- I/mt strategia
- Strategia on mahdollistanut/ollut tukemassa johdonmukaista EU-kalastuspolitiikkaa
- Valvonnan tehostaminen todennäköisesti vähentänyt laitonta kalastusta. Suomen linjana on ollut pitäytyminen ICES:n sääntelyohjeissa.
- Tutkimus ja yhteistyö.
- ICES-työskentely
- laaja asioiden huomioiminen, monelta tasolta
- MMM onnistunut tässä melkoisen hyvin, etenkin EU:n tasolla. Kansallisessa lohenkalastuksen säätelyssä vielä parannettavaa.
- Eri tasoilla kerätty tieto ja tehdyt toimet ovat varsin hyvin kaikkien tavoitettavissa.
- Tornionjoen lohikannan kehitys on ollut myönteistä.

Päämäärän saavuttamista vaikeuttaneet tekijät

- Tornionjoella ja Simojoella menee ihan hyvin, mutta tilanne on edelleen ongelmallinen potentiaalisten ja kehittyvien lohikantojen näkökulmasta. Alueellisella tasolla on mahdollista tehdä toimia, mutta EU-tason ja kansallisen tason säätely ei ota niitä riittävästi huomioon.

- Trollaus on sallittu ilman erillistä valvontaa.
- Suomen lohikiintiöt liian korkeita, sekakantakalastuksen jatkuminen Itämerellä, jokisuun aikaistettu pyynti
- Vanha suhteellinen stabiliteetti kiintiöjaossa ei oikein vastaa Rion sopimuksen periaatteita.
- Itämeren alueen lohien sekakantakalastus ja laajemman kantakohtaiseen kalastukseen tähtäävän lohikantojen hoitosuunnitelman puuttuminen estävät päämäärän saavuttamisen. Päämäärässä asetetulle tavoitteelle eri tasoisten kalastuksen säätelyä ja säätelykeinojen toteutuksesta eri tasoilla ei ole luotu suunnitelmaa. Kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmissa asettamia alueellisia pyyntirajoituksia ja niiden merkitystä ei voi tässä vaiheessa arvioida.
Lohen rysäkalastusta koskevan poisheittokiellon poikkeuksen osalta tulisi toteuttaa laadukas tutkimus lohien eloonjäännin osalta kaikilla Suomen merialueilla.
- Kantakohtainen lohienkalastus jää juhlapuheisiin, kun Suomi ja Ruotsi eivät näe omaa keskeistä asemaansa merioikeusyleissopimuksen tarkoituksena alkuperävaltioina. S+R tuottavat 97% Itämeren piirin lohista, mutta istuvat nöyrinä pyöreän pöydän keskusteluissa lohettomien (ei alkuperävaltioiden) valtioiden kanssa. Suomi asetti 80% kansallisen tavoitteen potentiaalitasosta, mutta aikoi EU yhteyksissä noudattaa linjattomasti 75% linjaa.
- EU-tasolla Puolan salakalastus on vaikeuttanut huomattavasti lohikantojen hoitoa. EU-tason lohien kannanhoitosuunnitelma ei ole edennyt, Ruotsin kanssa tehtävä yhteistyö ei ole niin helppoa kuin voisi ajatella.
- Sekakantakalastuksen vähentämisessä ei ole onnistuttu strategian mukaisesti. Poisheittokiellon valvonta tehotonta ja poisheitto vahingoittaa lohikaloja.
- Alueellinen taso, jokikohtaiset erityispiirteet ja kokonaisuuden tarkastelu eivät kuitenkaan ole yhteismitallisia. EU tason tavoitteet tulisi jalkauttaa alueille ja uskalltaa tehdä tiukempia rajoituksia.
- kuitenkin poliittinen päätäntä vaikuttaa pääosin kantojen säilymiseen monella tasolla
- ei ole toteutunut.
 - Suomi on johdonmukaisesti pyrkinyt merialueen ammattikalastuksen alasajoon kannanotoillaan Itämeren kalastuspolitiikkaan.
- Aluepolitiikka sekä kalastajaryhmien keskinäinen kinastelu.
- Ei ole mitään mekanismeja / toimintamalleja, miten eri tasoja sovitettaisiin kokonaisuutena.
- Itämeren lohienkalastuksen säätelyssä ei huomioida heikoimpia lohikantoja edelleenkään. Toteutunut lohienkalastuksen säätely on kokonaisuutena

vaikuttanut positiivisesti vain yksittäisten (Tornionjoki) vahvimpien lohikantojen kehitykseen.

Päämäärä 4: Pitkäjänteinen säätely, avoin, läpinäkyvä, osallistava ja syrjimätön päätöksenteko.

Kalastuksensäätely on pitkäjänteistä. Päätöksentekoprosessi on avoin, läpinäkyvä, osallistava ja syrjimätön.

Päämäärän saavuttamista tukeneet tekijät

- Kaupallisille kalastajille tehdään koko ajan uusia valvontamuotoja.
 - Uusi Kalastusasetus, kohtuulliset lohikiintiöt, EU 17-jaoksen toiminta MMM:ssä
 - kts. edellinen kysymys
 - Kalastuslakiin kirjatut lohi- ja taimenkantojen suojelua edistävät säännökset ja tavoitteet (mm. joki- ja jokisuurajoitukset, eväleikkauksen käyttöönotto ja luontaisen elinkierron vahvistaminen, taimenta koskevat rauhoitukset).
 - Oikeuskansleri Jaakko Jonkan vastaus kanteluuni. MMM salasi Itämeren lohikiintiövalmistelun. Kantelin Jonkalle, joka vastauksessaan totesi: "en voi täysin yhtyä ministeriön näkemykseen siitä, että asian käsittely EU17-jaostossa sen laajassa kokoonpanossa korvaa kansalaisten kuulemisen. Kokoonpanonsa puolesta jaoston ei voi katsoa edustavan kansalaisia ainakaan siinä laajuudessa kuin tiedonanto antaa olettaa." Sen jälkeen esim. kiintiövalmistelu avautui ja siirtyi eduskuntavetoiseksi.
 - Strategia on auttanut johdonmukaista työtä
 - Suomen linja pääosin johdonmukainen. Avoimuutta on lisätty. Suomi vaikuttaa aktiivisesti Itämeren lohipolitiikkaan.
 - Löysät tavoitteet.
 - sama intressi lohen ja taimenen säilymiseen kaikilla
 - Ei ole edes pyritty syrjimättömyyteen
 - Yritys on ollut hyvä, mutta kalastuksen säätelyn pitkäjänteisyys ei saa tarkoittaa vuodesta toiseen olevaa samanlaista kalastuksen säätelyä. Lohikannat sekä luonnon olosuhteet vaihtelevat ja kalastuksensäätelyn pitäisi pystyä muuntumaan vuosittaiseen säätelyyn paremmin.
 - Päätöksentekoprosessissa huomioidaan kiintiösäätelyssä osittain myös ICES tieteellinen neuvonanto.
- Tavoitellaan monivuotisia suunnitelmia kalakantojen hoidossa.
Osallistavaa päätöksentekoa EU17 kalastusjaostossa

Päämäärän saavuttamista vaikeuttaneet tekijät

- Pitkäjärjestyksestä ei varmaan vielä voi puhua, mutta jos toimia jatketaan, niin 10 vuoden päästä kyllä.
- Kalastusvalvojat laskivat Perämerellä tarkastusten yhteydessä rasvaeväliset ja rasvaevättömät lohet 2019–2020. Molempina vuosina evättömiä on ollut yli 60 % saaliista. Tämä tieto on ilmeisesti julistettu salaiseksi, koska sitä ei tunnu saavan mistään.
- Sääntely on edelleen liian vähäistä, Puolan laitton pyynti, joka jatkui aivan liian pitkään
- Päämäärän saavuttamisessa on epäonnistuttu keskeisten tekijöiden osalta. Etenkin lohen osalta kalastus perustuu sekakantakalastukseen, mitä ei voi pitää kestäväenä pitkäjärjestyksenä kalastusmuotona. Niin ikään kutukanta- ja smoltituotantotavoitteiden puuttuminen (tai olemassa olevien tietojen käyttämättä jättäminen) on ristiriidassa kestäväen pitkäjärjestyksen sääntelyn kanssa, koska ketterä lyhyen ajan kalastuksen sääntely todelliseen poikastuotantoon pohjautuen puuttuu. Riistakantojen osalta esim. metsäkanalintujen metsästyksen sääntelyssä on päästy siihen, että vuosittainen saalismäärä perustuu arvioon edellisestä poikastuotannosta. Kalastuksen sääntely eroaa monilta osin riistakannoista, mutta tavoitetilä sääntelyn pohjalla tulisi olla sama. Vuosittaisten lohikiintiöiden vahvistamisen osalta avoin dialogi kestäväen pyyntitaso osalta puuttuu. Lohen pyynti tulisi pystyä tarvittaessa keskeyttämään myös kesken pyyntikauden, mikäli lohikannan tila/nousulohien määrä tai kunto esim. Tornionjoessa antaa siihen perusteet.
- Avoimuus on vähentynyt sen jälkeen, kun alueellinen elin Baltfish sai valmistelussa valtaa. Seurantaryhmälle ei kerrota siellä valmistelussa olevia asioita.
- Aikataulut kireitä, BALTFISH-päätöksenteko ei ole kovin avointa kotimaisesta näkökulmasta
- Virkamiesvalmistelussa on joinakin vuosina ollut taipumusta poiketa ICES:n linjalta ja esittää suurempia kiintiöitä. Poliittinen linja on ollut johdonmukaisempi.
- Osallistaminen tuntuu lähinnä performanssilta, jolla ei ole kuitenkaan käytännön merkitystä
- kankeaa, aikaa vievää päätöksentekoa
- Kaupallisen kalastuksen kiintiö jako kalastajakohtaisiin kiintiöihin on toteutunut mutta siihen liitettiin syrjiviä toimia. Kalastus pitäisi olla vapaata ajallisesti ja kalastustehollisesti kun kalastaja kohdainen kiintiö määrittelee jokaisen kalastajan määrällisen oikeuden saaliiseen. Strategia ryhmän saatua työnsä päätökseen sen jälkeen kiintiösääntelyyn liitettiin joukko syrjiviä säädöksiä, joista ei ollut mitään mainintaa strategiaa työstettäessä.

- Pitkäjänteisyyden tukemiseksi ei ole mietitty toiminta-/päätöksentekomalleja.
- Yhä edelleen neuvoston kiintiöpäätökset ovat liian suuria ICESin neuvoihin nähden.
- BALTFISH - yhteistyö koetaan kotimaisten sidosryhmien osalta ei osallistavaksi.

Päämäärä 5: Riittävä kalastuksenvalvonta

Riittävä kalastuksenvalvonta ylläpitää järjestelmän uskottavuutta ja tehokasta toimeenpanoa.

Päämäärän saavuttamista tukeneet tekijät

- Kaupallisten kalastajien kiinteät pyyntipaikat on helppo valvoa ja käsittelyhallit.
- kansallinen valvonta suht. tehokasta
- Hankemuotoinen panostus kalastuksenvalvontaan ja sen kehittämiseen
- Uhanalaisten kalojen korvausarvot on määrätty.
- Menettämisseuraamusjärjestelmä on edesauttanut osaltaan kalastuksenvalvonnan tehokkuutta. Kalastuksenvalvonta on ollut yksi painopistealue ELY-keskusten myöntämässä avustuksissa kalatalouden edistämisvaroista, mikä on osaltaan mahdollistanut mm. kalastus-/kalatalousalueiden järjestämisen kalastuksenvalvonnan.
- Suomessa asetettiin Tornio-Muoniojokiseuran pitkän painostuksen jälkeen menettämisseuraamus vaelluskalojen laittomaan pyyntiin liittyen. Kiitämme ministeriötä asetukset toteuttamisesta. Suomi sai luodusta pelotteesta ilmaisen valvojajoukon.
- Kansainvälinen kalastuksenvalvonta Etelä-Itämerellä ollut tärkeää kokonaisuuden kannalta, siihen käytetty myös paljon resursseja Suomesta
- Sanktioarvot on määritelty, valvontaa tehostettu
- Kalastuksen valvonta tehostunut etelä-itämerellä
 - Rannikkoalueen valvontaa toteutetaan resurssien puitteissa.
- todettu monelta taholta valvonnan tarpeellisuus
- Vain kaupallista kalastusta valvotaan muita ei ollenkaan.
- Kaupallisen kalastuksenvalvonta toimii merellä ja rannikolla erinomaisesti, mutta kansallinen loheen ja meritaimeneen kohdistuva valvonta on surkealla tasolla niin merialueella kuin joissakin.
- Valvontaa on kehitetty Itämerellä.
- Useille kalalajeille on määritetty sanktioarvo.
Kaupallisen lohenkalastuksen kalastuksenvalvontaa on merellä kehitetty ja otettu käyttöön saaliin merkintä yksilöidyillä merkeillä.

Päämäärän saavuttamista vaikeuttaneet tekijät

- EU-valvonta seuraa kyllä lohenkalastusta, mutta meritaimen suhteen tilanne on ongelmallinen. Mikä motivoisi paikallisia valvomaan meritaimenen kalastusta, kun kalastuksen rakenteen muuttuessa aina vain merkittävämpi osa kalastuksesta on omistajan päätösvallan ulottumattomissa.
- Kalastuksen valvonta on aivan liian vähäistä.
- Vapaa-ajan kalastusta on mahdoton valvoa näillä resursseilla.
- Puolalaisten laiton lohenpyynti jatkui aivan liian pitkään.
- Valvonnasta suuri osa toimii edelleen vapaaehtoisvoimin ja lähes ilman korvausta. Ammattimaista toimintaa enemmän ja tälle rahoitus kuntoon.
- Kalastuksenvalvonnan resursseja ei ole lisätty. Kalastuksenvalvonnan ammatillinen osaaminen ja laatu vaihtelevat alueittain. Kalastuksenvalvonta kohdistuu lähes yksinomaan kalastuslupien valvontaan.
- Kalastuksenvalvonnan resurssit ovat edelleen vajavaisia tietyillä keskeisillä lohi- ja meritaimenalueilla. Valvonnassa ei pystytä tehokkaasti tarttumaan mm. taimenen sivusaalisongelmiin siian kalastuksen yhteydessä. Ruotsin kalastuksenvalvonnan osalta etenkin Perämeren alueen valvonnan tehokkuus ja toimivuus tulisi selvittää, sillä se vaikuttaa merkittävästi myös Suomen jokien lohikantoihin.
- Kv-valvonnan vaikeudet puuttua ongelmiin, esim. puolan suvereniteetti valvonnassa on tuonut porsaanreikiä lohenkalastuksen valvontaan. Salakalastus saattaa kasvaa nopeasti uudelleen. Meritaimenen osalta tilannetta ei tunneta tarkkaan.
- Valvontaresursseissa on tehostamistarvetta.
- Valvontaa ja resursseja voisi aina olla enemmänkin (myös jokialueilla)
- valvonta edelleen puutteellista
- On luotu raskas ja syyllistävä valvonta ja kontrolli kaupalliseen kalastukseen. Vapaa-ajan kalastuksessa ja jokialueen kalastuksessa ei ollenkaan tai vain hieinan valvontaa.
- Valvojia liian vähän, tarvitaan lisää resurssia.
- Resurssipula.
Ruotsin puolen asiat pitäisi saada paremmin kontrolliin Pohjanlahdella.
- Kalastuksenvalvontaa ei ole merkittävästi tai näkyvästi lisätty jokialueilla.

Päämäärä 6: Elinympäristöt kuntoon, painopiste istutuksista luontaiseen elinkiertoon

Lohi- ja meritaimenkantojen tärkeitä elinympäristöjä ja vaellusreittejä suojellaan ja kunnostetaan, ja näiden toimenpiteiden myötä painopistettä siirretään istutuksista kalojen luontaiseen elinkiertoon.

Päämäärän saavuttamista tukeneet tekijät

- Kalatiestrategia, valtion sitoutuminen strategioihin, lisäresurssit, uudet toimijat
- Merialueilta on poistettu pyydyksiä ja ajettu kalastus ahdinkoon.
- Hallitusohjelmat ja valtion sekä EU:n rahoitus tukeneet kalateiden rakentamista, meritaimenpurojen kunnostuksia tehty laajasti kansalaisjärjestöjen toimesta, istutuskeskeisyydestä luovuttu pikkuhiljaa. Eräiden yhtiöiden herääminen vaelluskalojen elvyttämisen välttämättömyydestä ja yhtiöiden vapaaehtoiset kunnostukset
- Kansalliset kärkihankkeet. Kotimaisen kalan edistämishjelma (valmisteilla).
- Lisääntymisalueita on kunnostettu ja vaellusesteitä poistettu monien eri osapuolten toimesta.
- Elinympäristökunnostuksia on tehty laajasti ja usean eri toimijan taholta. Kalatierakentaminen ja niiden suunnittelu on melko aktiivista. Rahoitusta (mm. NOUSU, EMKR) ja myös neuvontaa kyseisiin toimenpiteisiin on saatavilla aiempaa paremmin. Hallitusohjelman kirjaukset vaelluskaloja koskien.
- I/mt strategia
- Viimeaikaiset hallitusohjelmat ovat tunnistaneet vaelluskaloihin liittyvät kunnostus- ja vaellusyhteistarpeet, hankkeita paljon vireillä. Kemi- ja lijoen kalatalousvelvoitteiden uudistamisprosessi saatu käyntiin.
- Kalateiden kunnostus on käynnistynyt hyvin resurssit huomioiden. Suunnitelmia on runsaasti pienillekin vesialueille. Kalateiden rakentaminen käynnistynyt.
- Valtion tuki ja rahoitus rakennettujen jokien parantamiseen.
- kalatiestrategia, hallituksen kärkiohjelma, Nousu-vaelluskalaohjelma, velvoitteiden päivitysprosessit
- Elinympäristöjä ja vaellusreittejä on kunnostettu runsaasti strategian toimeenpanon aikana
 - Useisiin kalatiestrategiassa linjattuihin kärkikohteisiin on rakennettu tai suunnitteilla kalateitä
- elinympäristöjen kunnostustarpeen huomioiminen
- Kunnostuksia on päästy tekemään ja aloittamaan.
- Kärkihankkeet ovat edistäneet
- Hallitusohjelmien kirjaukset ja niiden toimeenpano kalataloushallinnossa.
- Päämäärän saavuttamiseksi on kovasti ollut pyrkimyksiä ja mm. istutuspolitiikkaan on saatu selvä suunnanmuutos.
- Kalatiehankkeita on ollut (myös Freshabit Life IP). Vesivoimaloiden velvoitteiden päivityksiä on pistetty vireille.
- Kalateiden suunnitteluun ja toteutukseen on ohjattu rahoitusta. Kalojen elinympäristöjen kunnostuksia on tehty ja rahoitettu useissa

kohteissa.

Kalatalousvelvoitteiden tarkastamiseksi on tehty esityksiä ELY-keskusten toimesta suurimpiin rakennettuihin jokiin.

Päämäärän saavuttamista vaikeuttaneet tekijät

- Puutteellinen säätely
- Kalatiet puuttuvat useimmista joista.
- Jokialueilla veden laadulle ei ole tehty mitään. Sotkeminen jatkuu.
- Riittämätön rahoitus kunnostuksiin, kalatievelvoitteiden jääminen toteuttamatta, vesilain puutteet ns. nollavelvoitteiden osalta, jolloin kymmeniin voimaloihin ei ole voitu jälkikäteen määrätä kalatievelvoitteita, kalatalousvelvoitteiden päivittämisen hitaus. Lukuisten yhtiöiden penseys kalateiden rakentamista kohtaan.
- Voimayhtiöiden jarrutus velvoitteiden uusimisessa
- Vesilain pysyvyysuoja, kalatalousvelvoitteiden hidas tarkistaminen ja niiden puuttuminen useista vesiluvista ovat merkittävimpiä suojelua ja kunnostuksia hidastavia tekijöitä, eikä strategian kautta ole pyritty edistämään näiden ratkaisemista nykyistä tehokkaammin. MMM:n ohjaava ja kantaa ottava vaikutus näiden osalta on ollut vähäinen.
Suomessa tehdään edelleen virtavesikalojen kannalta hyvin haitallisia toimenpiteitä (mm. harkitsemattomat ojitukset, perkaukset, ruoppaukset) maankuivatuksen ja tulvasuojelun nimissä. MMM:n tulisi avoimemmin ottaa kantaa ja pureutua toimialansa osa-alueiden ristiriitaisuuksiin, sille ne osaltaan rajoittavat tämän kaltaisten strategioiden tehokasta toteutusta.
- Poliittisen järjestelmän kytkökset vesivoimayhtiöihin.
- Vaellusesteiden poisto- ja kunnostustyö on hidasta, vesivoimateollisuuden asettamat reunaehdot hyvin tiukkoja edistymisestä huolimatta. Edelleen ajanpeluuta ja arveluttavia rinnakkaissuunnitelmia vesivoimateollisuuden puolelta (mm. kalasydän), jotka vaikuttavat vain ajanpeluulta.
- Voimayhtiöiden resurssointi rakennettujen jokien kalateiden kunnostuksessa ja rakentamisessa vahvemmaksi. Pienvoimaloiden alasajossa yhteistyö on edennyt.
- Tärkeiden vaellusreittien ja elinympäristöjen suojelu ei ole noussut missään vaiheessa esiin. Säätelyllä olisi mahdollista auttaa, mutta kunnostustoimien lisäksi ei ole käytetty muita toimia.
Istutuksiin panostetaan yhä ja niiden käyttäminen velvoitteena on täysin hyväksyttyä, vaikka tavoite tulisi olla luontaisessa lisääntymisessä.
- omistussuoja sekä toimijoiden haluttomuus ja osaamattomuus pienten patojen poistamisessa, tietopuutteet olemassa olevista vaellusesteistä

- Kunnostuksista huolimatta useiden jokien ja purojen ongelmina on vaellusesteet sekä maankäytön aiheuttama hajakuormitus ja siitä johtuva veden ja kutupaikkojen laadun heikentyminen
 - Kalastuskuolleisuus
- Pienvesivoimaloiden purku...
- Miten toimenpiteissä mainittu rahoitus on toteutunut?
- jäljellä olevien aitojen lohijokien vähäinen huomioiminen
- Istutusten lopettaminen ei ole tavoiteltava tilanne
- Tarvitaan kuitenkin lisäresursseja, tarvitaan parempaa yhteensovitusta vesienhoidon toimenpiteisiin, lisää yhteistyötä.
- Samaan aikaan kun joissa tehdään toimenpiteitä ja saadaan paljon positiivista aikaa, on unohdettu jokisuiden kalastuksen säätely ja oikeastaan ohjattu enemmän kalastusta rakennettujen mutta vaelluskalojen palautusohjelmissa olevien jokien suualueille sekä alajuoksuille. Tämä on suuressa ristiriidassa jokialueiden toimien kanssa. Esimerkkeinä Iijoki, Kemijoki sekä Kymijoki.
- Elinympäristöjen suojelu vaatisi voimakasta yhteistä tahtotilaa useilla sektoreilla (esim. maa- ja metsätalous maankäyttäjinä ja kuormittajina). Samoin rakennettujen vesien rakentajien tulisi olla huomattavasti nykyistä yhteistyöhalukkaampia.
- Hallitusohjelman nollavelvoitepatojen kalanhoitovelvoitteiden päivittämisen mahdollistava vesilain muutos tapahtuu vasta hallituskauden lopulla ja isompi remontti menee seuraavalle hallitukselle.
- Kalojen vaellusesteiden ohittamiseksi ja/tai kalateiden rakentamiseksi tehtyjä suunnitelmia ei ole merkittävässä määrin saatu toteutettua kokonaisuuteen verrattuna. Työ on ns. alkutekijöissään edelleen. Suomessa on kymmenittäin pienempiä rakennettuja jokia ja niiden osalta panostukset ovat olleet toistaiseksi pieniä kalojen vaellusmahdollisuuksien parantamiseksi. Valuma-alueiden kunnostuksiin vedenlaadun parantamiseksi ei ole tehty riittävästi töitä.

Päämäärä 7: Tietoa eri tahoilta, yhteisymmärrys hyödyntämistavoista eri kalastajaryhmien välillä

Lohi- ja meritaimenkantojen sekä kalastuksen tutkimus ja seuranta tuottavat ajankoh- taista ja käyttökelpoista tietoa päätöksentekoa varten. Kalastajat osallistuvat tiedon tuottamiseen saaliista ja kalastuksesta. Tietoisuus lohen ja meritaimenen hyödyntämistä- voista on kasvanut eri kalastajaryhmien välillä ja kantojen hyödyntämistavoista vallitsee yhteisymmärrys.

Päämäärän saavuttamista tukeneet tekijät

- Tornionjoesta ja Simojoesta on kohtalaisesti tietoa (LUKEN seurannat).
 - LUKElla asiansa osaavat tutkijat. OmaKala toivottavasti tuottaa jatkossa lisätietoa kalastuksesta.
 - Tärkeimpien lohijokien nousukala- ja poikastuotantomääriä seurataan vuosittain. Taimenen osalta on seuranta jonkin verran. Oma kala -järjestelmän kehitystyö on alkanut.
 - Lohi- ja meritaimenkantojen hyödyntämistavoista ei ole edes keskusteltu vertailevasti. Niistä ei voi vallita yhteisymmärrys. Avoin asioiden käsittely myös eri kalastusmuotojen välillä lisäisi tietoa ja puhdistaisi ilmaa.
 - Lohi- ja myös meritaimentutkimus on selvinyt varsin hyvin LUKEN säästöpaineista ja pystynyt tuottamaan perustietoa ja mallinnuksia vuosittain kantojen tilan arvioimiseksi. Myös selvityksiä ja suunnitelmia saatu toteutettua
 - Tiedonkeruu kalastukseen osallistuvilta on parantunut. Seurantatyöryhmä on lisännyt avoimuutta ja tiedonvaihtoa.
 - Luken ja ICESin tuottama tieto keskeistä ja laadukasta tietoa päätöksenteon tueksi.
 - Merialueen kalastajat tuottavat tietoa.
 - saalistiedon tärkeys huomioitu
 - Tutkimusta vain jokialueella
 - Kaupallisten kalastajien saalistiedon tuottaminen on hyvällä tasolla, mutta vapaa-ajankalastajille tulee säätää lainsäädännöllä ilmoitusvelvollisuus erikseen kalastusasetuksella määritellyille kalastuskiintiön omaaville kalalajeille.
 - Tutkimuksen valmiit toimintamallit tutkimustiedon tuottamiseen.
 - Keskustelua on ylläpidetty.
 - Kalantutkimus on tuottanut tietoa ns. tärkeimpien lohijokien kalakannoista liittyen kutukantoihin ja poikastuotantoon, sekä arvioita saalismääristä merellä ja jokialueilla.
- Lohenkalastuksen sosioekonomisista vaikutuksista on valmistunut uusia tutkimuksia, jotka ovat tuottaneet tietoa kalastusmatkailun tuloista tärkeimmillä lohijoilla.

Päämäärän saavuttamista vaikeuttaneet tekijät

- Resurssit kattavan seurannan järjestämiseen.
- Mitään yhteisymmärrystä hyödyntämistavoista ei vallitse. Vapaa-ajankalastuksen tilastointi on liian kevyttä.
- Jokavuotinen mediasota, joka kohdistuu yksipuolisesti lohen merikalastusta vastaan.

- Kattava vesistökohtainen seuranta nousukalojen ja poikastuotannon osalta puuttuu etenkin monen meritaimenjoen osalta. Kaiken kaikkiaan meritaimenen poikastuotannon osalta on heikosti tiedossa merkittävimmät poikastuotantoalueet eri alueilla. Luonnonkalojen osuus merisaaliissa on ilmeisesti noussut, mutta keskeisillä nykyisillä meritaimenen poikastuotannon seuranta-kohteilla poikasmäärät eivät ole nousseet siinä määrin, että ne selittäisivät luonnonkalojen määrän lisääntymisen. Pienten jokien ja purojen merkitystä ja niissä tehtyjen kunnostusten vaikutusta ei tunneta. Kaiken kaikkiaan kunnostusten ja kalatienhankkeiden osalta tulisi panostaa seurantaan ennen ja jälkeen hankkeen toteutuksen.
Viestintä lohi- ja meritaimenkantoihin kohdistuvasta kalastuksesta on jäänyt tekemättä ja esim. aikaistetusta kevätpyynnistä ei ole julkaistu mitään tietoja suurelle yleisölle.
Yhteisymmärrys lohien ja meritaimenen hyödyntämistavoista ja kantojen käytöstä ei ole lisääntynyt mainittavasti.
- Tutkimukselle pitäisi antaa enemmän painoa tutkimustulosten merkitysten suhteen. Nyt se on YKP:n toimeenpanoasetuksella rajattu (merikalastusta puoltaville) kalastusvirkamiehille. Luonnonvarakeskuksen tutkija on vain keräilijä, toisin kuin yliopistotutkija.
- Resurssit niukat, pääpaino ollut ICES-työssä ja vuosittaisessa kannan tila-aineiston tuottamisessa. Tutkimuksen laajentaminen sekä eri kantojen hoitosuunnittelu jäänyt heikosti resursoiduksi ja edennyt hitaammin kuin mitä on ollut tarkoitus.
- Luonnonvarakeskukselle on strategiassa määritelty tehtäviä, mutta resurssointia ei tullut aivan samassa suhteessa. Hylkeiden vaikutus lohikantoihin on tiedetty, mutta hyljekannan hallitsemattomaan lisääntymiseen ei ole puututtu. Ekosysteemin tasapainosta ei ole huolehdittu.
- Tutkimus ja seuranta tulisi ulottaa kaikkeen kalastukseen riippumatta kalastuksen ammattimaisuudesta tai erityisesti kalastajan kulttuuritaustasta eli myös ns. perinnekalastus tulisi ottaa yhtenä tekijänä huomioon.
Tässäkin nousee esiin meritaimenen hyödyntäminen ja potentiaali eli tutkimuksen tarpeena on tukea tätä, vaikka hyödyntämiseen kestävästi on vielä ihan liian pitkä matka.
Tutkimusta tulisi jakaa potentiaalisille uusille kohteille paljon nykyistä enemmän.
- Eväleikattujen lohien osuutta saaliissa ei raportoida, vaikeuttaa saaliskalojen alkuperän arviointia
 - Kalastustiedustelujen ongelmat tietosuojakysymyksenä?
 - Saalisraportin palauttaminen pakolliseksi osana jokikalastusta?

- Rannikko ja jokialueen kalastajien välillä edelleen ristiriitoja saaliin hyödyntämisestä
 - kaikki saalistieto ei saavutettu
 - Merialueella ei suoriteta tutkimusta tai seuranta tutkimuksen toimesta
- Yhteisymmärrystä ei ole.
- Vapaa-ajankalastajat luulee, että kaikki kuuluu heille.
 - Suojeluväki ei halua, että kalastetaan ollenkaan.
 - Jokivartiset omistaa kalat, kun ne lisääntyvät joessa.
- Yhteistyö kalastajien ja tutkimuksen kanssa tulisi olla selvästi yleisempää. Kalastajakohtaiseen tietoon liittyvät tietosuojajehdot vaikeuttavat huomattavasti tiedon saantia ja käyttöä tutkimuksessa.
- Seurantatietojen ja tieteellisen neuvon sekä päätöksenteon viiveet.
- Tutkimus ja seuranta on kohdistunut pääasiassa muutamiin tärkeimpiin vaelluskalajokiin. Monet heikoimmassa tilassa olevat vaelluskalakannat ja niiden kalastus ovat vähemmän tutkittuja.
- Lohi- ja meritaimensaaliiden ilmoitusvelvollisuus ei koske vielä laajasti kaikkia kalastuskohteita.
- Lohi- ja meritaimenkantojen hyödyntämistavoista ei vallitse selkeää yhteisymmärrystä eri kalastajaryhmien välillä.

Liite 2. Haastattelut

Strategian ekologista, sosiaalista, yhteiskunnallista ja taloudellista kestävyyttä haastattelussa kommentoineet toimijat:

Ylijohtaja Tarja Haaranen, ympäristöministeriö
Johtava tutkija Laura Uusitalo, Suomen ympäristökeskus
Erikoistutkija Saija Koljonen, Suomen ympäristökeskus
Erikoistutkija Atso Romakkaniemi, Luonnonvarakeskus
Kalatalouspäälikkö Mika Oraluoma, ELY-keskus Lappi
Johtava kalatalousasiantuntija Mikko Koivurinta, ELY-keskus Varsinais-Suomi
Erityisasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto
Erityisasiantuntija Markku Marttinen, Suomen luonnonsuojeluliitto
Suojeluasiantuntija Perttu Tamminen, WWF Suomi
Suojeluasiantuntija Sampsa Vilhunen, WWF Suomi
Ammattikalastaja Mikael Lindholm, Söderby Lax
Ammattikalastaja Heikki Salokangas, Suomen Ammattikalastajaliitto ry
Toimitusjohtaja Kim Jordas, Suomen Ammattikalastajaliitto ry
Puheenjohtaja Calle Spring, Suomen Kalakauppiasliitto
Toiminnanjohtaja Vesa Karttunen, Kalatalouden Keskusliitto
Kalatalousasiantuntija Petter Nissèn, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
Puheenjohtaja Kalervo Aska, Tornio-Muoniojokiseura ry
Kalastusmatkailuyrittäjä Marika Kylmämaa, LappeenLohi
Kalastusmatkailuyrittäjä Eeva Kesonen, Simojoen lohiranta
Kalastusopas Markku Tiusanen, Suomen kalastusopaskilta
Kalastusopas Kari Lossi, KymiFishing

Haastatteluissa käytiin läpi seuraavat kysymykset. Haastatteluissa keskityttiin erityisesti haastateltujen esille nostamiin aiheisiin.

Onko toimintaympäristö mielestänne vielä sama kuin ensimmäistä strategiaa laadittaessa vai onko siihen tullut muutoksia, jotka tulisi huomioida strategiaa päivitettäessä?
Mitkä ovat olleet strategian keskeiset vaikutukset sosiaaliseen, ekologiseen ja taloudelliseen kestävyYTEEN?
Mitkä ovat mielestänne tärkeimmät strategiaan ja sen toimenpiteisiin liittyvät ongelmat tällä hetkellä?
Mitä osa-aluetta olisi vahvistettava? Puuttuuko jokin keskeinen osa-alue kokonaan?
Onko strategian päämäärien ja toimenpiteiden alueellinen kohdentuminen ja toteutuminen ollut tasapuolista?

Liite 3. Työpaja

Työpaja strategian kehityskohteista Teams-alustalla 10.2.2021.

Osallistujaluettelo (äänestyksiin osallistuneiden nimet lihavoitu)

Aska Kalervo, Tornio-Muoniojokiseura
Blankett Penina, ympäristöministeriö
Bondestam Orian, maa- ja metsätalousministeriö
Haaranen Tarja, ympäristöministeriö
Hakaste Tapio, maa- ja metsätalousministeriö
Huttula Erkki, Kemijoki Oy
Jordas Kim, Suomen Ammattikalastajaliitto ry
Karttunen Vesa, Kalatalouden keskusliitto
Kesonen Eeva, Simojoen Lohiranta
Kirjavainen Eija, maa- ja metsätalousministeriö
Koivurinta Mikko, Varsinais-Suomen ELY-keskus
Koljonen Saija, Suomen ympäristökeskus
Lampinen Risto, maa- ja metsätalousministeriö
Lehtinen Heikki, maa- ja metsätalousministeriö
Lehtonen Hannu, Helsingin yliopisto
Lindfors Mikael, Nylands Fiskarförbund
Lindholm Mikael, ammattikalastaja
Louhi Pauliina, Luonnonvarakeskus
Malin Mikko, Metsähallitus
Marttila Maare, Lapin ELY-keskus
Nissen Petter, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
Pakarinen Tapani, Luonnonvarakeskus
Rankila Marja, Energiategollisuus ry
Riusala Kimmo, Pohjanmaan liitto
Romakkaniemi Atso, Luonnonvarakeskus
Salokangas Heikki, Suomen Ammattikalastajaliitto ry
Tamminen Perttu, WWF Suomi
Tiusanen Markku, Suomen Kalastusopaskilta
Tuohino Jukka, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Törmälä Saara-Kaisa, SOK
Uusitalo Laura, Suomen ympäristökeskus
Vilhunen Sampsa, WWF Suomi
Ylihärsilä Kari, Suomen kalakauppaliitto

Työpajassa käytettiin menetelmänä äänestystä strategian päivitystyössä huomioitavien tekijöiden merkittävydestä ja mahdollisesti mainitsematta jääneistä, tärkeinä pidetyistä aiheista. Tietoteknisten rajoitusten (joidenkin organisaatioiden palomuurit, yksi osallistuja vain puhelinyhteydessä) vuoksi äänestyksiin pääsi osallistumaan 27 työpajan 33 osallistujasta. Kaikki työpajan osallistujat pystyivät osallistumaan keskusteluun joko suullisesti tai chat-yhteyden kautta.

Työpajan äänestyskohteet tuloksineen

Lohi ja meritaimen ovat erilaisia kaloja, joilla on kuitenkin paljon yhteistä. Onko ne syytä pitää yhdessä päivitetyssä strategiassa? Vastauksia 21.

Kannatus %	Vaihtoehto
66	Yhteinen lohi- ja meritaimenstrategia, mutta lajeihin kohdistuvat toimenpiteet kirjataan selkeämmin erikseen.
19	Nykyinen malli on hyvä.
10	Lohelle ja meritaimenelle pitäisi tehdä omat strategiat, mutta niitä käsiteltäisiin aina yhdessä.
5	En osaa sanoa/ en ota kantaa.
0	Jokin muu? Mikä?

Keskustelussa todettiin myös, että taimenen ja lohien kalastuksensäätelyn eriyttäminen on tärkeää.

Strategian seuranta – miten strategian toteutumista voitaisiin voimistaa strategiakaudella? Mitä seurantaryhmän pitäisi voida tehdä? Mitä tietoja tarvitaan? Mitä näistä pidät tärkeimpinä? Valitse enintään neljä. Vastauksia 50 kahdessa äänestyksessä, joiden tulokset yhdistetty tässä.

Kannatus %	Vaihtoehto
22	Strategian tilannekuvan muodostaminen vuosittain seurantaryhmässä
14	Esitellään tutkimustuloksia seurantaryhmässä, esim. sosioekonomiset tutkimukset, ja keskustellaan näistä
14	Muutoksia toimintaympäristössä käsitellään seurantaryhmässä (esim. strategian ja muiden tavoitteiden yhteydet)
12	Esitellään strategian seurantatuloksia seurantaryhmässä, esim. seurattavat keskiarvot
10	Pienryhmätyöskentelyä ongelmakohtista
10	Tunnistetaan uusia tutkimustarpeita
8	Vesien ja merenhoidon tavoitteita ja niiden edistymistä käsitellään seurantaryhmässä
4	Kytköksiä muihin strategioihin (esim. kalatiestrategia) käsitellään seurantaryhmässä
4	Nykyinen yhteistyö on riittävä
2	En osaa sanoa/ En ota kantaa
2	Jokin muu? Mikä?

Keskustelussa tähän kohtaan esitettiin tiukempia kytköksiä lohi- ja meritaimenstrategian ja vesienhoidon suunnittelun välille ja merenhoidon suunnitelmiin selkeitä tavoitteita meritaimenelle, esimerkiksi vesistökohtaisia elvytys- ja hoitosuunnitelmia. Paljon kannatusta sai kommentti siitä, että seurantaryhmän osaamista pitäisi ylipäätään hyödyntää enemmän. Muiksi seurattaviksi tekijöiksi esitettiin kaupallisten kalastajien määrän kehittymistä.

Vaelluskalojen elinmahdollisuuksiin vaikuttavat monet julkishallinnon toimijat. Näiden välistä yhteistyötä on parannettava. Mitkä asiat olisi päivitetystä strategiassa tärkeää huomioida? Valitse tärkein. Vastauksia 24.

Kannatus %	Vaihtoehto
54	Strategiaan on saatava valuma-alueosuus päämäärineen ja toimenpiteineen.
38	Strategiassa on selkeämmin määritettävä, mitkä tahot ovat vastuussa strategian toteuttamisesta.
4	Strategiaan on saatava selkeät mittarit poikastuotantoalueiden vedenlaadun paranemiselle.
4	En ota kantaa/ en osaa sanoa
0	Jokin muu? Mikä?

Keskustelussa tähän kohtaan esitettiin alueellisen yhteistyön tehostamista, mikä saattaa vaatia uusia alueellisia toimintamalleja. Myös tässä korostettiin valuma-alueita ja vesienhoidon suunnittelua, jotka voisivat ehkä ohjata priorisointiakin. Esimerkiksi meritaimenen vesistökohtaiset elvytys- ja hoitosuunnitelmat voivat toimia priorisoinnin apuna. Vahvaa kannatusta sai kommentti, jonka mukaan ristiriitoja herättävistä asioista pitäisi keskustella fasilitoidusti ja rakentavasti, jotta päästään eteenpäin konfliktitilanteesta kohti yhteistyötä, ja myös vaatimus selkeästä vastuuttamisesta etenemisessä ja toimien käytäntöön viemisessä.

Käytännön toimenpiteenä esitettiin omarahoitusosuuden pienentämistä kunnostusavustuksista päätettäessä.

Sekakantakalastus kohdistuu vahvoihin ja heikkoihin kantoihin. Miten ongelmaa voitaisiin lähteä avaamaan? Mitkä seuraavista asioista olisi tärkeintä toteuttaa? Valitse enintään neljä. Vastauksia 47 kahdessa äänestyksessä, joiden tulokset yhdistetty tässä.

Kannatus %	Vaihtoehto
17	Eväleikattujen kalojen saalisosuuden raportoiminen ja tämän tiedon käyttö kalastuksen säätelyssä
15	Keskeisen tiedon kokoaminen ja esittäminen vuosittain perustelemaan tehtyjä päätöksiä (kansainvälinen, kansallinen)
15	Selvitys varhennetun kevätkalastuksen vaikutuksista
13	Kaupallisen kalastuksen siirtäminen lähemmäs jokisuita
13	Puolueeton tutkimus vapaa-ajankalastuksen vaikutuksesta kalojen kuolleisuuteen
9	Kiintiöiden määräytymisprosessin selkeä kuvaaminen perusteluineen
8	Poisheittokiellosta poikkeamisesta aiheutuvien vaikutusten tutkiminen
4	Mahdollistetaan kiintiöiden myynti kaupallisen kalastuksen ulkopuolisille tahoille (esim. järjestöille).
4	En osaa sanoa/ En ota kantaa
2	Jokin muu? Mikä?

Jokin muu –kohdassa esitettiin mielipide, että kysymys on väärin asetettu, koska sekakantakalastus ei ole huomattava ongelma, sillä kalastus merellä on kiintiöpolitiikalla laskettu alas ja kalastuspaine alhainen. Todettiin, että meritaimeneen nämä vaihtoehdot eivät vaikuta. Lisätarkennuksena keskustelussa esitettiin, että lohen kalastuksen siirtämiseen jokisuihin tulisi liittää jokeen nousevien lohien määrän seuranta ja mitoittaa jokisuu- kalastus nousukalojen määrän perusteella.

Ammattikalastajien lisäksi lohiresurssia hyödyntävät muutkin toimijat. Näille ei ole asetettu kiintiötä. Pitäisikö? Valitse yksi. Vastauksia 25.

Kannatus %	Vaihtoehto
56	Sekä jokiin että meriuisteluun tarvitaan kiintiö
24	En osaa sanoa/ En ota kantaa
8	Jokiin tarvitaan jokikohtainen kiintiö
8	Jokin muu? Mikä?
4	Nykyinen kiintiöjärjestelmä on hyvä
0	Meriuisteluun tarvitaan kiintiö

Keskustelussa tarkennettiin, että kiintiöillä tarkoitetaan äänestysvaihtoehtoissa kausikiintiöitä, sillä päiväkohtaisia kiintiöitä on asetettu. Raportointivelvollisuutta ja valvonnan toimivuutta pidettiin oleellisina tekijöinä kiintiöiden merkityksen muotoutumisessa. Omakala-hanke on käynnissä ja voi kohentaa osaltaan tilannetta.

Lohikannan elinvoimaisuuteen liittyvät suurimmat ekologisen kestävyiden haasteet, joihin tulisi strategian päivityksessä kiinnittää huomiota, ovat... Valitse enintään neljä. Vastauksia 45 kahdessa äänestyksessä, joiden tulokset yhdistetty tässä.

Kannatus %	Vaihtoehto
27	voimalaitokset (vaellusesteet, turbiinikuolleisuus)
20	vedenlaatutekijät (valuma-alue)
20	sekakantakalastus (heikotkin kannat kohteena)
9	vapaa-ajankalastuksen aiheuttama kuolleisuus (saalis, koukusta vahingoittuminen)
9	keväinen merikalastus (suuret naaraat)
7	alkukesän jokikalastus (suuret naaraat)
4	tietopuutteet
2	En osaa sanoa/ En ota kantaa
2	Jokin muu? Mikä?

Jokin muu -kohtaan esitettiin habitaattien puutetta sekä hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamaa kuolleisuutta ja tarkennuksena, että vaelluspoikasia kuolee patoaltaissa jopa enemmän kuin turbiineihin.

Meritaimenkannan elinvoimaisuuteen liittyvät suurimmat ekologisen kestävyyden haasteet, joihin tulisi strategian päivityksessä kiinnittää huomiota, ovat... Valitse enintään neljä. Vastauksia 44 kahdessa äänestyksessä, joiden tulokset yhdistetty tässä.

Kannatus %	Vaihtoehto
30	voimalaitokset (vaellusesteet, turbiinikuolleisuus)
21	sivusaaliskuolevuus (siiankalastus)
15	vedenlaatutekijät (valuma-alue)
14	vapaa-ajankalastuksen aiheuttama kuolleisuus (saalis, koukusta vahingoittuminen)
11	tietopuutteet
9	Jokin muu? Mikä?
0	En osaa sanoa/ En ota kantaa

Jokin muu -kohdassa nostettiin esille ongelmat kalastuksenvalvonnassa. Lisäksi todettiin, että taimen on lohta monimuotoisempi laji niin merellä kuin sisävesissäkin. Ehdotus erityisesti meritaimenseminaarista seurantaryhmälle sai runsaasti kannatusta.

Strategian päivitystyössä tulisi määritellä selkeästi, mitkä tekijät ovat keskeisiä sosiaalisessa ja taloudellisessa kestävyydessä. Ovatko seuraavat tekijät keskeisiä? Valitse kaksi tärkeintä ja kirjaa teams-chattiin, mitä ainakin pitäisi laskea arvoketjuun. Vastauksia 24.

Kannatus %	Vaihtoehto
40	Määritetään, mitkä tekijät huomioidaan laskelmissa sekä ammattikalastuksen että vapaa-ajankalastuksen osalta
28	Määritetään kriteerit ammattikalastuksen ja kalastusmatkailun elinvoimaisuudelle
23	Sosioekonomisia vaikutuksia tarkastellaan alueellisesti (Pohjois-Suomi, Etelä-Suomi)
5	En osaa sanoa/ En ota kantaa
3	Määritetään vapaa-ajankalastuksen tavoitetila
3	Jokin muu? Mikä?

Kommenteissa todettiin, että kerrannaisvaikutukset ovat moninkertaisia pelkkään lohien kilohintaan verrattuna. Kulttuuristen arvojen mukaan saamista pidettiin tärkeänä, mutta vaikeina verrata taloudelliseen arvoon. Ammattikalastuksen jatkuvuus pitää turvata samalla kun turvataan villien lohikantojen tulevaisuus. Kyselytutkimusten tulisi olla riittävän paikallisia, jolloin yhdelle joelle luotua tutkimusmallia ei voi välttämättä suoraan käyttää toisella. Näin ollen Tornion- ja Tenojoen selvityksiä ei voida sellaisenaan hyödyntää muualla, mutta näistä tutkimuksista saadaan taustatietoa. Lisäksi on huomioitava alueellinen hintapolitiikka, ja se, miten lohi kuluttajalle päättyy – suoramyyntinä vai tukun kautta, jolloin hinta on erilainen. Myös vapaa-ajankalastuksesta kertyvät tulot vaihtelevat alueellisesti. Huomioitava on realistiset skenaariot matkailukalastuksen hyödyistä silloin, kun kyseessä on vaelluskalakantojen elvyttäminen rakennetuissa jokivesissä. Yhteenvetona todettiin, että arvoketjuasiaan on haettava osaamista seurantaryhmän ulkopuolelta, esimerkiksi Lukesta.

Liite 4. Seurantaryhmään esitetyt tahot

Ehdotukset tahoista, joita seurantaryhmään tulisi lisätä strategian päivitysvaiheessa.

Helsingin yliopisto:

Kari Hyytiäinen, professori, maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan taloustieteen osasto

Marko Lindroos, yliopistonlehtori, johtaja, maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan taloustieteen osasto

Sakari Kuikka, professori, kalastusbiologia

Craig Primmer, akatemiaprofessori, organismi- ja evoluutiobiologia, erityisesti kalojen perimä

Itä-Suomen yliopisto: *Anssi Vainikka*, professori, evolutiivinen akvaattinen biologia

Ympäristöministeriö: maankäytön asiantuntija

Suomen ympäristökeskus: valuma-alueen maankäytön asiantuntija

Kalastusvälinevalmistaja/ -kauppa, esim. Rapala-Norrmark tai Kuusamon Uistin

Itämeren lohien myynnin ja jalostamisen kaupallinen toimija, esim. Hätälä Oy

Suomenlahden ammattikalastaja: Mikael Lindholm

Työ- ja elinkeinoministeriö

Valtiovarainministeriö

Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry

Maa- ja metsätalousministeriö

Hallituskatu 3 A, Helsinki
PL 30, 00023 Valtioneuvosto
mmm.fi

ISBN: 978-952-366-187-5 PDF

ISSN: 1797-397X PDF